MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

EGLĖ ARDZEVIČIENĖ
ADMINISTRACINĖ TEISĖ, ADTvmis19-1

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SUBJEKTŲ VEIKLOS YPATUMAI GINANT VIEŠĄJĮ INTERESĄ

Peculiarities of activities of public administration entities in protecting the public interest

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – Prof. dr. Andrejus Novikovas

Vilnius, 2021

TURINYS

TURINYS..... 2
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS..... 3
ĮVADAS..... 4
1. VIEŠOJO INTERESO SAMPRATA MOKSLINĖJE LITERATŪROJE, TEISĖS AKTUOSE IR TEISMŲ PRAKTIKOJE..... 9
1.1. Viešojo intereso kategorijos apibrėžimas mokslinėje literatūroje..... 9
1.2. Viešojo intereso sąvoka nacionaliniuose teisės aktuose..... 17
1.3. Viešojo intereso sąvoka Lietuvos Konstitucinio Teismo doktrinoje..... 18
1.4. Viešojo intereso sąvoka Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikoje..... 23
2. VIEŠOJO INTERESO GYNIMO SUBJEKTŲ SISTEMA..... 25
2.1. Viešojo administravimo institucijos ginančios viešąjį interesą..... 27
2.2. Suinteresuotos visuomenės vaidmuo viešojo intereso gynime..... 34
2.3. Prokuratūros vaidmuo viešojo intereso gynimo sistemoje..... 41
3. PROBLEMATIKA GINANT VIEŠĄJĮ INTERESĄ ADMINISTRACINIAME PROCESE 48
3.1. Viešojo administravimo institucijoms iškylančios problemos ginant viešąjį interesą..... 48
3.2. Prokurorams iškylančios problemos viešojo intereso gynime..... 57
3.2.1. Kreipimosi į teismą termino praleidimo problematika..... 57
3.2.2. Viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyros, prioriteto nustatymo problema..... 64
IŠVADOS..... 71
PASIŪLYMAI..... 74
LITERATŪROS SĄRAŠAS..... 75
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBA..... 89
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA..... 90
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA..... 91
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ..... 92

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

Konstitucinis Teismas – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.

Konstitucija – Lietuvos Respublikos Konstitucija.

LVAT – Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas.

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

ABTĮ – Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas.

LR – Lietuvos Respublika.

Civilinio proceso kodeksas – Lietuvos Respublikos civilinio proceso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas.

Civilinis kodeksas – Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas.

Prokuratūros įstatymas – Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas.

NKPAĮ – Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas.

KPD – Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos.

NŽT – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos.

VTPSI – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos.

ES – Europos Sąjunga.

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

Teritorijų planavimo įstatymas – Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas.

VAAT – Vilniaus apygardos administracinis teismas.

Generalinė prokuratūra – Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra.

STT – Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba.

Žemės įstatymas – Lietuvos Respublikos žemės įstatymas.

Statybos įstatymas – Lietuvos Respublikos statybos įstatymas.

Architektūros įstatymas – Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas.

Architektų rūmų įstatymas – Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymas.

Architektų rūmai – Lietuvos architektų rūmai.

Pvz. – pavyzdžiui.

Aplinkos apsaugos įstatymas – Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas.

Viešojo administravimo įstatymas – Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas.

Vartotojų teisių apsaugos įstatymas – Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikiniai intensyvūs ekonominiai, politiniai ir socialiniai pokyčiai, sparti ūkio ir infrastruktūros plėtra bei užsienio investicijos Lietuvoje sąlygoja viešojo intereso ir privačių interesų sankirtų atsiradimą. Tad, klausimas – ar mūsų valstybė turi pakankamai svertų užtikrinti viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyrą, ar ji turi pakankamą teisinį reguliavimą ir efektyviai veikiančius viešojo intereso gynimo subjektus – yra aktualus ir keliantis didelius iššūkius demokratinei valstybei. Ne mažiau svarbu, ar viešojo intereso kategorija yra apibrėžta ir lengvai identifikuojama? Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad viešasis interesas – tai visuomenės ar jos dalies interesai, kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, įpareigota užtikrinti ir tenkinti. Jis suprantamas kaip objektyviai egzistuojantis teisėtas asmens ar asmenų grupės lūkestis, kurį asmuo (asmenų grupė) puoselėja teisinėje valstybėje ir kuris išeina už privataus intereso ribų. Viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų[1]. Šie Konstitucinio Teismo viešojo intereso sąvokos apibrėžimai parodo, kad viešajam interesui yra suteikiamas teisinės gėrybės statusas, o gausi teismų praktika liudija didelį poreikį užtikrinti jos gynybą.

Atsižvelgiant į tai, kad darbo tema yra labai plati, todėl apsiribosime viešojo intereso gynimo sistemos ištyrimu bei probleminių aspektų viešojo intereso gynime, iškylančių viešojo administravimo institucijoms bei prokurorams, atskleidimu.

Temos problematiškumas. Viešojo intereso gynybos ir teisėtų lūkesčių pusiausvyros užtikrinimas yra teisinės valstybės vienas iš pagrindinių uždavinių, kuris deleguotas teisėkūrai ir teisėtvarkai. Konstitucijoje viešojo intereso sąvoka nėra apibrėžta, tačiau viešojo intereso apsaugos principai įtvirtinti preambulėje ir kitose nuostatose. Įstatymuose viešojo intereso sąvoka neapibrėžta arba apibrėžta tik atitinkamo įstatymo tikslams. Viešojo intereso sampratos formulavimas paliekamas teismų praktikai, motyvuojant, tuo, kad viešasis interesas yra dinamiško pobūdžio ir, kad teismas kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatinėti viešojo intereso buvimo faktą, atsižvelgdamas į visas konkrečios bylos aplinkybes[2].

Analogiškai ir mokslinėje literatūroje nėra viešojo intereso sąvokos vienareikšmiško apibūdinimo, viešojo intereso sąvoka paprastai aiškinama pasitelkiant sąvokas „socialiai svarbūs

[1] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2001 m. balandžio 2 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai.

[2] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas. LVAT biuletenis Nr. 16, p. 326. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/16_apibendrinimas.pdf.

tikslai“, „pamatinės visuomenės vertybės“, „socialinis teisingumas“, „pagrindiniai visuomenės interesai“ ar „konstituciškai svarbus tikslas“ arba nurodoma, kad ji yra „vertinamojo pobūdžio“[3]. Konstatuojama, kad universalios sampratos nėra, jos pasirinkimas priklauso nuo politinių pažiūrų, požiūrio į ekonominius procesus, valstybės vaidmenį ir kitus veiksnius[4].

Nesant vienareikšmiškos viešojo intereso sampratos apibrėžimo nuolat kyla diskusijos tiek tarp akademinės visuomenės teoretikų, tiek tarp teisės taikymo praktikų dėl viešojo intereso sąvokos poreikio įtvirtinimo įstatymuose, taip pat svarstoma, kiek ir kokia apimtimi galima kištis į privačius santykius, nes ginant viešąjį interesą ši intervencija yra neišvengiama.

Mūsų tyrimo sritis orientuota į administracinės teisės įgyvendinimo praktiką. Viešojo intereso gynybos svarbą demonstruoja daugybiniai teisminiai procesai, kai yra ginčijami priimti administraciniai teisės aktai, suteikiantys tam tikras teises asmenims, ir tuo pačiu yra kvestionuojama valstybės institucijų priimtų teisės aktų teisėtumas, atsižvelgiant į pažeistus itin svarbius visos visuomenės interesus.

Temos naujumas. Viešojo intereso gynimo subjektų, kurie įstatymų nustatytais atvejais, turi teisę ginti viešąjį interesą veikla reglamentuota, tačiau mokslo darbuose pasigendama platesnės analizės ir įžvalgų teisinio reglamentavimo nepakankamumo ir problemų išryškinimo tema.

LVAT pasisakė, kad pagal ABTĮ, viešasis interesas turi būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teisenoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai[5]. Teisė kreiptis į teismą nustatyta plačiam viešojo intereso gynimo subjektų ratui – teismas imasi nagrinėti administracinę bylą pagal prokuroro, viešojo administravimo subjektų, organizacijų, fizinių asmenų pareiškimą dėl viešojo intereso arba valstybės, savivaldybės ir asmenų teisių bei įstatymų saugomų interesų gynimo[6]. Pastebėtina, kad prokuroro statusas išskiriamas iš kitų viešojo intereso gynimo subjektų, kadangi

[3] E. Krivka, Viešojo intereso gynimas Lietuvoje. Teisinis reglamentavimas: pasiekimai ir problemos. Pranešimas mokslinėje praktinėje konferencijoje „Teisinės galimybės sprendžiant vartotojų ginčus Lietuvoje“. Vilnius, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008 m. kovo 21 d., žiūrėta 2021-02-13, http://vartotojuteises.lt/media/files/krivkos_pranesimas.

[4] L. Beliūnienė, M. Burnytė, E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, E. Krivka, M. Lankauskas, R. Latvelė, R. Matulionytė *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2015, p. 68.

[5] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008; 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3-11/2004; 2005 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-13-1725/2005.

[6] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, 1999 m. sausio 14 d. Nr. VIII-1029, *Suvestinė redakcija* nuo 2021-01-01 iki 2021-06-30, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr. 5 straipsnio 3 dalies 2 punktas.

pareiga prokurorui ginti viešąjį interesą yra konstitucinė[7], jam suteikta platesnė teisė ginti viešąjį interesą, nes prokuroras gali kreiptis į teismą kai pats nustato viešojo intereso pažeidimą arba kiti viešojo intereso gynimo subjektai nesiėmė ginti viešąjį interesą, arba tokio subjekto nėra[8].

Viešojo administravimo institucijų nepakankamo dalyvavimo ginant viešąjį interesą problema yra viešojo intereso sampratos bei požymių jam nustatyti neapibrėžtis, ko pasėkoje sudėtinga tinkamai identifikuoti pažeistą viešąjį interesą ir jį apginti. Kelia neaiškumų ir tai, kad įstatyme ar žemesnės galios teisės akte nėra numatyta, kokiais atvejais institucijos gindamos pažeistą viešąjį interesą privalo kreiptis į teismą, o kokiais į prokurorą. Nustatant viešojo intereso pažeidimą ir taikant viešojo intereso gynimo priemones, dažniausiai susiduriama su nustatyto vieno mėnesio termino kreiptis į teismą praleidimo problema, taip pat viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyros bei prioriteto suteikimo problematika.

Temos ištyrimo lygis. Viešojo intereso sąvokos, jos elementų objekto ir subjekto apibrėžimo, viešojo intereso gynybos instituto teisinio reglamentavimo išsamumo ir teisinių priemonių taikymo problematiką Lietuvos moksliniuose darbuose yra nagrinėję L. Beliūnienė, A. Driukas, V. Gečaitė, J. Gumbys, A. Mackonis, V. Mikelėnas, B. Pranevičienė, E. Krivka, V. Valančius, U. Trumpulis, V. Šlapkauskas ir kt. A. Urmonas gvildeno šią temą administracinės teisės plotmėje. E. Krivka nagrinėjo prokuroro, svarbiausio viešojo intereso gynimo subjekto viešojo intereso gynimo sistemoje, turinčio teisę spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo, teisę inicijuoti civilinę ar administracinę bylą ginant viešąjį interesą, šios teisės įgyvendinimo teisines prielaidas. L. Beliūnienė, M. Burnytė, E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, E. Krivka, M. Lankauskas, R. Latvelė, R. Matulionytė analizavo viešojo intereso atpažinimo, interesų sankirtos ir prioritetų nustatymo problemas, teismų praktiką. Prokuroro dalyvavimo ginant viešąjį interesą, teisėtų lūkesčių pusiausvyros užtikrinimo problemas nagrinėjo S. Gadeikytė, S. Galentienė. Kitų viešojo intereso gynimo subjektų sistemos problemas analizavo V. Nekrošius, E. Stauskienė, I. Deviatnikovaitė, R. Matkevičienė, M. Stonkienė, D. Veličkaitė, R. Ragulskytė-Markovienė, D. Raižys, J. Gadliauskienė. Šių autorių darbus analizavome ir rėmėmės įžvalgomis bei išvadomis.

Pažymėtina, kad Lietuvos mokslo darbuose nepakankamai analizuota viešojo intereso gynimo subjektų dalyvavimo ginant viešąjį interesą administraciniame procese problematika, didesnis dėmesys skirtas civilinės teisės įgyvendinimui. Todėl didžiąją mūsų tyrimo dalį sudaro viešojo intereso teisinio reglamentavimo teisės aktuose analizė ir teismų praktikos analizė,

[7] Konstitucijos 118 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „Prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus“. Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m. spalio 25 d. Nr. 220-0, žiūrėta 2020 m. gruodžio 10 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr.

[8] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, 1994 m. spalio 13 d. Nr. I-599, s*uvestinė redakcija* nuo 2021-01-01, 19 straipsnio 1 dalis. žiūrėta 2020 m. gruodžio 10 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5956/asr.

valstybinio audito ataskaitos apie viešojo intereso gynimo organizavimą duomenų analizė, STT parengtos išvados, Generalinės prokuratūros ataskaitų duomenys.

Darbo tikslas yra atskleidus viešojo intereso sampratą, atlikti viešojo intereso gynimo subjektų dalyvavimo ginant pažeistą viešąjį interesą administraciniame procese ir teisinių priemonių taikymo praktikoje analizę, identifikuoti problemas, pateikti siūlymus.

Darbo uždaviniai:

1. atlikti viešojo intereso sampratos tyrimą, apžvelgiant mokslinę literatūrą, teisinį reguliavimą, teismų praktiką;
2. ištirti viešojo intereso gynimo subjektų sistemą, teisinį reglamentavimą, kompetencijas ir veiklos ypatumus;
3. atlikti viešojo intereso gynimo subjektų ginant viešąjį interesą, problematikos analizę, apžvelgiant teismų praktiką ir mokslinę literatūrą.

Tyrimo metodai. Loginis metodas taikomas tiriant samprotavimus apie viešojo intereso sąvoką, teisinio reglamentavimo viešojo intereso gynimo subjektų dalyvavimo ginant viešąjį interesą administraciniame procese ir teismų argumentacijas.

Analizės ir sintezės metodai leidžia nagrinėti temos klausimus suskaidytus į dalis ir sujungti į visumą. Suskaidymas į analizuojamus vienetus padeda išryškinti vyraujančias viešojo intereso sampratas mokslinėje literatūroje ir teismų išaiškinimuose, lengviau identifikuoti analizuojamas atskiras problemas, jas apjungti, išgryninti ir apibendrinti.

Lyginamasis metodas taikomas lyginant mokslo teoretikų nuomones, susijusias su viešuoju interesu ir teismų praktikos pavyzdžius ginant viešąjį interesą administracinėje teisėje.

Dokumentų analizės metodas taikomas analizuojant teismų praktiką, teisės aktus, susijusius su viešojo intereso gynimo teisiniu reguliavimu ir kitus dokumentus.

Lingvistinis metodas taikomas atskleidžiant viešojo intereso sąvoką ir susijusias sąvokas.

Apibendrinimo metodas pasitelkiamas, norint apibendrinti naudotą literatūrą, įvertinti atlikto tyrimo rezultatus, formuoti išvadas.

Tyrimo struktūra. Darbo struktūrą sudaro trys skyriai, poskyriai ir skyreliai. Pirmajame skyriuje apžvelgta viešojo intereso samprata mokslinėje literatūroje, Lietuvos teisės aktuose ir teismų praktikoje. Antrame skyriuje apžvelgta viešojo intereso gynimo subjektų – viešojo administravimo institucijų, suinteresuotos visuomenės, prokuratūros kompetencijos ir indėlis ginant viešąjį interesą. Daug dėmesio skirta teisės aktų ir teismų praktikos analizei. Trečiame skyriuje analizuotos problemos su kuriomis susiduria viešąjį interesą ginantys subjektai administraciniame procese. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas, darbo anotacija ir santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Ginamasis teiginys. Šiame darbe pateiktas ginamais teiginys, kad esantis viešojo intereso gynimo teisinis reglamentavimas ir viešąjį interesą ginančių subjektų veikla yra nepakankama ir suvokiama nevienareikšmiškai, o tai lemia asmenų teisių ir teisėtų interesų pažeidimą.

1. VIEŠOJO INTERESO SAMPRATA MOKSLINĖJE LITERATŪROJE, TEISĖS AKTUOSE IR TEISMŲ PRAKTIKOJE

1.1. Viešojo intereso kategorijos apibrėžimas mokslinėje literatūroje

Tam, kad ištirti viešojo intereso gynimo subjektų dalyvavimo nustatant viešojo intereso pažeidimą ir teisinių priemonių taikymo administraciniame procese teisinio reglamentavimo ypatumus bei iškylančias problemas, pirmiausia būtina atskleisti mokslininkų pateiktus viešojo intereso sąvokos ir jo elementų apibrėžimus, viešojo intereso ryšį su poreikiu, interesu ir teisiniu interesu.

Viešojo intereso kategorijos sampratą yra tyrinėję socialinių, teisės, politikos, ekonomikos ir kitų mokslų atstovai, todėl viešojo intereso sampratos, jos turinio ir taikymo aiškinimas pateikiamas per to mokslo prizmę. Mokslo darbuose **viešojo intereso sąvokos apibūdinimo procesas pradedamas nuo kategorijos „interesas“ analizės.** Dabartinės lietuvių kalbos žodyne interesas aiškinamas kaip svarbus, rūpimas dalykas, reikalas, nauda (asmens, visuomenės, valstybės) ir susidomėjimas[9]. Dabartinės lietuvių kalbos sinonimų žodyne žodžio „interesas“ pateikiami sinonimai „reikalas“, „poreikis“, „domesys“[10]. Kaip matyti, poreikis yra žodžio interesas sinonimas, todėl neatsitiktinai socialiniuose moksluose intereso sąvoka siejama su poreikio sąvoka, tačiau jos netapatinamos. Mums svarbu išsiaiškinti, koks poreikio ir intereso santykis teisėje. Paprastai žmogaus gyvenime poreikis suprantamas kaip pojūtis, kad, ko nors reikiamo asmeniui trūksta ir atsiradęs noras šį trūkumą pašalinti, ir taip pagerinti savo gyvenimo sąlygas. Matomi du poreikio elementai: subjekto suvokimas tam tikrų gėrių, kurie yra būtini jo vystymuisi, trūkumą ir subjekto siekis įgyti reikiamą gėrį bei pagerinti savo padėtį, o tai reiškia, kad poreikis yra patenkinamas konkrečiu gėriu ar blogiu, esančiu aplinkoje[11]. Vadinasi, poreikis yra intereso pagrindas, interesas tai įsisąmoninta būtinybė patenkinti poreikį[12], arba interesas – tai objektyviai egzistuojantis socialinis poreikis[13]. Pasak prof. A. Urmono, poreikis yra žmogaus veiklos telkiamoji ir varomoji jėga. Atskiri poreikiai pagal savo socialinės raiškos lygį gali būti

[9] Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta Lietuvos kalbos išteklių informacinė sistema, 2021-02-13, http://lkiis.lki.lt/dabartinis.

[10] Lietuvių kalbos sinonimų žodynas, žiūrėta Lietuvos kalbos išteklių informacinė sistema, 2021-02-13, http://lkiis.lki.lt/sinonimu.

[11] U. Trumpulis, Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p. 20.

[12] U. Trumpulis, Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p. 20; Cituota iš V. Subochev. Zakonnye interesy. Moskva: NORMA, 2008, p. 8.

[13] E. Krivka, *supra note* 3.

skirstomi į potraukius, norus, interesus, pasaulėžiūrą, idealus, įsitikinimus[14]. Poreikis leidžia asmeniui suprasti, kas jam yra būtina, o interesas – nustatyti visuomeninį poreikio pobūdį, taip interesas tampa sąryšiu tarp asmens ir išorinės aplinkos, kurioje egzistuoja tam tikros vertybės ir jos gali tą poreikį patenkinti. Poreikio sąvoka taikoma viskam, kas gyva, o intereso – tik visuomeniniame gyvenime. Interesas taip pat poreikis, tik ypatingos rūšies, socialinis arba poreikis, suformuotas socialinėmis gyvenimo sąlygomis[15].

Išskiriami šie intereso elementai: intereso objektas, subjektas, objektyvioji pusė, subjektyvioji pusė. Intereso objektai tai gėriai dėl kurių subjektai susisaisto teisiniais santykiais, kurie atspindi gėrių paskirtį. Intereso objektu gali būti materialus ir nematerialus gėris (vertybė). Pažymėtina, kad interesas negali būti tapatinamas su pačia vertybe, kadangi reiškinio dalis nėra visas reiškinys, interesas – vertybės siekimas, bet ne pati vertybė. Intereso subjektas siejamas su klausimu – kieno tas interesas yra. Konkrečių intereso subjektų identifikavimas svarbus teisėkūroje, kadangi būtina nustatyti kieno interesai vienokiu ar kitokiu teisiniu reguliavimu bus veikiami. Teigiama, kad kalbant apie interesą visuomet reikia turėti intereso raiškos subjektą, be to interesas nebūtinai turi būti įsisąmonintas, gali būti suvokiamas subjekto, veikiančio kito subjekto interesais. Interesų gali turėti pavieniai asmenys, grupės, visuomenė, socialiniai junginiai, valstybė[16]. Intereso atsiradimo ir įgyvendinimo sąlygas apibūdina objektyvioji intereso pusė. Interesų atsiradimą gali lemti subjekto padėties sąlygos: gyvenimo ir darbo sąlygos, pajamos, išsilavinimas, bendruomenė, visuomenė ir kt., o įgyvendinimą apibūdina visa, kas lemia ir keičia subjekto socialinę padėtį. Subjektyvioji intereso pusė parodo interesą turinčio subjekto psichinį santykį su aplinka, kuomet subjektas suvokia vertybės trūkumą, ir siekdamas pasiekti tikslą, įvertina aplinkybes ir veikia. Dėl būtinybės įgyvendinti savo interesus ir patirti kuo mažiau neigiamų padarinių, subjektas yra priverstas tapti teisinių santykių dalyviu, todėl interesai yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys visuomeninių santykių atsiradimą, pasikeitimą ir pasibaigimą[17].

Asmuo būdamas visuomenės dalis turi daug interesų ir kuo šie interesai įvairesni, tuo labiau komplikuoti socialiniai santykiai, ir tuo sudėtingesnis jų teisinis reguliavimas. Teisė traktuojama kaip socialinis interesas, paverstas visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta norminti žmonių elgesį, derinti priešingus interesus[18]. **Teisės normomis derinant subjektų interesus, šie interesai virsta teisiniais interesais.** Teisinis interesas užima svarbią rolę, nes kiti

[14] U. Trumpulis, Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p.21; Cituota iš A. Urmonas. Kriminologicheskie problemy lichnosti prestupnikov. Dissertacija na soiskanie uchenoj stepeni kandidata juridicheskich nauk. Moskva: Vsesojuznyj institut po izucheniju prichin i razrabotke mer preduprezhdenija prestupnosti, 1978, p. 62.

[15] E. Krivka Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Monografija, Vilnius 2009. p. 29. Cituota iš A. Aizikovich. Vaznaja socijologicheskaja problema. Voprosy filosofiji, 1965 (11), s. 167.

[16] U. Trumpulis, *supra note* 11: p. 29.

[17] *Ibid,* p. 30.

[18] A. Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 57.

interesai gali būti patenkinami teisinio intereso pagalba, o pats teisinis interesas patenkinamas juridiniais fizinių asmenų, kompetentingų institucijų ar kitų subjektų veiksmais[19]. Teisėje svarbu išskirti teisinį interesą, tad teisinis interesas – tai objektyviai egzistuojantis teisės saugomas ir teisėsaugos institucijų ginamas socialinis poreikis, kurį suformuoja socialinės sąlygos ir kuris patenkinamas teisinėmis priemonėmis[20].

Teisiniai interesai gali būti skirstomi į individualius ir viešuosius. Išskirtinis viešojo intereso požymis yra jo viešumas[21]. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas sąvokos „viešasis interesas“ neteikia. Jungtinių Amerikos valstijų teisės žodyne *(Black's Law Dictionary)* viešasis interesas apibrėžiamas kaip „visuomenės gerovė, palyginti su privataus asmens ar įmonės gerove“, „visa visuomenė suinteresuota šiuo interesu ir vyriausybė pripažįsta apsaugą“, „tai viskas, kas rūpi bendruomenei ar plačiajai visuomenei“[22].

Lietuvos mokslininkai skirtingai apibūdina viešąjį interesą, pvz. A. Driukas ir V. Valančius sako, kad „Viešasis interesas – tai ne vien valstybės, bet ir visų pirma visuomenės interesas, o valstybė, būdama visuomenės politinė organizacija, tik privalo jam atstovauti ir ginti. Viešo intereso sinonimais laikytina visuomenės, bendras, kolektyvinis, socialinis interesas. Gali skirtis tik viešojo intereso apimtis – kartais būti visos visuomenės, kartais tik atskiros jos grupės ar sluoksnio interesas (pvz., vartotojai, tautinės mažumos, smulkieji akcininkai ir pan.), tačiau visada tai vis tiek bus viešasis interesas[23]“. E. Krivkos nuomone, „viešasis interesas – tai objektyviai egzistuojantys teisės saugomi ir ginami visuomenės ir jos atskirų grupių bendri neindividualizuoti (nepriklausantys konkretiems asmenims) socialiniai poreikiai, kuriuos lemia visuotinai reikšmingi stabilumo ir pozityvių pokyčių visuomenėje (bendrosios gerovės) siekiai[24]“. E. Monkevičiaus nuomone, viešasis interesas yra visai visuomenei ar jos daliai rūpimas interesas[25]. Štai, A. Mackonis viešąjį interesą apibrėžia kaip tam tikrą sąveikos tarp visuomenės narių būdą, kuris jiems užtikrina galimybę laisvai įgyvendinti savo asmeninius interesus[26]. Kai kurie užsienio šalių mokslininkai apibūdindami viešąjį interesą teigia, kad „viešieji ir privatieji interesai yra teisiškai pripažįstami valstybės, visuomenės, asmenų interesai, kuriuos saugo valstybė“[27]. Kaip

[19] E. Krivka, Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Monografija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009. p. 31.

[20] E. Krivka, *supra note* 3.

[21] E. Krivka, *op. cit.*, p. 42.

[22] Black's Law Dictionary, žiūrėta 2021-02-13, https://thelawdictionary.org/public-interest/; https://thelawdictionary.org/affected-with-a-public-interest.

[23] A. Driukas, V. Valančius. Civilinis procesas: teorija ir praktika, I tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 669.

[24] E. Krivka, *op. cit.* p. 47.

[25] E. Monkevičius „Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčuose“, Socialinių mokslų studija, Vilnius, 2009, p. 39.

[26] A. Mackonis. Individualistinės viešojo intereso sąvokos turinio analizė. Teisės problemos. 2009, 2 (64), p. 139-141.

[27] N. Musajev. Ponjatije interesa, jevo vydy i sootnochenije publichnovo i sastnovo interesa. Vesti. Nizegorod. yn. Im. N.I Lobacheskovo. Serija: Pravo, 2000, (1).

matyti, nors šie mokslininkai pateikia skirtingus viešojo intereso sampratos apibrėžimus, tačiau yra akcentuojama visuomenės ar jos narių interesai, saugomi valstybės.

Pastebėtina, kad pasak L. Beliūnienės, kuri viešojo intereso kategoriją analizavo per sankaupos arba persvaros, unitarinės ir bendrojo intereso teorijų prizmę, apimančių teisinį, politinį, filosofinį, ekonominį požiūrį, viešojo intereso samprata priklauso nuo mokslininko polinkio pritarti vienos ar kitos teorijos nuostatoms. Pavyzdžiui, mokslo darbuose politinių teorijų kontekste matomos dvi pozicijos, apibūdinančios viešąjį interesą priešingais teiginiais: 1) viešasis interesas gali būti išreiškiamas tik per privačių interesų sąveiką (R. Giguolaitė, A. Mackonis); 2) viešasis interesas savo objektu bei tikslais iš esmės skiriasi nuo privačių interesų (E. Monkevičius)[28]. Sociologijos mokslų atstovas V. Šlapkauskas nagrinėdamas privačių ir viešųjų interesų sąveiką vartotojiškos visuomenės kontekste, pastebėjo, kad demokratijos ir rinkos suaugimas davė nelauktą padarinį – vartotojišką visuomenę, kurios nariai savo asmeninius interesus siekia iškelti aukščiau viešųjų interesų[29].

Teisės mokslų teoretikų E. Laužiko, V. Mikelėno, V. Nekrošiaus požiūriu „pateikti bendrojo pobūdžio viešojo intereso sąvoką ne tik kad gana sudėtinga, bet ir neturi jokios prasmės (visada liks pavojus, kad vienas ar kitas atvejis bus pamirštas). Todėl aiškinti šią sąvoką turėtų būti palikta vien teismų praktikai, kaip kad yra daugelyje pasaulio valstybių[30]“.

Analizuojant viešojo intereso kategorijos sampratą, yra svarbu apibūdinti pagrindinius elementus, t. y. viešojo intereso objektą ir subjektą.

U. Trumpulis teigia, kad viešojo intereso objektas – tai gėriai (vertybės) dėl kurių subjektai susisaisto teisiniais santykiais ir kurie atspindi jų (gėrių) paskirtį[31]. I. Deviatnikovaitė sako, kad „viešojo intereso objektas – tai gėris, gerovė, vertybė, kurią išsaugoti, palaikyti reikia didžiajai visuomenės daliai“[32]. Anot E. Krivkos viešojo intereso dalykas – visuotinė visuomenės gerovė[33]. Filosofijoje viešojo intereso objektu įvardijama ir „bendroji gerovė“, kuri apibrėžiama kaip visuotinė gerovė kokios nors bendruomenės, kuri gali nesutapti su individo interesais, tačiau tik veikimas joje garantuoja gerovę atskiram individui. Bendroji gerovė, kurioje gyvuoja privatūs interesai, pasižymi interesų įvairove, kuriai būdinga priešprieša ir konfliktai bei būtinybė juos išspęsti. Teigiama, kad interesų pusiausvyra pasiekiama ne dėl to, kad yra atsisakoma tam tikrų privačių interesų, ar visi privatūs interesai paklūsta valstybės, visuomenės interesui, t. y. viešajam interesui, bet todėl, kad visi interesai – individo, visuomenės, valstybės – viešieji ir privatūs yra

[28] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 49.

[29] V. Šlapkauskas. Sociologinio požiūrio į teisę reikšmė jurisprudencijos raidai. Socialinių mokslų studijos. 2010, t. 4 (8), p. 176.

[30] E. Laužikas, V. Mikelėnas, V. Nekrošius. Civilinio proceso teisė. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 267.

[31] U. Trumpulis, *supra note* 11: p. 49.

[32] I. Deviatnikovaitė, Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai, užduotys. Vilnius: Justitia, 2009, p. 13.

[33] E. Krivka, *supra note* 19: p. 47.

derinami, siekiama jų atitinkamo kompromiso[34]. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad tarp asmens teisių ir laisvių ir visuomenės interesų kyla prieštaravimų, bet demokratinėje visuomenėje kilę prieštaravimai turi būti sprendžiami derinant skirtingus interesus ir nepažeidžiant jų pusiausvyros[35]. Viešojo intereso objektu laikytinos Konstitucijoje įtvirtintos pamatinės vertybės ir jų įgyvendinimas. Konstitucijos preambulėje[36] įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis. Dėl šio siekio visuomenės nariai susitarė ir pripažino tai bendru gėriu (vertybe), laikydami, kad tai naudinga kiekvienam subjektui, į jo pasiekimą turi būti nukreipti kiekvieno subjekto interesai[37]. LVAT pažymėjo, kad viešuoju interesu gali būti laikomas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija. Kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, privalu nustatyti aplinkybę, kad nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos ir jos saugomos, ginamos vertybės[38].

B. Pranevičienė teigė, kad tiksliai apibrėžti viešųjų interesų vardu vadinamas vertybes yra sudėtinga, tačiau, net nesant vienodos nuomonės dėl viešojo intereso sampratos, visgi tokiomis vertybėmis laikytinos žmogaus teisės ir jų apsauga, kadangi jos praktiškai nekvestionuojamos ir nekelia abejonių[39]. E. Monkevičiaus nuomone, teisinę viešojo intereso reikšmę galima atskleisti per „įstatymo saugomo intereso“ sampratą, t. y. per įstatymo saugomas ir ginamas vertybes, gėrius[40]. Prof. A. Urmonas sako, kad administracinės teisės paskirtis yra tarnauti viešiesiems interesams užtikrinant asmens apsaugą, kultūros plėtrą, ekonomikos vystymąsi[41], o teisinis reguliavimas (tame tarpe ir administracinėje teisenoje) tik tuomet taps viešąja vertybe, kai jis atitiks tinkamą viešojo intereso įgyvendinimą. Teisėkūra nustatydama kokį nors teisinį reguliavimą, privalo laikytis konstitucinių nuostatų, o tai užtikrina visuotinai svarbaus ir teisėto tikslo pasiekimą, užtikrina kiekvieno asmens teisių ir laisvių apsaugą, nes asmens teisės gali būti ribojamos tik taip, kad tarp pasirinktų priemonių ir siekiamo teisėto bei visuotinai svarbaus tikslo, būtų protingas santykis, tačiau negali būti nustatyti didesni ribojimai nei yra būtina[42]. Todėl svarbu žinoti, kaip turi būti naudojamasi administracine diskrecija, kad būtų išvengta žmogaus teisių ir

[34] U. Trumpulis. Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p. 54. Cituota iš Nersesjanc V. filosofija I prava. Uchebnik dlja vuzpv. Moskva: Infra-m-Norma, 1998, p.71.

[35] Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas.

[36] Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note* 7.

[37] U. Trumpulis, *supra note* 11: p. 55.

[38] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. kovo 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-382/2009.

[39] B. Pranevičienė. Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje. Monografija, Vilnius Lietuvos teises universiteto leidybos centras, 2003, p. 30.

[40] E. Monkevičius, *supra note* 25: p. 39.

[41] A. Urmonas. „Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje“. Jurisprudencija. 2006, 5 (83), p. 38.

[42] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas.

laisvių suvaržymų, nes institucijos arba pareigūno diskrecija turi palengvinti ir užtikrinti efektyvų institucijai priskirtų funkcijų įgyvendinimą ir kartu prisidėti prie žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo[43]. Administracinėje teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad ginant viešąjį interesą privalu įrodyti viešojo intereso pažeidimą, nustatant žalos pobūdį, jos mastą, visuomeninį subjektą, kuriam žala padaryta ar ji gresia, tačiau ne kiekvienas teisės aktų reikalavimų pažeidimas pažeidžia viešąjį interesą, o tik tas, kuriuo objektyviai pažeidžiamos visuomenės, jos dalies teisės bei teisėti interesai[44]. Teigiama, kad teismai viešojo intereso sąvoką sieja su konkrečiu šio intereso objektu, kadangi tiesioginė žala pažeidimu daroma vertybei ir tuo pačiu viešojo intereso subjektui[45]. Prokuratūros įstatyme[46] nustatyta, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą ir kai toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu[47], o tai patvirtina, kad gynyba siejama ne su bet kokio teisės aktų reikalavimų pažeidimu, o tik su tuo, kur įžvelgiamas viešojo intereso pažeidimas. Vadovaujantis šia nuostata, galima teigti, kad ne visi pažeisti asmens, visuomenės, valstybės interesai yra laikytini viešojo intereso pažeidimu, o šių subjektų interesų pažeidimo įvertinimas kaip viešojo intereso pažeidimas yra reikalaujantis prokuroro vertinimo ir jis nustatomas kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į aplinkybių visumą[48]. Tad, kaip matyti viešojo intereso objektu laikytina ne tik konstitucinės vertybės, bet ir teisiniai santykiai dėl šių vertybių įgyvendinimo ir saugojimo.

Identifikuoti subjektų ratą yra svarbu, nes reikia nustatyti į kokių subjektų vertybių apsaugą yra nukreiptos teisės funkcinės galios, ir tuo pačiu, tai pirmas žingsnis į vertybinį intereso vertinimą[49]. Kad konkrečioje situacijoje yra būtina nustatyti viešojo intereso subjektą patvirtina LVAT praktika, pagal kurią teisminiame ginče yra būtina įrodyti, kad konkrečiu atveju buvo pažeistas viešasis interesas, o tam būtina įvertinti pažeidimo pobūdį, mastą, identifikuoti visuomeninį subjektą, kuris patyrė ar patirs žalą dėl tokio pažeidimo[50]. Mokslo darbuose apibūdinant viešojo intereso kategoriją, taip pat ir teismų praktikoje, viešasis interesas dažniausiai siejamas su visuomenės interesu, nes teigiama, kad viešasis interesas turi būti suprantamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai[51]. Konkretesniu atveju viešojo intereso subjektu gali būti laikoma įvairios socialinės grupės, bendruomenės,

[43] A. Urmonas, B. Pranevičienė. Administracinės diskrecijos esmė ir diskrecijos kontrolės galimybės. Jurisprudencija. 2002, 32(24), p. 55.

[44] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-505-1504/2010.

[45] U. Trumpulis, *supra note* 11: p. 60.

[46] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (*toliau* – Prokuratūros įstatymas).

[47] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 12.

[48] U. Trumpulis, *supra note* 11: p. 62.

[49] *Ibid*, p. 35.

[50] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. kovo 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-662-639/2010.

[51] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

mažumos. Pastebėtina, kad nors sąvoka „visuomenės interesas“ yra labiausiai siejama su viešojo intereso kategorija, tačiau pagal teisinės demokratinės valstybės teisinio reguliavimo principus turi būti derinami skirtingi interesai, o viešojo intereso subjektas visuomenė yra tik vienas iš kitų viešojo interesų subjektų. Viešojo intereso subjektais gali būti gausios socialinės grupės, šiuo atveju reikšmingas intereso subjektų masiškumas, todėl pasak E. Krivkos viešojo intereso subjektais laikytini – visuomenė ir jos socialinės grupės[52].

Konstitucijos ir nuosekliai žemesnės galios teisės aktuose visuomenės interesas jungiamas su valstybės interesu „visuomenės ir valstybės teisės bei teisėtus interesus“[53]. Tačiau yra diskutuotina, ar visuomenės ir valstybės interesai yra tapatūs, ar valstybė gali turėti savo savarankiškų interesų. Vieni mokslininkai griežtai teigia, kad valstybė neturi savo atskiro intereso, kadangi pagal interesą apibūdinančius požymius, interesą turi tik socialiniai subjektai. Jeigu valstybė yra bendras socialinis institutas, tai jos veikla turi atitikti visuomenės interesus ir tokiu atveju valstybės garantuojami interesai atitiks visuomenės interesus[54]. Aponentai teigia, kad valstybės interesų išskyrimas yra pateisinamas, kadangi valstybės ir visuomenės interesų sutapimas nepasiekiamas idealas, jeigu nebūtų prieštaravimų, nebūtų poreikio šalinti neteisinius įstatymus ir veikti atitinkamiems institutams (pvz. konstituciniams teismams ir pan.)[55]. A. Andruškevičiaus nuomone, sąlygiškai skirstomi į visuomeninius ir valstybės interesus viešieji interesai iš principo nėra priešybės[56].

Konstitucinis Teismas aiškindamas sąvoką „valstybės reikmės“ pažymėjo „ši sąvoka priklausomai nuo konteksto gali būti aiškinama ne tik plačiąja prasme – kaip valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, funkcijų tinkamo vykdymo užtikrinimas, bet ir siaurąja prasme – kaip valstybės institucijų (valstybės aparato) veiklos užtikrinimo reikmės. Tačiau šios sąvokos turinio aiškinimas turėtų būti grindžiamas nuostata, jog valstybė (jos institucijos) turi veikti visuomenės interesais, todėl valstybės institucijų veiklos sąlygų, vykdant jų funkcijas visuomenės interesais, užtikrinimas yra ir visuomenės poreikis“[57]. U. Trumpulis pastebėjo, kad yra būtina atskirti valstybę ir valstybės aparatą – jis nėra viešojo intereso subjektas, jo paskirtis tarnauti žmonėms, ir nors valstybės ir visuomenės interesai ne visad sutampa, šiuos prieštaravimus gali sumažinti efektyvi

[52] E. Krivka, *supra note* 19: p. 47.

[53] Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note* 7: 118 straipsnio 2 dalis.

[54] U. Trumpulis. Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p.39. Cituota iš A. Krjazhkov. Publichnyj interes ponjatie vidy i zashita. Gosudarsto i pravo. 1999, 10: p. 94.

[55] U. Trumpulis. Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p. 40. Cituota iš A. Mohov. Sochetanie chastnych I publichnych interesov pri pravovom regulirovanii medicinskoj dejatelnosti. Sankt-Peterburg:Juridicheskij centr Press, 2003, p. 47.

[56] A. Andruškevičius. Administracinės teisės principai ir normų ribos. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2004, p. 47.

[57] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas.

valstybės galių ribojimo sistema ir pilietinė visuomenė[58]. A. Vaišvila teigia, kad nereikia visiško santykių sureguliavimo, įstatymas turi formuoti ne konfliktų sprendimus, o tik jų sprendimo priemones[59]. Tai reiškia, kad valstybės ir visuomenės interesai negali būti nei priešinami nei tapatinami, jie turi papildyti vieni kitus ir optimaliai užtikrinti jų apsaugą.

Kiti viešojo intereso subjektai gali būti žmonės su savo individualiais interesais ir kolektyviniai subjektai. Asmens laisvės demokratinėje visuomenėje negali būti ribojamos, nesant teisėtam pagrindui. Todėl nuolat kyla klausimas, kieno interesas yra prioritetinis, asmens ar visuomenės? Individo ir visuomenės santykis gali būti suprantamas per liberalizmo, konservatizmo ir socializmo politinių ideologijų prizmę, kurios skirtingai šiuos santykius traktuoja. Liberalams svarbiausia vertybė yra žmogaus laisvė veikti, visuomenė yra tik individų suma, o valstybės kišimasis į privatų asmens gyvenimą turi būti minimalus, tik tiek, kiek yra būtina visuomenės ir asmens interesams užtikrinti. Konservatizmas teigia, kad visuomenė turi nuolat evoliucionuoti, svarbiausia yra visuomenės vertybės ir tvarka, o ne individuali laisvė, tačiau neneigia nuosavybės neliečiamumo ir valstybės nesikišimo į ekonomiką, taip pat laisvos rinkos. Socializmo ideologijoje individo interesai pajungiami visuomenės interesams, kurios bendras gėris aukščiau už individo interesus. Laikoma, kad liberaliosios idėjos tapo universaliomis vertybėmis, žmogaus teisės ir laisvės – jo interesai yra demokratinės valstybės paskirties ir apsaugos objektas, tačiau su individualiomis vertybėmis egzistuoja ir bendrosios vertybės ir jų interesai[60]. Šalia žmogaus interesų egzistuoja visuomenės ir valstybės interesai, kurie atsiranda iš individualių interesų. Tarp asmens ir visuomenės yra abipusė priklausomybė, menkinat kurią nors vieną pusę yra stabdomas vystymasis ir atsiranda neigiamų pasekmių tiek individualiam, tiek visuomeniniam subjektui. Todėl viešasis interesas negali būti nustatytas kaip prioritetas asmens ar visuomenės, turi būti šių interesų pusiausvyra – jų derinimas.

Apibendrinus šiame poskyryje pateiktus viešojo intereso kategorijos ir jos elementų apibrėžimus mokslinėje literatūroje, galima konstatuoti, jog poreikis – tai asmens suvokimas, kad jam kažko reikia, o jam gyvenant socialinėje aplinkoje (visuomenėje), kurioje egzistuoja tam tikros vertybės, jo poreikis tampa interesu naudotis šiomis vertybėmis. Teisinis interesas – tai socialinėje aplinkoje susiformavęs socialinis poreikis, kuris egzistuoja teisniuose santykiuose, reguliuojamas teisinėmis priemonėmis. Teisiniai interesai gali būti privatūs ir viešieji. Lietuvos mokslininkai viešojo intereso sampratos aiškinimą pateikia skirtingai, priklausomai nuo atstovaujamo mokslo pozicijos. Dažniausiai viešasis interesas apibūdinamas kaip visuomenei ar jos daliai svarbus

[58] U. Trumpulis, *supra note* 11: p. 42.
[59] A. Vaišvila, *supra note* 18: p. 205.
[60] U. Trumpulis. Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011, p. 48. Cituota iš Z. Namavičius, S. Stačiokas. Viešųjų ir privačių interesų derinimas – darnios civilinės visuomenės ir teisinės valstybės principas // Studia i materialy. T. XVII. Warszawa. Wyd. Trybunal Konstitucy, 2003, p. 180.

interesas, kurį saugo valstybė. Viešojo intereso sąvoka nėra pateikta dabartinės lietuvių kalbos žodyne, o užsienio kalbų žodyne pateikiamas nevienareikšmiškas apibūdinimas. Viešojo intereso objektu laikytina bendroji gerovė, kuri suprantama, kaip konstitucinės vertybės ir jų saugojimas, tame tarpe žmogaus teisės ir laisvės. Viešojo intereso subjektai yra valstybė, visuomenė ar jos dalis, žmonės (individai), nesuteikiant nei vienam subjektui prioriteto, nes šie viešieji interesai negali būti nei tapatinami nei priešinami. Viešojo intereso sąvoką tiksliai apibrėžti yra sudėtinga, tačiau tai nereiškia, kad viešojo intereso kategorija neturi būti analizuojama ir formuojama, nes tik teisinėmis priemonėmis galima užtikrinti socialinę gerovę visuomenei.

1.2.Viešojo intereso sąvoka nacionaliniuose teisės aktuose

Šiuolaikinėje teisės doktrinoje, siekiančioje darnios asmens ir visuomenės sąveikos, vis daugiau dėmesio skiriama viešiesiems interesams ir jų apsaugai[61]. Lietuvos įstatymuose nėra pateiktos universalios viešojo intereso sąvokos, kaip ir tarptautiniuose teisės aktuose. Aukščiausios galios Lietuvos teisės akte – Konstitucijoje nėra pateiktas viešojo intereso sąvokos apibrėžimas, tačiau viešojo intereso apsaugos ir viršenybės principai įtvirtinti daugelyje Konstitucijos nuostatų. Preambulėje įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis. Valstybės teisėto intereso – viešojo intereso ir asmens teisių ir laisvių apsaugos pusiausvyros laikymosi principai nustatyti Konstitucijos 28 ir 36 straipsniuose, kur žmogui nustatyta pareiga, įgyvendinant savo teises ir naudojantis savo laisvėmis, laikytis Konstitucijos ir įstatymų bei nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių, taip pat įtvirtintas draudimas netrukdyti piliečiams rinktis be ginklo į taikius susirinkimus ir šios teisės ribojimas galimas tik įstatymu ir tik tada, kai reikia apsaugoti valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ar dorovę arba kitų asmenų teises ir laisves. Viešojo intereso reikšmingumą parodo Konstitucijos 86 straipsnyje įtvirtinta apkaltos tvarka taikoma LR Prezidentui. Svarbu tai, kad 2003 metais, pakeitus prokuroro instituto reglamentavimą Konstitucijoje, 118 straipsnio 2 dalyje įtvirtinamas įgaliojimas prokurorui ginti viešąjį interesą „Prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus“[62]. Viešojo intereso sąvokos neapibrėžtumą Konstitucijoje tik iš dalies kompensuoja kai kurių įstatymų nuostatos. Prokuratūros įstatyme viešojo intereso sąvoka nors neapibrėžta, tačiau 19 straipsnyje yra reglamentuoti viešojo intereso gynimo teisiniai pagrindai „Prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks

[61] E. Krivka. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse. Jurisprudencija. Vilnius, 2003, t. 37 (29), p. 26.

[62] Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note* 7.

pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės akto pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra“, prokuroro įgaliojimai ir teisinių priemonių taikymo pagrindai[63]. Administracinį ir civilinį procesą reglamentuojančių įstatymų, t. y. ABTĮ 5 ir 55 straipsniuose yra nustatyta teisės kreiptis į teismą ir subjektų, ginančių viešąjį interesą procesinių teisių pagrindai[64], Civilinio proceso kodekso 49, 320 ir 365 straipsniuose yra nustatyti viešojo intereso gynybos srityje teisės pareikšti ieškinį, bylos nagrinėjimo ribų ir proceso atnaujinimo pagrindai[65], tačiau abiejuose įstatymuose viešojo intereso sąvoka neįvardijama. Analogiškai viešojo intereso sąvokos apibrėžimo nerasime ir kituose įstatymuose, išskyrus LR viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo įstatyme, kur viešieji interesai apibrėžiami kaip „visuomenės suinteresuotumas, kad deklaruojantys asmenys visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai“[66] ir Teritorijų planavimo įstatyme, kuriame nustatyta, kas sudaro visuomenės (viešąjį) interesą planuojant teritorijas[67], tačiau šie apibrėžimai nėra universalus, jie tinka tik šių įstatymo taikymo ribose. Kaip teigia prof. E. Kūris, daugiausia ką gali padaryti įstatymų leidėjas, tai apibrėžti viešojo intereso sąvoką *ad hoc* – atitinkamo įstatymo tikslams, o konstruoti bendrąją viešojo intereso sampratą paliekama teismų praktikai[68].

Apibendrinus, pateiktą viešojo intereso sampratos apibrėžimą Konstitucijoje ir nacionaliniuose teisės aktuose galima teigti, kad nors Konstitucijoje nėra tiesiogiai apibrėžta viešojo intereso sąvoka, tačiau viešojo intereso apsaugos principai įtvirtinti daugelyje jos nuostatų. Įstatymuose (išskyrus kelis, kuriuose viešojo intereso sąvoka apibrėžta tik atitinkamo įstatymo tikslams) irgi nėra apibrėžta viešojo intereso sąvoka. Viešojo intereso sampratos formavimas paliekamas teismų praktikai.

1.3.Viešojo intereso sąvoka Lietuvos Konstitucinio Teismo doktrinoje

Konstitucinis Teismas formuluodamas konstitucinės doktrinos nuostatas, didelį dėmesį skyrė viešojo intereso kategorijos sampratos, kriterijų pagal kuriuos viešasis interesas

[63] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8.
[64] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6.
[65] Lietuvos Respublikos civilinio proceso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, 2002 m. spalio 28 d. Nr. IX-743, Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E7C18F61454/asr.
[66] Lietuvos Respublikos Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo įstatymas, 1997 m. liepos 2 d. Nr. VIII-371, suvestinė redakcija nuo 2020-07-11. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C0E550D6ADF0/asr.
[67] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, 1995 m. gruodžio 12 d. Nr. I-1120, suvestinė redakcija nuo 2021-02-01 iki 2021-06-30, 8 straipsnis 1 dalis. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.26B563184529/asr.
[68] E. Kūris, Viešasis interesas: teisėkūra ir konstitucinė jurisprudencija. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, Notariatas 2012 Nr. 13 p. 48-54.

atpažįstamas, pirmenybės viešajam interesui suteikimo prieš kitus interesus, šios kategorijos sąsajų su konstitucinėms vertybės išaiškinimui. Kaip jau minėta, Lietuvos teisės aktuose nėra įtvirtinta viešojo intereso sąvoka, kai kuriuose įstatymuose apibrėžiama viešojo intereso sąvoka tik to įstatymo tikslams, o viešojo intereso sampratą formuoja teismų praktika. Pastebėtina, kad teisės aktuose nėra nustatyta objektyvių kriterijų ar norminių požymių, kuriais remdamiesi galima būtų užtikrinti vienodą šios sąvokos aiškinimą[69], todėl poreikis formuluoti viešojo intereso sampratą yra ir tai patvirtina gausi Konstitucinio Teismo ir kitų teismų jurisprudencijos praktika. Konstitucinis Teismas vykdydamas savo veiklą „byla po bylos“ viešaisiais interesais pripažino: autoriaus teisių ir interesų gynybą nuo pažeidimų[70], daugiabučių namų tinkamą eksploatavimas bei jų išsaugojimas[71], žmonių sveikatos apsaugą[72], nusikaltimų užkardymą, tyrimą, nustatymą[73], viešojo administravimo vykdymo ir viešųjų paslaugų teikimo užtikrinimą[74], natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų taip pat ypač vertingų vietovių apsaugą bei gamtos išteklių racionalaus naudojimo ir gausinimo užtikrinimą[75], kultūros laisvės užtikrinimą, kultūros valstybinį rėmimą, kultūros paminklų ir vertybių apsaugą[76], mokesčių į valstybės biudžetą surinkimą[77], žemės, miškų ir vandens telkinių tinkamą, racionalų naudojimą ir apsaugą[78], finansų sistemos stabilumą ir efektyvumą[79] ir kt.

Daugelis Lietuvos mokslininkų analizavo Konstitucinio Teismo jurisprudenciją viešojo intereso srityje ir teikė išvadas moksliniuose darbuose, teisinėje publicistikoje. Taip pat įgyvendinant projektą „Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai“ buvo atlikta Konstitucinio Teismo jurisprudencijos, susijusios su viešuoju interesu, analizė ir pateikti apibendrinimai[80]. Manoma, kad suformuluotos plačios oficialios konstitucinės doktrinos viešojo intereso užtikrinimo srityje negalima įžvelgti[81], tačiau kai kurie autoriai teigia, kad doktrina visgi suformuluota. K. Lapinsko nuomone, viena iš Konstitucinio Teismo suformuluotų konstitucinių doktrinų yra dėl viešojo intereso užtikrinimo[82], K. Kūris teigia, kad

[69] E. Krivka. Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje. Jurisprudencija, 2007, t. 10 (100), p. 15-16.

[70] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas.

[71] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas.

[72] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas.

[73] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas.

[74] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

[75] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai.

[76] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas.

[77] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai.

[78] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutarimas.

[79] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas

[80] L. Beliūnienė. Viešojo intereso pirmenybė prieš teisėtus lūkesčius konstitucinėje jurisprudencijoje, Teisės problemos, 2015 Nr. 1 (87); L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4; E. Kūris, *supra note* 68.

[81] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 82.

[82] Lapinskas K. Konstituciniai aplinkos apsaugos Lietuvoje pagrindai. Konstitucinė jurisprudencija. 2008, Nr. 3 (11), liepa–rugsėjis, p. 191.

daugelis viešojo intereso sampratos elementų buvo atskleista bylose, susijusiais su nuosavybės santykiais, svarbus doktrinos fragmentas suformuluotas ekspropriacijos bylose, kur įtvirtinta samprata, kad viešasis interesas gali apimti ne vien visos visuomenės, bet ir jos dalies poreikius, taip pat bylose dėl gyvenamųjų namų bei butų restitucijos, profesinių sąjungų turto ir kt.[83]. Prof. E. Jarašiūnas kalba apie suformuluotą visuomenės interesų konstitucinę doktriną, tačiau pastebi, kad kalba eina ne apie platų formulavimą[84].

Konstitucinio Teismo doktrinoje viešojo intereso samprata neaiškinama kaip individualių interesų suma, viešojo intereso reikšmę atspindi ne tik kiekybinis aspektas, bet ir jo vertybinė dimensija, orientuojanti į konstitucines pamatines bendruomenines vertybes, išreiškiamas konstituciniais principais[85]. Apie oficialią konstitucinę visuomenės interesų doktriną Konstitucinis Teismas pasisakė 2007 m. lapkričio 23 d. nutarime, aiškindamas sąvokų visuomenės poreikiai ir visuomenės reikmės tapatumą. Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą buvo pavartotos formuluotės „visuomenės ir valstybės reikmės“[86] „visuomenės ir valstybės poreikiai“[87] „visuomenės ir valstybės viešieji poreikiai“[88] „visuomenės bei valstybės interesas“[89], kuriose žodžiai „visuomenė“ ir „valstybė“ ne priešinami, bet papildo vienas kitą. Sąvokos „visuomenės poreikis“ ir „viešasis interesas“ taip pat viena kitą papildo[90] „„visuomenės interesas“ sietinas su „socialiai svarbiais tikslais“[91]. Kaip ne paneigiančios, bet papildančios viena kitą Konstitucinio Teismo aktuose vartojamos ir sąvokos „visuomenės reikalai (poreikiai)“ ir „vietos gyventojų poreikiai“ (t. y. savivaldybės poreikiai)[92]. Visos šios sąvokos – „visuomenės poreikiai (reikmės)“, „valstybės poreikiai (reikmės)“, „savivaldybės poreikiai (reikmės)“ – žymi viešąjį interesą ir yra sietinos su konstitucine tautos gerovės samprata[93].

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje viešojo intereso turinio apibrėžimas siejamas su viešojo intereso subjektu ir objektu. Konstatuojama, kad viešasis interesas yra visuomenės poreikiai – tai visos visuomenės ar jos dalies interesai, kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra konstituciškai įpareigota užtikrinti ir tenkinti, taip pat viešuoju interesu gali būti asmens ar asmenų grupės interesas, nes kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas

[83] E. Kūris, *supra note* 68: p. 53.

[84] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: Cituota iš Jarašiūnas E. Jurisprudencinė konstitucija. Jurisprudencija. 2006, Nr. 12 (90), p. 32.

[85] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 213-219.

[86] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. spalio 9 d., 2002 m. sausio 14 d. nutarimai, 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas.

[87] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. liepos 11 d., 2007 m. birželio 7 d. nutarimai.

[88] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. liepos 10 d., 2003 m. lapkričio 17 d. nutarimai.

[89] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas.

[90] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimas.

[91] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas.

[92] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. spalio 22 d., 1998 m. vasario 18 d., 2000 m. birželio 13 d., 2005 m. gegužės 7 d. nutarimai.

[93] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimas.

viešuoju, turi būti įmanoma pagrįsti, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos ir tam tikros Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės[94]. Konstitucinio Teismo aiškinimuose viešojo intereso subjektas glaudžiai siejamas su valstybe ir valstybės konstitucinėmis charakteristikomis, koncentruotai įkūnijamomis konstituciniuose principuose. Teismas pažymėdamas konstitucinių vertybių sąsajas su viešuoju interesu konstatavo, kad „Konstitucija, kaip aukščiausios teisinės galios aktas ir visuomenės sutartis, yra grindžiama universaliomis, nekvestionuojamomis vertybėmis – suvereniteto priklausymu Tautai, demokratija, žmogaus teisių ir laisvių pripažinimu bei jų gerbimu, pagarba teisei bei teisės viešpatavimu, valdžios galių ribojimu, valdžios įstaigų priederme tarnauti žmonėms ir atsakomybe visuomenei, pilietiškumu, teisingumu, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiu“[95] ir todėl „kiekvienas viešasis interesas tegali būti grindžiamas pamatinėmis visuomenės vertybėmis, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija; jo įtvirtinimas ir užtikrinimas, gynimas ir apsauga yra konstituciškai motyvuoti.“[96]. Taip pat Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų[97], ir kad valstybei reguliuojant teisinius santykius iš Konstitucijos kyla priedermė – išlaikyti teisingą pusiausvyrą tarp visuomenės ir asmens interesų, užtikrinti viešąjį interesą ir išvengti nepagrįsto asmens teisių ribojimo[98]. Šioje jurisprudencijoje aiškiai matomas viešojo intereso konstitucinis pagrįstumas ir konstitucinio proporcingumo principas, siejamas su asmenų teisėtų lūkesčių įgyvendinimo užtikrinimu. Konstitucinio Teismo aktuose konstatuota, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Neužtikrinus teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise[99]. Tačiau Konstitucinis Teismas, remdamasis teisėtų lūkesčių apsaugos principu, yra pabrėžęs, kad šis principas gali būti ribojamas siekiant apginti viešąjį interesą ir išlaikyti pusiausvyrą tarp visuomenės grupių poreikių[100]. Pastebėtina, kad yra pripažįstama galimybė keisti teisinį reguliavimą išimtinais atvejais, kai yra konstituciškai pateisinama (susiklosto sunki ekonominė situacija), tačiau ir tokias atvejais, kai viešasis interesas nusveria teisėtus asmenų lūkesčius, turi būti paisoma konstitucinio proporcingumo principo, nes nustatytos priemonės turi

[94] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas.
[95] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas
[96] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.
[97] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas.
[98] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas.
[99] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. lapkričio 22 d., 2008 m. vasario 20 d. nutarimai.
[100] Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas.

būti proporcingos siekiamam tikslui, o asmens teisės negali būti ribojamos labiau negu būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti[101].

Pripažįstama, kad yra tam tikrų viešojo intereso sričių apibūdinimai, bet tai nelaikoma plačia viešojo intereso sampratos doktrina, ypač viešąjį interesą identifikuojančių kriterijų atžvilgiu. Pastebėtina, kad viešojo intereso sampratos turinio, kriterijų, elementų, atsižvelgiant į tai, kad Konstitucijos samprata yra dinaminė ir į tai, kad ir viešas interesas taip pat yra dinamiškas – aiškinimas gali keistis. Konstitucinis Teismas pasisakė, kad viešasis interesas yra labai įvairus, neįmanoma pasakyti, kokiose gyvenimo srityse, dėl kurių gali kilti teisinių ginčų arba kuriose gali prireikti taikyti teisę, viešajam interesui gali atsirasti grėsmių arba gali prireikti viešąjį interesą užtikrinti [102], bet to ir visuomenės poreikiai nėra statiški „Reikmės, kurios viename visuomenės ir valstybės raidos etape galėjo būti suprantamos kaip visuomenės poreikiai, kitame visuomenės ir valstybės raidos etape gali būti vertinamos kaip neatitinkančios konstitucinės visuomenės poreikių sampratos, ir atvirkščiai“[103]. Analogiškai akcentuojamas ir bendruomenėms iškylančių uždavinių dinamiškumas ir teisinio reguliavimo koregavimas „[...] viešasis interesas, kurį garantuoti turi ir vietos savivalda, ir tam tikru laikotarpiu visai visuomenei bei valstybei ir teritorinėms bendruomenėms iškylantys konkretūs uždaviniai yra dinamiški, kinta, įstatymų leidėjas gali, o tam tikrais atvejais ir privalo, įstatymu keisti [...]“[104]. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, konstatuotinas doktrinos teiginių apie viešąjį interesą besivystantis pobūdis, atsinaujinantis viešojo intereso turinio apibūdinimas[105].

Prof. E. Kūrio nuomone, konstitucinės justicijos bylose dėl nuosavybės santykių srityje buvo pasiekta tam tikro proveržio ir atskleista svarbūs viešojo intereso doktrinos elementai[106], tačiau pastebėtina, kad oficialioje konstitucinėje doktrinoje nėra suformuluota kriterijų, kurie leistų atskirti partikuliarų (konstitucinė jurisprudencija eina laisvesnės minimalistinės viešojo intereso sampratos keliu, kurioje viešuoju interesu pripažįstamas ne vien visos Lietuvos visuomenės, bet ir tam tikros teritorinės bendruomenės interesas: jis yra lokalus (partikuliarus), bet viešas) interesą, kuris kartu yra ir viešasis, nuo tokio, kuris negali būti interpretuojamas, kaip viešasis ir susidūręs su juo turi būti paaukotas. Pabrėžia, kad turi būti sukaupta daugiau jurisprudencijos, kad tokie kriterijai būtų apibrėžti, bei pastebi, kad doktrinoje yra du elementai (pirmas – visuomenės dalis turi būti pakankamai didelė, antras – partikuliarus interesas turi būti konstituciškai pagrįstas)[107].

[101] L. Beliūnienė, *supra note* 80: p. 107-109.
[102] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas.
[103] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d., 2008 m. gegužės 20 d. nutarimai.
[104] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas.
[105] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 87.
[106] E. Kūris, *supra note* 68: p. 53.
[107] E. Kūris, *supra note* 68: p. 51.

Apibendrinus viešojo intereso sampratos formulavimą Konstitucinis Teismo jurisprudencijoje, konstatuotina, kad viešojo intereso samprata yra formuluojama „byla po bylos“, atsižvelgiant į besivystantį, dinamišką viešojo intereso pobūdį ir remiantis konstitucinėmis pamatinėmis vertybėmis, išreikštomis Konstitucijos nuostatomis ir konstituciniais principais. Pripažįstama, kad viešasis interesas yra visos visuomenės ar jos dalies interesai, taip pat viešuoju interesu pripažįstamas asmens ar asmenų grupės interesai, asmens teisių ir laisvių apsaugos užtikrinimas bei teisėtų lūkesčių principo įgyvendinimas, išlaikant pusiausvyrą tarp visuomenės grupių poreikių.

1.4. Viešojo intereso sąvoka Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikoje

Administracinė teisė yra susijusi su viešaisiais interesais, nes teigiama, kad administracinės teisės paskirtis yra tarnauti viešiesiems interesams užtikrinant asmens apsaugą, kultūros plėtrą, ekonomikos vystymąsi ir pan.[108]. Administracinėje teisenoje viešasis interesas suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai.

Administracinių teismų praktikoje laikomasi Konstitucinio Teismo doktrinoje suformuluotos pozicijos, kad viešasis interesas siejamas su visuomenės interesais ar visuomenės dalies interesais, tačiau viešojo intereso objektu yra laikomos Konstitucijoje įtvirtintos vienos iš pamatinių vertybių – žmogaus teisės ir laisvės. Viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija, todėl kiekvienąkart, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės[109]. Tais atvejais, kai sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas, būtina tai motyvuoti atitinkamame teismo akte. Priešingu atveju kiltų pagrįsta abejonė, kad tai, kas teismo yra ginama ir saugoma kaip viešasis interesas, iš tikrųjų yra ne viešasis, bet privatus tam tikro asmens interesas[110].

[108] A. Urmonas, *supra note* 41.

[109] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

[110] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

Administracinių teismų praktikoje keliamas reikalavimas įrodyti, kad konkrečiu atveju buvo pažeistas viešasis interesas, tam yra būtina įvertinti pažeidimo pobūdį, mastą, identifikuoti visuomeninį subjektą, kuris patyrė ar patirs žalą dėl tokio pažeidimo – nurodyti kas konkrečioje situacijoje yra viešojo intereso subjektas[111]. Teismai viešojo intereso sąvokos vartojimą labiausiai sieja su intereso objektu ir padaryta žala vertybei, nes tuo pačiu žala daroma ir viešojo intereso subjektui. Viešojo intereso gynimas – tai specialių valstybės įgaliotų subjektų specifinė veikla, viešojo intereso gynimu galimai daroma intervencija į susiformavusius teisinius santykius bei kitų asmenų subjektines teises, todėl nors viešąjį interesą ginantiems subjektams taikomas dispozityvumo principas, tačiau jis ribojamas viešojo ir individualių interesų derinimu[112].

LVAT formuodamas administracinę teisminę praktiką viešojo intereso gynimo srityje, atsižvelgia į Konstitucinio Teismo suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną. Žemesnės instancijos teismai priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi aukštesnės instancijos teismų sprendimų – precedentų tų kategorijų bylose, aukštesnės instancijos teismai (ir tų teismų teisėjai) negali kištis į žemesnės instancijos teismų nagrinėjamas bylas, teikti jiems kokių nors privalomų ar rekomendacinio pobūdžio nurodymų, kaip turi būti sprendžiamos atitinkamos bylos ir pan.[113], todėl teismai kiekvienu konkrečiu atveju turi spręsti, ar pažeistas interesas yra pripažintinas viešuoju interesu. Tokiose byloje teismas kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatinėti viešojo intereso buvimo faktą, atsižvelgdamas į visas konkrečios bylos aplinkybes, joje nagrinėtinų klausimų pobūdį ir reikšmę[114].

Apibendrinus konstatuotina, kad LVAT formuoja administracinę teisminę praktiką viešojo intereso gynimo srityje, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną, tačiau kiekvienoje byloje sprendžia, ar ginamas pažeistas interesas yra pripažintinas viešuoju interesu. Nors ir laikomasi suformuluoto precedento, tačiau teismų praktikoje kiekvienu konkrečiu atveju būtina įvertinti pažeidimo pobūdį, mastą, identifikuoti visuomeninį subjektą, kuris patyrė ar patirs žalą dėl tokio pažeidimo, taip pat atsižvelgti į viešojo ir individualaus intereso derinimo principus.

[111] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. kovo 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-662-639/2010.

[112] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-65/2009.

[113] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimas. Administracinė jurisprudencija Nr. 16, 2009. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas.

[114] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-742/2007).

2. VIEŠOJO INTERESO GYNIMO SUBJEKTŲ SISTEMA

Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinę valstybės sampratą, savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų[115]. Valstybė savo funkcijas vykdo per atitinkamų institucijų sistemą, apimančią valstybės ir savivaldybių institucijas, ir per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti dalį valstybės funkcijų arba kurios įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdant valstybės funkcijas[116]. Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausioji teisė, joje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas. Šis principas suponuoja, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai vykdydami savo funkcijas privalo vadovautis Konstitucija ir teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus[117]. Pažymėtina, kad Konstitucija, *inter alia* konstitucinis teisinės valstybės principas, suponuoja įvairius reikalavimus valstybės institucijų ir pareigūnų Konstitucijos ir įstatymų suteiktų įgaliojimų įgyvendinimui[118]. Konstatuotina, jog visos valstybės institucijos veikia viešojo intereso tikslais.

Kaip jau minėta, administracinių bylų teisenoje, asmens teisė ginti viešąjį interesą apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė, įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai[119]. ABTĮ 5 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, jog teismas imasi nagrinėti administracinę bylą „pagal prokuroro, viešojo administravimo subjektų, organizacijų ar fizinių asmenų pareiškimą dėl viešojo intereso arba valstybės, savivaldybės ir asmenų teisių bei įstatymų saugomų intereso gynimo;“ [120]. 55 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog „įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai[121]“. Tačiau aptariama galimybe kreiptis į teismą, gali pasinaudoti ne bet kurie subjektai, tačiau tik tie, kuriems teisė ginti viešąjį interesą yra numatyta jų veiklą ir kompetenciją reglamentuojančiuose įstatymuose. Pažymėtina, jog bylą nagrinėjantis

[115] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai.

[116] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gruodžio 21 d., 2007 m. kovo 20 d. nutarimai.

[117] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d., 2010 m. spalio 27 d., 2014 m. gegužės 27 d., 2015 m. lapkričio 19 d., 2016 m. liepos 8 d. nutarimai.

[118] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2018 m. kovo 2 d. nutarimas.

[119] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3-11/2004.

[120] Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6.

[121] *Ibid.*

teismas, spręsdamas dėl viešojo intereso pažeidimo, visada patikrina, ar subjektas, kuris kreipiasi į teismą, turi įstatyme numatytus įgaliojimus ginti viešąjį interesą[122]. Teismas neturi pareigos nagrinėti pateikto pareiškimo, jeigu nustatoma, kad besikreipiančiam subjektui įstatymu nesuteikta teisė kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo[123]. LVAT pareiškėjo buvimą tinkamu subjektu įvardijo kaip specialų subjektiškumą[124]. Diskutuotina tai, ar specialaus subjektiškumo nustatymas ne per daug susiaurina subjektų, kurie gali ginti viešąjį interesą teisme, nes Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis[125] nurodo, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Tačiau pagal Konstitucinio Teismo suformuotą praktiką, įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti viešojo intereso ribas konkrečiuose santykiuose[126]. Todėl viešojo intereso gynimo subjektų rato ribojimas – teisėtai taikomas metodas. Tie subjektai, kuriems įstatymu nesuteikta teisė tiesiogiai kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, gali kreiptis į prokurorą, kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimo teisme procesą. Subjektų, kurie privalo ar gali ginti viešąjį interesą ratas yra platus: teisėsaugos institucijos, įvairios valstybinės kontrolės bei priežiūros tarnybos, nevyriausybinės organizacijos, ir atskiri fiziniai asmenys. Atsižvelgiant į tai, galima išskirti dvi viešojo intereso gynimo subjektų grupes:

1. Subjektai, ginantys viešąjį interesą konkrečioje visuomeninių santykių srityje, konkretaus visuomenės rato ar konkretaus pobūdžio interesus (viešojo administravimo institucijos, asociacijos, suinteresuota visuomenė);
2. Subjektai, kuriems suteikta kompetencija ginti viešąjį interesą nepriklausomai nuo visuomeninių santykių srities (prokuroras);

Svarstytina, ar teismą galėtume priskirti prie viešojo intereso gynimo subjektų. Nes mokslininkų nuomone, teismas nėra viešojo intereso gynimo subjektas. Pasak habil. dr. V. Nekrošiaus teismas pirmiausiai yra teisingumą vykdanti institucija, kuri negali vykdyti jokių kitų funkcijų, tarp jų prokuroro, valstybės advokato, nes tai daro teismą šališku[127]. Teismo funkcijos procese yra viešojo intereso pažeidimo konstatavimas taip pat procesinių veiksmų, kuriais

[122] E. Klimas, Ar viešojo intereso gynimas ir nuosavybės teisių apsauga gali harmoningai derėti? Viešojo intereso veidai: Socialinė, teisinė ir ekonominė problematika. Rinktinė. Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora Lawin, Vilnius, 2012, p. 15.

[123] *Ibid.*

[124] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-580/2013.

[125] Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note* 7.

[126] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas.

[127] V. Nekrošius, Ar teismas yra viešąjį interesą ginantis subjektas? Pranešimas konferencijoje „Viešasis interesas ir jo gynimas“, žiūrėta 2021-02-26 https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf.

siekiama išvengti pažeidimų procese, atlikimas[128]. Visos procesinės teisės ir pareigos tenka teismui.

Tolesnė šio mokslinio darbo dalis bus aptarti viešojo intereso gynimo subjektus ir jų kompetencijas ginant viešąjį interesą.

2.1. Viešojo administravimo institucijos ginančios viešąjį interesą

Pagrindinė institucija ginanti viešąjį interesą yra prokuratūra, taipogi Lietuvoje šią kompetenciją turi ir kiti (teisės aktų nustatytais atvejais) viešojo intereso gynimo subjektai. Įstatymo nustatytais atvejais viešąjį interesą turi ir gali ginti: fiziniai asmenys ar jų grupės, nevyriausybinės organizacijos, Lietuvos bankas, KPD, VTPSI, Vyriausybės atstovų įstaiga, Valstybės miškų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, NŽT, Aukščiausioji audito institucija LR Valstybės kontrolė, LR Vyriausioji rinkimų komisija, LR Seimo kontrolierių įstaiga, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Viešųjų pirkimų tarnyba.

Minėti subjektai įstatymuose nenustatytais atvejais ir kitos valstybės institucijos, nustačiusios galimus viešojo intereso pažeidimus, turi kreiptis į prokuratūrą, prašydamos, kad prokuroras inicijuotų viešojo intereso gynimą teisme.

Viešojo administravimo įstatymo 4 straipsnyje numatyta, kas sudaro viešojo administravimo subjektų sistemą. Tai yra valstybiniai (centriniai ir teritoriniai), savivaldybių administravimo subjektai, kiti viešojo administravimo subjektai, kurie pagal įstatymą turi įgaliojimus atlikti viešąjį administravimą[129].

Pagrindinis valstybės ir savivaldybės institucijų tikslas – tenkinti viešuosius interesus, derinti individualius žmonių interesus su visuomenės interesais[130]. Viešojo intereso tenkinime labai svarbų vaidmenį atlieka teisėkūra. Kadangi kiekvienas asmuo turi turėti tam tikrą garantiją, kad viešasis sektorius tinkamai įgyvendins ir derins viešąjį interesą. „Teisėkūros proceso reguliavimo tikslas – vadovaujantis tikslingumo, proporcingumo, pagarbos asmens teisėms ir laisvėms, atvirumo ir skaidrumo, efektyvumo, aiškumo ir sistemiškumo principais sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą“[131]. Išvardinti principai sukuria tam tikrus reikalavimus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams – juos įpareigoja, rengiant teisės aktus,

[128] E. Stauskienė. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Pranešimas konferencijoje „Viešasis interesas ir jo gynimas“. Vilnius, 2011. https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf.

[129] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. 1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234, suvestinė redakcija nuo 2020-11-02 iki 2021-06-30. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BDFFD850A66/asr.

[130] I. Deviatnikovaitė, *supra note* 32.

[131] Valstybės Kontrolės 2018 m. kovo 16 d. teisėkūros proceso valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2018-P-40-6-2. https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=24464.

įvertinti numatomo teisinio reguliavimo poveikį, visas galimas numatomo teisinio reguliavimo alternatyvas. Reikia įsitikinti ar teisinis reguliavimas tikrai reikalingas, ar jis tinkamas, taip pat atlikti nuodugnią stebėseną ir visose teisėkūros stadijose konsultuotis su visuomene[132]. Pastebėtina, kad Lietuvos teisėkūros procesas orientuotas į kiekybinius, bet ne kokybinius rodiklius. Pagal įstatymų skaičių Lietuva pirmauja prieš kitas šalis, tačiau pagal originalių įstatymų skaičių deja ne. Beveik 50 procentų įstatymų Lietuvoje priimama skubos ir ypatingos skubos tvarka. Tokia praktika neįmanoma įvertinti galimo teisinio reguliavimo poveikio, įnešama labai daug sumaišties. Kaip teigia profesorius A. Urmonas „Ypač apmaudu, kad ką tik priimtas įstatymas tuoj pat pakeičiamas arba kitaip „lopomas“ – dažnai po keletą kartų per mėnesį“[133]. Aukščiausioji audito institucija, atlikdama valstybinius auditus, kasmet nustato teisinio reguliavimo trūkumus. Neaiškus, perteklinis reguliavimas, nesuderinti tarpusavyje teisės aktai apsunkina teisės taikymą ir sukelia teisinius ginčus, didina administracinę naštą, viešojo valdymo institucijų veiklos apimtis[134]. Todėl esant skubiems teisės aktų priėmimo procesams, viešojo interesų gynimo subjektams yra gan sudėtinga orientuotis nuolat kintančioje teisinėje aplinkoje ir gebėti tinkamai ir laiku taikyti teisines viešojo intereso gynimo priemones.

Viešojo administravimo įstatyme numatyti principai, kuriais viešojo administravimo subjektai privalo vadovautis savo veikloje. Paminėtinas įstatymo viršenybės principas, reiškiantis, jog šių subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti įstatymuose, bei nepiktnaudžiavimo valdžia principas, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint įstatymų suteiktų reikiamų įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus siekiant kitų, negu įstatymų nustatyta, tikslų[135]. Pažymėtina, kad viešojo administravimo subjektai privalo veikti tik įstatymo jiems suteiktų įgaliojimų ribose, o veikimas viršijant įgaliojimus (*ultra vires*) sudaro pagrindą viešojo administravimo subjekto aktą pripažinti neteisėtu[136].

Toliau aptarsime kai kurias institucijas ir kitus asmenis (suinteresuota visuomenė) turinčius įgaliojimus ginti viešąjį interesą.

Vyriausybės atstovas. Savivaldybių administracinę priežiūrą atlieka Vyriausybės atstovas, prižiūri, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus. Kiekvienoje apskrityje skiriamas vienas Vyriausybės atstovas. LR savivaldybių

[132] Valstybės Kontrolės 2018 m. kovo 16 d. teisėkūros proceso valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2018-P-40-6-2, *supra note* 131.
[133] A. Urmonas, *supra note* 41.
[134] *Ibid.*
[135] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, *supra note* 129.
[136] Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6.

priežiūros įstatymo 7 straipsnio 4 dalis numato Vyriausybės atstovo teisę ginti viešąjį interesą, kreipiantis į administracinį teismą su pareiškimu[137].

Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos. NKPAĮ 5 straipsnio 10 dalies 25 punkte[138] numatyta KPD teisė kreiptis į teismą siekiant apsaugoti viešąjį interesą nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje. KPD kaip valstybės institucija privalo savarankiškai ir iniciatyviai veikti pagal jam priskirtas veiklos sritis ir veiklos rūšis, todėl prireikus privalo atstovauti ar ginti viešąjį interesą, reikšti ieškinius, pareiškimus, skundus teisme ar kitaip atstovauti valstybės interesams dėl jam pavestos veiklos srities teismuose ar kitose institucijose. Šios veiklos vykdymas yra viešojo intereso įgyvendinimas ir kartu valstybės institucijos tinkama veikla pagal institucijos veiklos tikslus[139]. Pažymėtina, jog NKPAĮ nėra nurodyta, kad kultūros paveldas arba jo apsauga yra viešasis interesas. Viešojo intereso sąvoka neminima šiame įstatyme[140]. KPD turi teisę ginti viešąjį interesą, nepaisant to, kad viešojo intereso gynimas šioje srityje, gali būti priskirtas ir kitoms valstybės institucijoms (prokuratūrai ar kt. institucijoms).

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba. Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje detalizuota kas gina vartotojų viešąjį interesą – Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (*toliau* – Tarnyba), įgaliotosios asociacijos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir juridiniai asmenys (įstatymų nustatytais atvejais)[141]. Šio teisės akto 30 straipsnio 2 dalyje pasakyta, kad vartotojų viešojo intereso gynimas yra ieškinio ar pareiškimo (skundo) vartotojų viešajam interesui ginti pareiškimas, kai siekiama pripažinti ar pakeisti teisinius santykius, uždrausti (nutraukti) pardavėjo ar paslaugų teikėjo veiksmus (neveikimą), kurie pažeidžia vartotojų teisėtus bendruosius interesus ir yra nesąžiningi vartotojų požiūriu, neatitinka sąžiningos verslo praktikos arba prieštarauja Civiliniam kodeksui, šiam įstatymui bei kitiems teisės aktams[142]. Pažymėtina, kad šiame įstatyme nepateikta viešojo intereso sąvokos, tačiau nagrinėjant Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 30 straipsnio 2 dalį atidžiau, galima įžvelgti, kad įstatymų leidėjas įtvirtino, kas yra pripažįstama kaip vartotojų viešojo intereso gynimas. Konstatuotina, jog įstatymų leidėjas, vienu iš nedaugelio atvejų, įgyvendino siekį ir pateikė sunormintą viešojo intereso apibrėžtį, šiame kontekste[143].

[137] Lietuvos Respublikos Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. 1998 m. gegužės 14 d. Nr. VIII-730, nauja redakcija nuo 2019-07-02. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.56962/asr.

[138] Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. 1994 m. gruodžio 22 d. Nr. I-733, *suvestinė redakcija* nuo 2020-04-01. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9BC8AEE9D9F8/asr.

[139] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109/2012.

[140] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 149.

[141] Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas 1994 m. lapkričio 10 d. Nr. I-657, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6020/asr.

[142] *Ibid,* 30 straipsnio 2 dalis.

[143] L. Beliūnienė ir kt., *op. cit.,* p. 234.

Konstitucijos 46 straipsnyje numatyta, kad valstybė gina vartotojų interesus. Tai, kad vartotojų interesai ginami konstituciniu lygmeniu, reiškia, kad ši sritis laikoma svarbia. Vartotojų teisių gynimo svarba pasireiškia tuo, kad tai yra didelei visuomenės daliai svarbus interesas, o vartotojas yra silpnesnioji šalis. Teisės doktrina pagrindžia, jog, apgynus (viešąjį) vartotojų interesą, tiesiogiai ar netiesiogiai pagerinama daugelio vartotojų padėtis, naudą patiria visa visuomenė arba jos dalis[144]. Vartotojų teisių gynimas yra bendruomenei, visuomenei naudingas, tam yra bendras poreikis[145].

Remiantis aptariamu teisiniu reguliavimu, viešasis interesas vartotojų teisių apsaugos srityje apima vartotojų teisėtų bendrųjų interesų gynimą ir apsaugą nuo nesąžiningo elgesio bei nesąžiningos verslo praktikos, taip pat ir vartotojų apsaugą nuo kitų paslaugų teikėjo veiksmų (neveikimo), kurie prieštarauja įstatymams. Šie paslaugų teikėjo veiksmai (neveikimas) laikytini vartotojų viešojo intereso pažeidimu. Viešasis vartotojų interesas gali būti suprantamas labai plačiai (kaip bet kokie prieštaraujantys teisės aktams teisiniai santykiai arba pardavėjo ar paslaugų teikėjo veiksmai (neveikimas), ir iš esmės tai yra vertinamojo pobūdžio sąvoka[146].

Vartotojų teisių apsaugos įstatymu Tarnybai suteikta teisė kreiptis į teismą ginant vartotojų viešąjį interesą. Vadinasi šis subjektas priskiriamas pirmajai viešojo intereso gynimo subjektų grupei, kurie gina viešąjį interesą tik tam tikroje visuomeninių santykių srityje. Šio įstatymo 32 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, tuomet kai Tarnyba, nustato, kad pažeistas vartotojų viešasis interesas, ji turi kreiptis į pardavėją, paslaugų teikėją ir pasiūlyti jam per 14 dienų nuo šio pasiūlymo gavimo nutraukti viešojo intereso pažeidimą, taip pat nurodyti pardavėjui ar paslaugų teikėjui, kad jeigu pardavėjas ar paslaugų teikėjas nenutrauks viešojo intereso pažeidimo Tarnyba kreipsis į teismą su ieškiniu ar pareiškimu, kad būtų ginamas viešasis interesas[147].

LR konkurencijos taryba – savarankiška valstybės įstaiga, atskaitinga Seimui. Taryba vykdo valstybinę konkurencijos politiką, prižiūrinti, kaip laikomasi LR konkurencijos įstatymo[148]. Ši įstaiga, atlikdama jai nustatytas funkcijas, sprendimus priima savarankiškai ir nepriklausomai[149]. Vadovaujantis minėto įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 6 punktu tarybai numatyta teisė kreiptis į teismą, kad būtų apginti šio įstatymo saugomi viešieji interesai[150].

Teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijos. LR teritorijų planavimo ir

[144] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 237.

[145] R. Matkevičienė, ir M. Stonkienė, „Viešasis interesas žiniasklaidoje: asmens iškelta vartotojų teisių apsaugos problema kaip viešojo intereso atvejis Lietuvos interneto žiniasklaidoje“. *Informacijos Mokslai* 82 (2018), 36-49. https://doi.org/10.15388/Im.2018.82.3.

[146] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 237.

[147] Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas, *supra note* 141: 32 straipsnio 1 dalis.

[148] Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas 1999 m. kovo 23 d. Nr. VIII-1099, *suvestinė redakcija nuo 2020-11-01*.

[149] *Ibid,* 17 straipsnio 1 dalis.

[150] *Ibid,* 18 straipsnio 1 dalies 6 punktas.

statybos valstybinės priežiūros įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje detalizuota kokios institucijos atlieka teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą – NŽT ir VTPSI[151]. Pagal minėtą teisės aktą, NŽT atlieka teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą žemėtvarkos schemų ir kaimo plėtros žemėtvarkos projektų rengimo atvejais, o visais kitais atvejais valstybinę priežiūra teritorijų planavime atlieka VTPSI. LR teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta, kad teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijos nustačiusios, jog pažeisti viešieji interesai teritorijų planavimo srityje, turi teisę kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo[152]. Akcentuotina tai, kad įvykdytų pažeidimų, kurie pažeidžia viešąjį interesą, pašalinimą VTPSI teisės aktų nustatyta tvarka gali organizuoti nesikreipdama į prokuratūrą ar teismus, tai yra ji pati gali pateikti privalomuosius nurodymus ir įpareigoti pašalinti patikrinimų metu nustatytus teritorijų planavimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus. Galimą viešojo intereso pažeidimą VTPSI gali nustatyti atlikdama teritorijų planavimo proceso valstybinę priežiūrą[153], taip pat atvejais, kai į ją su skundu, pranešimu dėl atliekamų procedūrų ir priimtų sprendimų atitikties teritorijų planavimą reglamentuojantiems teisės aktams kreipiasi viešojo administravimo subjektai, fiziniai, juridiniai asmenys, kitos juridinio asmens statuso neturinčios organizacijos[154].

Vertinant valstybinę priežiūrą reglamentuojančio įstatymo nuostatas, matyti, kad tai bene vienintelis įstatymas, tiesiogiai nesiejantis viešojo intereso pažeidimo su teisės akto pažeidimu. O priešingai, teisės aktų pažeidimai minimi prie kitų atvejų, kada valstybinę priežiūrą vykdančios institucijos gali kreiptis į teismą. Konstatuotina tai, kad teritorijų planavimo ir statybos valstybinę priežiūrą vykdančioms institucijoms suteikta plati kompetencija vertinti viešojo intereso pažeidimus[155]. Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 23 straipsnio 1

[151] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir valstybinės priežiūros įstatymas 2013 m. liepos 2 d. Nr. XII-459, *Suvestinė redakcija nuo 2017-01-01 iki 2021-06-30*. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5756AB4F657E/asr.

[152] *Ibid,* 22 straipsnio 1 dalies 6 punktas.

[153] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 3 straipsnio 5 dalyje nurodyta, jog teritorijų planavimo valstybinė priežiūra apima: teritorijų planavimo proceso procedūrų ir su teritorijų planavimu susijusių administracinių sprendimų, įskaitant sprendimus, kuriais nevykdant teritorijų planavimo proceso nustatomi nauji, keičiami ar panaikinami esami teritorijos tvarkymo, naudojimo ar apsaugos reikalavimai, keičiami ar panaikinami teritorijų planavimo dokumentai (jų dalys), atitikties teritorijų planavimą reglamentuojantiems teisės aktams tikrinimą; teritorijų planavimo dokumentų sprendinių atitikties teritorijų planavimą reglamentuojantiems teisės aktams tikrinimą; privalomųjų nurodymų pateikti reikalingą informaciją, dokumentus, pašalinti patikrinimų metu nustatytus teritorijų planavimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus teikimą; asmenų prašymų, skundų ar pranešimų, susijusių su teritorijų planavimo procesu, nagrinėjimą; kitus šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose nurodytus su teritorijų planavimo valstybine priežiūra susijusius teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijų veiksmus.

[154] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir valstybinės priežiūros įstatymas, *op. cit.,* 4 straipsnio 1 dalis, 1 punktas; 5 straipsnis; 6 straipsnio 1 dalis, 1 punktas.

[155] D. Veličkaitė „Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje“. *Socialiniai mokslai (teisė),* Vilnius (2019), psl. 195.

dalies 6 punkte[156] nurodoma, kad VTPSI, vykdydama statybos valstybinę priežiūrą, turi teisę, nustačiusi viešojo intereso pažeidimą statybos srityje, kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo.

Statybos įstatyme nustatyta, kad kreiptis į teismą dėl statybą leidžiančio dokumento galiojimo panaikinimo turi teisę asmenys, kurių teisės ir teisėti interesai pažeidžiami, šių asmenų skundų ar pranešimų pagrindu arba savo iniciatyva – VTPSI, KPD, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ar statinio saugos ir paskirties valstybinės priežiūros institucijos pagal kompetenciją. Jeigu pažeistas viešasis interesas, šios institucijos dėl viešojo intereso gynimo turi teisę kreiptis į prokuratūrą arba į teismą[157].

Žemės įstatymo 32 straipsnio 3 dalies 15 punkte numatyta, kad NŽT kai yra pagrindas manyti, kad viešasis interesas pažeistas valstybinės žemės naudojimo, valdymo ir disponavimo ja srityje, kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, išskyrus atvejus, kai viešasis interesas pažeistas dėl NŽT arba institucijų, kurių funkcijas ji perėmė, veiksmų ar neveikimo. Tais atvejais, kai viešasis interesas pažeistas dėl NŽT arba institucijų, kurių funkcijas ji perėmė, veiksmų ar neveikimo, dėl viešojo intereso gynimo NŽT privalo kreiptis į prokuratūrą[158].

Vaiko teisių apsaugos kontrolierius. Tai yra viena iš vaiko teisių apsaugos institucijų ginančių viešąjį interesą. Visuotinai pripažįstama, kad nepilnamečiai yra labiausiai pažeidžiama socialinė žmonių grupė, negalinti savarankiškai ginti savo pažeistų subjektinių teisių teisme. Vaiko teisių apsaugos kontrolierius įgyvendindamas LR vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 16 straipsnio 1 dalies nuostatas, tiria pareiškėjų skundus dėl fizinių ir juridinių asmenų veiksmų ar neveikimo, dėl kurių pažeidžiamos (manoma, kad pažeidžiamos) ar gali būti pažeistos vaiko teisės ar jo teisėti interesai, taip pat skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo vaiko teisių apsaugos srityje[159]. Pažymėtina, jog ši valstybės institucija neturi numatytos kompetencijos tiesiogiai kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, kontrolierius turi teisę tik „siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo“[160].

Generalinės prokuratūros Civilinių bylų skyriaus vyriausioji prokurorė S. Petravičienė teigė, kad būtina sąlyga efektyviam viešojo intereso gynimui tai efektyvus specializuotų institucijų (įstaigų) turimų teisių, tame tarpe ir teisės kreiptis į teismą, realizavimas turimos kompetencijos

[156] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas, *supra note* 151: 23 straipsnio 1 dalies 6 punktas.

[157] Lietuvos Respublikos statybos įstatymas 1996 m. kovo 19 d., Nr. I-1240, s*uvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2022-12-31,* 27 straipsnio 24 punktas. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/asr.

[158] Lietuvos Respublikos žemės įstatymas 1994 m. balandžio 26 d. Nr. I-446, *suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31.* https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CC10C5274343/asr.

[159] Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas 2000 m. gegužės 25 d. Nr. VIII-1708, *suvestinė redakcija nuo 2019-05-14.*

[160] *Ibid,* 24 straipsnio 5 dalis.

ribose visais atvejais, nustačius pažeidimus. Modelis, kai viešąjį interesą gina tik prokuroras, neužtikrina nuoseklaus viešojo intereso gynimo visose teisinių santykių srityse[161].

Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasisakė, kad viešojo intereso gynimas neturi būti tik prokuratūros pareiga, o už viešojo intereso gynimą turėtų būti atsakingos ir specializuotos, konkrečioje srityje veikiančios institucijos. Taip pat Prezidentė pastebėjo, kad nėra iki galo aiškios pareigos, ir nėra aiškios ne tik institucinės, bet ir asmeninės atsakomybės. Prokurorai turi turėti teisę reikalauti tarnautojų, pareigūnų ar įstaigų vadovų atsakomybės už tinkamai neatliktą pareigą ginti viešąjį interesą[162].

Pastebėtina, kad įstatymai ne visoms valstybės institucijoms suteikia kompetenciją kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, taip pat neįtvirtina ir pareigos nustačius viešojo intereso pažeidimą kreiptis į prokurorą, kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimą. Tačiau atsižvelgiant į įstatymo viršenybės, tarnybinės pagalbos, efektyvumo[163] ir kitus gero administravimo principus valstybės institucijos, nustačiusios viešojo intereso pažeidimą atitinkamoje srityje, nedelsdamos turėtų informuoti prokurorą ar kitą subjektą apie galimą viešojo intereso pažeidimą.

Apibendrinus galima teigti, kad pagal LR įstatymus, įtvirtinančius valstybės ir savivaldybių institucijų kompetenciją ginti viešąjį interesą valstybiniame valdyme, turi teisę tikrai platus subjektų ratas. Dažniausiai valstybės ir savivaldybės institucijos gali kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo tose srityse, kurios sutampa su jų kompetencija. Toks reglamentavimas yra susijęs su tuo, kad institucijos savo kompetencijos srityje turi galimybes išnagrinėti faktinę situaciją ir nuspręsti, ar galimai buvo pažeistas viešasis interesas ir ar yra pagrindas dėl jo gynimo kreiptis į teismą. Institucijos, kurioms įstatymai nenumato teisės ginti viešąjį interesą, gali kreiptis į prokuratūrą (pagrindinę viešojo intereso gynimo instituciją), kad ši inicijuotų viešojo intereso gynimo teisme procesą. Diskutuotinas dalykas, kodėl susiklosto tokia situacija, kai valstybės institucijoms įstatymais įtvirtinta teisė (ir pareiga) ginti viešąjį interesą teisme, tačiau jos šios teisės nerealizuoja, o kreipiasi į prokurorą, kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimą. Darbo autorės nuomone, tokia situacija vertintina kritiškai. Nors prokuroras yra pagrindinis subjektas ginantis viešąjį interesą, tačiau jeigu įstatymai įtvirtina teisę (ir pareigą) ginti viešąjį interesą ir kitiems subjektams, vadinasi jos tą teisę privalo vykdyti ir neperkelti šios pareigos prokurorui. Manytina, jog teisiniame reguliavime reikalinga įtvirtinti atsakomybę už šios teisės ir pareigos nevykdymą.

[161] 2011 m. balandžio 6 d. Konferencija „Viešasis interesas ir jo gynimas“: Petravičienė, S. „Viešojo intereso gynimo problemos“, 28-32. Žiūrėta 2021-02-16 https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf.

[162] A. Zinkuvienė „Viešojo intereso gynimą tobulins Prezidentė“. *Respublika,* 2010 m. lapkričio 6 d. Žiūrėta 2021-02-16 https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/lietuvos_politika/viesojo_intereso_gynima_tobulins_prezidente.

[163] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, *supra note* 129: 3 straipsnio 1, 5 ir 6 punktai.

2.2. Suinteresuotos visuomenės vaidmuo viešojo intereso gynime

Prieš pradedant nagrinėti suinteresuotos visuomenės kaip viešojo intereso gynimo subjektą, svarbu paminėti, kad teisinį reguliavimą lemia, net tik LR teisės aktai, bet ir ES teisės aktai. ES teisėje galioja tiesioginio veikimo ir tiesioginio taikymo principai. ES teisė dažnai yra pažeidžiama tada, kai valstybės narės jos laiku ir tinkamai neperkelia į nacionalinę teisę. ES teisės nuostata yra tiesioginio veikimo, jei ji suteikia asmenims tam tikrų teisių ir jie tomis teisėmis gali tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose. Nacionaliniai teismai ir nacionalinė administracija turi taikyti tiesioginio veikimo principą, net jei ši prieštarautų nacionalinei teisei. Tiesioginio veikimo principo esmė, ta, kad jį įgyvendindama valstybė narė nedisponuoja diskrecija. Todėl nuostata turi būti besąlygiška ir pakankamai aiški[164]. „ES teisės tinkamą įgyvendinimą ir perkėlimą užtikrina ES valstybių narių nacionalinės administracinės teisės veiksmingumas. Taigi nacionalinė administracinė teisė įgyvendinant ir perkeliant ES teisę į nacionalinę teisę yra svarbiausia“[165].

Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos Konvencija dėl teisės gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais[166] buvo priimta 1998 m. birželio 25 d. ketvirtojoje Europos ministrų konferencijoje „Aplinka Europai“ Danijos Orhuso mieste, tad paprastai ir vadinama Orhuso konvencija. Minėtos Konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta suinteresuotos visuomenės sąvoka – „tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu“[167]. Remiantis šia sąvoka, nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, vadinamos suinteresuotomis organizacijomis[168]. Pastebėtina, kad aktyviausiai viešąjį aplinkos apsaugos interesą gina visuomeninės organizacijos ir prokurorai. Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje[169] įtvirtinta suinteresuotos visuomenės teisė kreiptis į teismus dėl priimtų sprendimų tais aplinkos apsaugos klausimais, kurie yra konkrečiai nurodyti Konvencijoje, tarp jų – dėl aplinkos elementų: oro, atmosferos, dirvožemio, žemės, kraštovaizdžio, gamtos objektų būklės, biologinės įvairovės bei šių elementų sąveikos, tai pat dėl žmonių sveikatos ir saugos būklės, gyvenimo sąlygų[170]. Konvencijoje 9 straipsnyje nurodyti du kriterijai, kuriais remiantis visuomenės atstovai gali ginti viešąjį interesą administracine arba teismine tvarka: a)

[164] I. Deviatnikovaitė, Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017, psl. 389.

[165] *Ibid*, psl. 386.

[166] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija “Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais”. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2572.

[167] *Ibid*, 2 straipsnio 5 dalis.

[168] *Ibid*, 2 straipsnio 5 dalis.

[169] *Ibid*, 9 straipsnio 2 dalis.

[170] *Ibid*, 2 straipsnio 3 dalis.

rodantys pakankamą suinteresuotumą, nesiejant to su jų subjektinių teisių arba interesų pažeidimu arba b) manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė[171]. Taipogi, minėtas straipsnis įpareigoja kiekvieną šalį užtikrinti, kad visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus (jeigu jie numatyti), galėtų administracine arba teismo tvarka kreiptis ne tik dėl valstybės institucijų, bet ir dėl privačių asmenų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veikimo arba neveikimo užginčijimo[172].

Kitas ES teisės aktas panašiai reglamentuojantis teisę ginti viešąjį interesą, kai aplinkai padaryta žala arba yra reali grėsmė, kad tokia žala gali kilti ateityje, yra Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyva 2004/35/EB „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“[173]. Tačiau reikia pažymėti, kad šioje direktyvoje vietoje sąvokos „suinteresuota visuomenė“ vartojama sąvoka „suinteresuoti fiziniai arba juridiniai asmenys“[174].

Pažymėtina, kad būtent Orhuso konvencija atvėrė kelią esminiams teisinio reguliavimo pokyčiams, kurių rezultatas – teisės kreiptis į teismą aplinkos apsaugos srityje sampratos išplėtimas, perėjimas nuo subjektyvinės teisės į kolektyvinės teisės gynimą[175]. Atsižvelgiant į minėtą Konvenciją suinteresuotos visuomenės sąvoka įtvirtinta ir Aplinkos apsaugos įstatyme[176], Teritorijų planavimo įstatyme[177], LR poveikio aplinkai vertinimo įstatyme[178].

---

[171] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija, *supra note* 166: 9 straipsnio 2 dalis.

[172] *Ibid*, 9 straipsnio 3 dalis.

[173] Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyva 2004/35/EB „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“. Žiūrėta 2021-02-14 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0035&from=LT.

[174] E. Monkevičius, *supra note* 25.

[175] Leidinys *„Dabarties iššūkiai teismams užtikrinant žmogaus teises“.* R. Ragulskytė- Markovienė „Teisė į veiksmingą teisminę gynyba aplinkos apsaugos srityje“. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis teismas, 2018, psl. 252. https://www.lvat.lt/doclib/cmpt0na8p1cvh1kdg5gdhdgj4fsb3za2.

[176] **Suinteresuota visuomenė –** vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kuriems daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje arba kurie yra suinteresuoti šių sprendimų procesu. Pagal šią apibrėžtį asociacijos ir kiti viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės aktų nustatyta tvarka ir skatina aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 1 straipsnio 22 punktas, 1992 m. sausio 21 d. Nr. I-2223, *Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-04-30.*

[177] **Suinteresuota visuomenė** – visuomenė, kurios teisėtiems interesams daro arba gali daryti poveikį rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ar kuri yra suinteresuota, kad šie sprendiniai būtų įgyvendinti. Pagal šią apibrėžtį asociacijos ir kiti viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės aktų nustatyta tvarka ir skatina darnų teritorijų vystymą ir aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalis, 1995 m. gruodžio 12 d. Nr. Nr. I-1120, *Suvestinė redakcija nuo 2021-02-01 iki 2021-06-30.*

[178] **Suinteresuota visuomenė** – visuomenė, kuriai daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas poveikio aplinkai vertinimo srityje arba kuri yra suinteresuota atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir (ar) poveikio aplinkai vertinimo procesu. Pagal šią apibrėžtį viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie skatina aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 2 straipsnio 14 punktas, 1996 m. rugpjūčio 15 d. Nr. I-1495. *Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01.*

Įstatymų leidėjas, apibrėždamas suinteresuotos visuomenės sąvoką minėtose įstatymuose, tai daro nevienodai. Vienu atveju į suinteresuotos visuomenės apibrėžtį patenka tik asociacijos (viešieji juridiniai asmenys), kitu atveju suinteresuotai visuomenei priskirtini ir fiziniai bei juridiniai asmenys. Apibrėžimuose pateikiami vertinamieji aspektai, kurių analizė paliekama teismų praktikai, pvz., reikalavimas asociacijai skatinti aplinkos apsaugą ir padėti spręsti kraštotvarkos problemas.

Suinteresuotos visuomenės samprata bei galimumas kreiptis į teismą dėl viešojo aplinkos apsaugos intereso buvo sprendžiamas ne vienoje byloje. LVAT yra nurodęs, jog sistemiškai analizuojant Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalies[179], 9 straipsnio 2 dalies[180] normas ir ABTĮ 5 straipsnio 3 dalies 2 punkte[181] ir 55 straipsnio 1 dalyje[182] nurodytas teisės normas, akivaizdu, kad suinteresuotos visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinį teismą aplinkosaugos srityje[183].

Apžvelgus LVAT praktiką dėl visuomeninių organizacijų teisės kreiptis į teismą ginant viešąjį aplinkos apsaugos interesą, išskiriamos tam tikros sąlygos, kurios teismų praktikoje yra vertinamos, sprendžiant, ar visuomeninė organizacija turi teisę teisme ginti viešąjį interesą:

1) visuomeninė organizacija kreipiasi į teismą gindama būtent viešąjį (aplinkos apsaugos) interesą;
2) visuomeninė organizacija turi būti suinteresuota;
3) toks visuomeninės organizacijos kreipimasis įmanomas tik įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka;
4) visuomeninė organizacija turi laikytis įstatymuose nustatytos kreipimosi į teismą tvarkos[184].

Visuomeninės organizacijos (suinteresuotos visuomenės) teisė ginti viešąjį aplinkos apsaugos interesą yra įtvirtinta Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje[185], kurioje nustatyta, kad suinteresuota visuomenė turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo užginčijant sprendimų, veiksmų ar neveikimo aplinkos ir jos apsaugos bei

[179] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija, *supra note*, 166: 2 straipsnio 5 dalis.
[180] *Ibid*, 9 straipsnio 2 dalis.
[181] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 5 straipsnio 3 dalies 2 punktas.
[182] *Ibid*, 55 straipsnio 1 dalis.
[183] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3-11/2004.
[184] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos, nagrinėjant bylas aplinkos apsaugos srityje, apibendrinimas, LVAT biuletenis Nr. 28, 2015, 384-690. Žiūrėta 2021-02-16 https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletenis-nr.-28-apibendrinimas.pdf.
[185] Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas 1992 m. sausio 21 d. Nr. I-2223, *Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-04-30.* https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2780B68DE62/asr.

gamtos išteklių naudojimo srityje materialinį ar procesinį teisėtumą. Minėta nuostata suponuoja pagrindą kreiptis į teismą dėl visų veiksmų ar neveikimo aplinkos srityje.

Dėl visuomeninės organizacijos suinteresuotumo, vadovaujamasi *inter alia* Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje[186] įtvirtinta „suinteresuotos visuomenės“ sąvoka, asmens suinteresuotumas nustatomas, atsižvelgiant į skundžiamų veiksmų / neveikimo jam daromą poveikį. Pažymėtina, jog nevyriausybinės organizacijos, veikiančios aplinkosaugos srityje, turi specialaus subjekto statusą[187]. LVAT aiškino nevyriausybinės organizacijos pripažinimo suinteresuota visuomene bei jos teisės kreiptis į administracinį teismą dėl administracinių aktų, susijusių su aplinka, panaikinimo įgyvendinimo aspektus. Šioje byloje teismas konstatavo, jog nevyriausybinė organizacija tam, kad ji būtų laikoma suinteresuota visuomene Orhuso konvencijos prasme, be kitų reikalavimų, taip pat turi padėti spręsti aplinkosaugos problemas, skatinti aplinkos apsaugą bei atitikti reikalavimus pagal nacionalinę teisę, veikti pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus[188]. Taip pat būtina pažymėti, kad teisiškai nereikšminga aplinkybe pripažįstama tai, kad nevyriausybinė organizacija buvo įsteigta jau prasidėjus teismo procesui[189].

Atkreiptinas dėmesys, kad LVAT, atsižvelgdamas į ESTT suformuotą doktriną, yra konstatavęs, jog Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies nuostata neturi tiesioginio poveikio, ji pati savaime ir tiesiogiai nesuteikia asmenims teisės kreiptis į teismą. Šis klausimas turi būti sprendžiamas pagal nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus, kaip tai numatyta Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje. Tačiau svarbu pažymėti, kad aiškinant nacionalinės teisės normas, teismas, turėtų atsižvelgti į minėtos Konvencijos normos paskirtį ir Konvencijos tikslus[190]. Apžvelgus Aplinkos apsaugos įstatymo nuostatas nustatančias suinteresuotos visuomenės teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, galima teigti, kad iš dalies yra įtvirtintos Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje nustatytos garantijos. Tačiau šių garantijų užtikrinimas priklauso nuo teismų pateikiamo Orhuso konvencijos ir Aplinkos apsaugos įstatymo nuostatų aiškinimo. Ar visuomeninė organizacija turės suinteresuotos visuomenės statusą, priklauso nuo to, ar pagal steigimosi dokumentus ji gali veikti aplinkos apsaugos ar kraštotvarkos srityje ir ar kreipimosi į teismą metu ji realiai veikė aplinkos apsaugos ar kraštotvarkos srityje[191].

Pažymėtina, kad specialieji įstatymai gali nustatyti papildomas sąlygas suinteresuotai visuomenei realizuoti teisę ginti viešąjį interesą. Pvz., pagal Teritorijų planavimo įstatymą

[186] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija, *supra note* 166: 2 straipsnio 5 dalis.
[187] R. Ragulskytė- Markovienė, *supra note* 175: p. 265.
[188] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-520-211/2013: Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 metų praktikos apžvalga, psl. 26-28. Žiūrėta 2021-02-16 https://lvat.teismas.lt/data/public/uploads/2018/01/2013_metinis_pranesimas.pdf.
[189] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2014 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-1890/2013. Žiūrėta 2021-02-16 https://eteismai.lt/byla/48049222732181/A-492-1890-13.
[190] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo biuletenis Nr. 28, *supra note* 184: psl. 443.
[191] R. Ragulskytė- Markovienė, *op. cit.*, p. 267.

suinteresuota visuomenė realizuoti savo teisę ir kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo teritorijų planavime, gali tik iki teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo[192]. Svarbu pabrėžti, kad suinteresuota visuomenė turi atitikti Teritorijų planavimo įstatyme numatytas sąlygas[193]. Po teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo, ginti viešąjį interesą teisme turi tik įstatyme nurodyti viešojo administravimo subjektai, pvz. teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos. Suinteresuota visuomenė po teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo gali ginti pažeistas teises ar interesus kreipiantis į instituciją, galinčią ginti visuomenės interesą srityje, kurioje buvo padarytas pažeidimas, arba į prokurorą su prašymu, kad būtų ištirti galimi visuomenės (viešojo) intereso pažeidimo atvejai[194].

LVAT teisėjo, Mykolo Romerio universiteto doc. D. Raižio manymu, „toks suinteresuotos visuomenės teisės ginti viešąjį interesą teisme ribojimas yra pagrįstas. Iki teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo suinteresuota visuomenė, gindama viešąjį interesą, turi teisę ginčyti bet kurį teritorijų planavimo proceso metu priimtą administracinį sprendimą. Tokia tvarka turėtų skatinti suinteresuotą visuomenę aktyviai dalyvauti teritorijų planavimo procese iki teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo, reiškiant reikalavimus dėl viešojo intereso užtikrinimo, tuo eliminuojant galimybę patvirtinti viešąjį interesą pažeidžiantį teritorijų planavimo dokumentą. Tačiau po teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo turėtų būti užtikrinamas teisinių santykių stabilumas bei teisėtų lūkesčių principo įgyvendinimas. Šių teisinių gėrių apsauga, suponuoja būtinybę nustatyti tokį teisinio reguliavimo mechanizmą, kad galimybė ginčyti administracinį sprendimą, kuriuo patvirtintas teritorijų planavimo dokumentas, turėtų būti ypač atsakingai ir profesionaliai įvertinta kompetentingų valstybės institucijų[195]“.

Kaip vieną iš asociacijos pavyzdžių, galinčių ginti pažeistą viešąjį interesą tam tikroje visuomeninių santykių srityje, galima paminėti **Architektų rūmus.** Pažymėtina, kad Architektūros įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kas apima viešą interesą vykdant architektų veiklą[196]. Taip pat minėtame įstatyme numatyta, kad Architektų rūmai, manydami, jog

[192] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, *supra note* 67.

[193] 4. Suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie: 1) dalyvavo teritorijų planavimo viešinimo procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinimo procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises; 2) dėl priežasčių, kurias teismas pripažino svarbiomis, negalėjo dalyvauti teritorijų planavimo viešinimo procedūrose ir teikti skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, *supra note* 67: 49 straipsnio 4 dalis.

[194] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, *supra note* 67: 49 straipsnio 5 dalis.

[195] D. Raižys, „*Viešojo intereso gynimas planuojant teritorijas: perspektyvinės tendencijos“,* Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra. Mokslinių straipsnių rinkinys 10 (2013): 221-237.

[196] 2. Viešasis interesas vykdant architektų veiklą apima: 1) architektūros kokybę, užtikrinančią žmogaus sveikatai ir gerovei palankią aplinką, jos fizinius, psichologinius, socialinius ir estetinius veiksnius; 2) statinių

yra pažeisti išvardinti viešieji interesai, turi teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo[197]. Pastebėtina, kad iki Architektūros įstatymo priėmimo tokią Architektų rūmų teisę buvo galima įžvelgti tik Architektų rūmų įstatyme[198], tačiau ji buvo apibrėžta abstrakčiai, neminint teismo, tik kaip Architektų rūmų paskirtis tenkinti ir ginti su architektūra susijusius viešuosius interesus[199].

Architektūros įstatyme nustatyta Architektų rūmų kompetencija, kad jie įgyvendina architektų profesinę savivaldą ir atstovauja architektų profesiniams interesams[200]. Yra viešasis juridinis asmuo, veikiantis pagal Architektų rūmų įstatymą[201], LR asociacijų įstatymą[202], Civilinį kodeksą[203] ir kitus teisės aktus.

Architektų rūmai vienas iš subjektų, galinčių kreiptis į administracinį teismą dėl norminio akto teisėtumo patikrinimo. ABTĮ 112 straipsnyje numatyta, kad kreiptis į administracinį teismą su prašymu ištirti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę Seimo nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, LR valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, prokurorai ir profesinės savivaldos asociacijos, įsteigtos pagal įstatymą vykdyti viešąsias funkcijas[204].

Paminėtinas pirmasis 2017 metais Architektų rūmų pateiktas prašymas teismui, ištirti ar norminis administracinis aktas – Vilniaus miesto savivaldybės bendrasis planas, tai yra jo pagrindinio brėžinio tekstinių reglamentų 5 punkto nuostata, numatanti, jog teritorijos užstatymo reglamentus galima viršyti esant aiškiai deklaruotam viešajam interesui, ypatingai urbanistinei situacijai ir išskirtiniam pagrindimui bei pritarus savivaldybės tarybai – neprieštarauja įstatymams ir teisinės valstybės principams. VAAT vertino, kad Architektų rūmai laikytini profesine savivaldos asociacija pagal ABTĮ 112 straipsnio 1 dalį, tačiau jų teisė kreiptis į teismą dėl norminio administracinio teisės akto teisėtumo ištyrimo sietina ne tik su jų, kaip profesinės savivaldos

derinimą prie aplinkos, gamtinio ir urbanistinio kraštovaizdžio puoselėjimą, nekilnojamojo architektūrinio, urbanistinio ir etnokultūrinio paveldo išsaugojimą; 3) visuomeninių, valstybės, savivaldybių bendruomenių ir privačių interesų derinimą, pagrįstą objektyviais asmenų, jų grupių, valstybės ir savivaldybių institucijų ir savivaldybių bendruomenių poreikiais; 4) kitus teisėtus asmens ar asmenų grupės interesus, atspindinčius ir reiškiančius Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatytas ir saugomas pamatines visuomenės vertybes. Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea80d52054f211e7846ef01bfffb9b64.

[197] *Ibid*, 19 straipsnis.

[198] Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymas 2006 m. lapkričio 21 d. Nr. X-914, *suvestinė redakcija nuo 2020-09-11*. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.288344/asr.

[199] D. Veličkaitė, *supra note*, 155.

[200] Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, *op. cit.*, 17 straipsnis.

[201] Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymas, *op. cit.*

[202] Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas 2004 m. sausio 22 d. Nr. IX-1969, *Suvestinė redakcija nuo 2020-06-01*.

[203] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas. 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864, *Suvestinė redakcija nuo 2021-01-23 iki 2021-12-31*. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr.

[204] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 112 straipsnis.

asociacijos, statusu, bet ir su sritimi, kurioje jie gali veikti, su interesais, kuriuos gali ginti[205]. Įvertinęs Architektų rūmų įstatymo 1, 2 straipsnių[206], Architektų rūmų statuto 10.8 ir 10.9 punktų[207] bei Architektūros įstatymo 2 straipsnio 3 dalies[208] nuostatas, teismas sprendė, kad Architektų rūmai turi teisę ginti su architektūra susijusius interesus, tačiau pažymėjo, jog pateiktame prašyme Architektų rūmai nenurodė, kaip skundžiama bendrojo plano nuostata pažeidžia architektūros ar su ja susijusius interesus. VAAT konstatavo, kad Bendrojo plano pagrindinio brėžinio tekstinių reglamentų 5 punktas pats savaime nereguliuoja teisinių santykių architektūros srityje, todėl Architektų rūmai neturi teisės su abstrakčiu prašymu kreiptis į teismą ištirti Bendrojo plano pagrindinio brėžinio tekstinių reglamentų 5 punkto teisėtumą, ir bylą nutraukė[209].

Architektų rūmų atskirąjį skundą nagrinėjęs LVAT sutiko su Architektų rūmų argumentu, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai susiaurino architektūros sąvoką bei kompetenciją, ginant viešąjį interesą architektūros srityje. Teismas pažymėjo, kad Architektų rūmai, be kitų Architektų rūmų įstatyme nurodytų funkcijų[210], atlieka eksperto funkcijas architektūros, miestų planavimo ir teritorijų planavimo klausimais, taip pat rengia teisės aktų, reglamentuojančių architektūrinę, urbanistinę ir teritorijų planavimo veiklą, projektus[211]. Architektų rūmai, *inter alia*, turi teisę teikti pasiūlymus dėl galiojančių teisės aktų keitimo; dalyvauti sprendžiant architektų ir miestų planuotojų formaliojo ir neformaliojo švietimo klausimus[212]. Taigi aptartos Architektų rūmų funkcijos ir teisės sudaro pagrindą išvadai, kad Architektų rūmų kompetencija neapsiriboja vien architektūros sritimi, jiems suteikti įgaliojimai veikti ir teritorijų planavimo bei urbanizacijos srityse[213].

Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus dėl viešojo intereso objektų yra glaudžiai susijęs su teisinės valstybės, gero administravimo, skaidrumo principų įgyvendinimu. Daugeliui žmonių galimybė būti informuotiems, dalyvauti priimant sprendimus ir ginčyti juos nustatyta tvarka yra esminiai teisinės valstybės kriterijai. Tačiau, kaip pažymėjo Janina Gadliauskienė – „Vykstant globalizacijos procesams,[...] visi teisiniai svertai pasisuka ne visuomenės ir viešojo

[205] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-297-822/2018.

[206] Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymas, *supra note,* 198: 1, 2 straipsniai.

[207] Lietuvos architektų rūmų statutas 2018 m. kovo 23 d., *įregistruotas Juridinių asmenų registre 2018-06-26, kodas 301111540*. Žiūrėta 2021-02-13 https://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-Statutas-2018.pdf

[208] Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, *supra note,* 196: 2 straipsnio 3 dalis

[209] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI-804-789/2018 (panaikinta).

[210] Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymas, *supra note,* 198: 3 straipsnio 1 dalis.

[211] *Ibid,* 3 straipsnio 1 dalies 6 ir 7 punktai.

[212] *Ibid,* 3 straipsnio 1 dalies 6 ir 7 punktai.

[213] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-297-822/2018.

intereso gynimo pusėn. Juo toliau, juo informacijos teikimas ir bendravimas su suinteresuota visuomene darosi konfliktiškesnis“[214]. Ji taip pat kėlė klausimą, ar teisinėje valstybėje įmanoma, viešojo intereso pirmenybė ir aktyvus visuomenės dalyvavimas. Taip pat pabrėžė, kad problema, ta, kad mūsų šalyje visuomenė nesugeba tinkamai atstovauti ginant viešąjį interesą, tebeišlikęs sovietinis mąstymas, kad reikia išrinkti teisingą valdžią ir ši viską išspręs[215].

Apibendrinus, galima teigti, kad suinteresuotai visuomenei teisės kreiptis į teismą aplinkos apsaugos srityje garantijos Lietuvoje kyla iš Orhuso konvencijos, ES teisės ir nacionalinių teisės nuostatų, *expressis verbis* įtvirtinančių teisę kreiptis į teismą aplinkos apsaugos (ar atskirose jos) srityse. Labai svarbų vaidmenį veiksmingo teisminės gynybos principo įgyvendinimui atlieka ESTT ir nacionaliniai teismai, kurie savo praktikoje formuoja atitinkamų teisės nuostatų aiškinimą ir iš esmės nustato teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais sąlygas[216]. Svarbu pabrėžti tai, kad norint tinkamai įgyvendinti teisės kreiptis į teismą dėl viešojo aplinkos apsaugos intereso gynimo, ypatingai svarbus subjekto, turinčio šią teisę, apibrėžimas. Taipogi, kai į teismą dėl viešojo intereso gynimo kreipiasi asociacija, ji turi nurodyti atitinkamas įstatymo nuostatas kuriose joms yra įtvirtinta kompetencija kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo.

2.3. Prokuratūros vaidmuo viešojo intereso gynimo sistemoje

Nagrinėjant prokuroro vaidmenį viešojo intereso gynimo srityje, pabrėžtina, kad prokuratūros strateginiuose veiklos dokumentuose[217], eilę metų viešojo intereso gynimas valstybės teisių ir teisėtų interesų gynimo srityje įvardijamas kaip prioritetinė prokuratūros veiklos sritis, o strateginis veiklos tikslas yra tobulinti viešojo intereso gynimą, sukuriant veiksmingą gynimo sistemą.

Konstitucijoje[218] nustatyta, kad prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises ir teisėtus interesus. Tai vienintelė institucija, kuriai šalies pagrindinis įstatymas suteikia tokią teisę ir įpareigojimą, todėl konstatuotina, kad prokuratūra yra pagrindinis ir svarbiausias viešojo intereso gynimo subjektas, turintis plačiausius įgaliojimus[219] šioje srityje, palyginti su kitais viešojo intereso gynimo subjektais.

---

[214] J. Gadliauskienė, *„Viešasis interesas ir jo gynimas“.* Konferencijos medžiaga. 2011-04-06, psl. 47-48.

[215] *Ibid.*

[216] R. Ragulskytė- Markovienė, *supra note* 175: psl. 267.

[217] Lietuvos Respublikos prokuratūros ilgalaikis 2013-2023 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. I-123 (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2019 vasario 1 d. įsakymo Nr. I-31 redakcija); Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2021 – 2023 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2021 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. I-42.

[218] Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note* 7: 118 straipsnis.

[219] Pažymėtina, Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad prokurorų, kaip valstybės pareigūnų, įgaliojimai teisės aktuose negali būti apibūdinami kaip jų subjektinė teisė, kurią jie gali įgyvendinti savo nuožiūra, t. y. tokia teisė,

Detaliau prokuratūros, kaip viešojo intereso gynimo subjekto, kompetenciją reglamentuoja Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalies nuostata, kurioje nurodyta, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamas asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės akto pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra[220]. Iš šios įstatymo nuostatos, galima daryti išvadą, jog prokurorai yra universalūs viešojo intereso gynimo subjektai, galintys ginti viešąjį interesą bet kurioje srityje, kai tik nustato viešojo intereso pažeidimą.

Prokuratūros įstatymas viešojo intereso gynimą sieja su dviem aplinkybėmis: 1) prokuroras nustato teisės akto pažeidimą, kuris laikytinas viešojo intereso pažeidimu ir 2) institucijos, kurios kompetencijai priskirtas viešo intereso gynimas, nevykdo savo funkcijų arba tokios institucijos nėra[221]. LVAT išaiškinimu, susidarius situacijai, kurioje prokuroras pradeda ginti viešąjį interesą, kurį netinkamai įgyvendino kitos institucijos, turėjusios tai padaryti pagal įstatymą, prokuroras privalo kreiptis į teismą gindamas viešąjį interesą, o institucija, nevykdanti jai paskirtos funkcijos (pareigos), turi būti atsakinga už atsiradusias tokių veiksmų teisines pasekmes ir byloje dalyvauja atsakovu[222].

Prokuratūros įstatyme įtvirtintos normos dėl viešojo intereso gynimo yra detalizuotos vidiniame šios institucijos teisės akte Rekomendacijose dėl viešojo intereso gynimo[223] (*toliau* – Rekomendacijos). Rekomendacijose nustatyta, kad apygardos prokuratūros viešojo intereso gynimo funkciją vykdo apygardos prokuratūrų veiklos teritorijoje, o Generalinė prokuratūra šią funkciją vykdo visoje LR teritorijoje. Reikia pabrėžti, jog iki 2012 metų Prokuratūros sistemos pertvarkos[224] viešojo intereso gynimo funkciją skirtinga apimtimi vykdė Generalinė, apygardų ir

---

kuria jie gali pasinaudoti arba nepasinaudoti. Suteikti įgaliojimai tai yra pareigos, kurias prokurorai, ne tik gali, bet ir privalo įgyvendinti. Ši nuostata *mutatis mutandis* taip pat taikoma ne tik prokurorams, bet ir kitiems valstybės pareigūnams, *inter alia* teisėjams, taip pat savivaldybių pareigūnams, viešosios valdžios institucijoms. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas.

[220] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8: 19 straipsnio 1 dalis.

[221] *Ibid.*

[222] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. spalio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-1622/2008.

[223] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. I-218 *„Dėl Rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“*. TAR, 2018-06-27, Nr. 10552 https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e70a3e1079c011e8ae2bfd1913d66d57/asr.

[224] Autorė pažymi, kad ilgametės prokurorų praktikos šioje srityje analizė leido padaryti išvadą, kad efektyvus viešojo intereso gynimas reikalauja vis aukštesnės prokurorų kvalifikacijos taikant įstatymus. Dėl to buvo įvykdyta 2012 m. vasario 14 d. generalinio prokuroro įsakymu Nr. I-63 „Dėl Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2012-2014 metu strateginio veiklos plano ir programos „Kova su nusikalstamumu. Teisingumo ir teisėtumo įgyvendinimas“ aprašymo patvirtinimo“ patvirtintame Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2012-2014 metų strateginiame veiklos plane numatyta prokuratūros sistemos pertvarka į dviejų pakopų prokuratūrą – Generalinę prokuratūrą ir apygardų prokuratūras.

apylinkių prokuratūrų prokurorai[225]. Po prokuratūros sistemos pertvarkos buvo įkurti specializuoti Viešojo intereso gynimo skyriai.

Rekomendacijų 7 punkte numatyta, kad Generalinis prokuroras, jo pavaduotojas ar Generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus vyriausiasis prokuroras gali pavesti bet kuriai apygardos prokuratūrai spręsti dėl Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio numatytų priemonių taikymo neatsižvelgiant į apygardos prokuratūros veiklos teritoriją[226].

Kompetenciją tarp Generalinės prokuratūros ir apygardų specializuotų Viešojo intereso gynimo skyrių prokurorų apibrėžia LR prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatai[227] (*toliau* – Nuostatai). Minėtame teisės akte nustatyta, kad Generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorai ypatingais atvejais nagrinėja Generalinėje prokuratūroje gautus asmenų pareiškimus, prašymus, skundus arba atlieka prokuroro inicijuotą tyrimą dėl galimai pažeisto viešojo intereso ir priima dėl jų sprendimus. Vykdydami aukštesniojo prokuroro funkcijas, nagrinėja asmenų skundus dėl apygardų prokuratūrų Viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorų sprendimų, kuriais buvo atsisakyta ginti viešąjį interesą. Taip pat analizuoja, apibendrina prokurorų ir teismų praktiką dėl viešojo intereso gynimo priemonių taikymo, rengia rekomendacijas, apibendrinimus, aiškinamuosius raštus. Apygardų prokuratūrų Viešojo intereso gynimo skyrių prokurorai nagrinėja apygardos prokuratūroje gautus asmenų pareiškimus, prašymus, skundus arba atlieka prokuroro inicijuotą tyrimą dėl galimai pažeisto viešojo intereso gynimo[228] ir priima dėl jų sprendimus. Taip pat, apygardos prokuratūros Viešojo intereso skyriaus vyriausiasis prokuroras, vykdydamas aukštesniojo prokuroro funkcijas, nagrinėja asmenų skundus dėl apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorų sprendimų, kuriais buvo atsisakyta ginti viešąjį interesą[229].

Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas Prokuratūrai suteikia teisę inicijuoti ir civilines ir administracines viešojo intereso gynimo bylas. Šis mokslinis darbas skirtas tik administracinio proceso tvarka bei administracinės teisės srityje, nagrinėjamiems viešojo intereso gynimo atvejams.

---

[225] Pabrėžtina, kad po įvykdytos pertvarkos, Prokuratūrą sudaro Generalinė prokuratūra ir teritorinės prokuratūros – apygardų prokuratūros. Apygardų prokuratūrą sudaro apylinkių prokuratūros ir apygardos prokuratūros specializuoti skyriai. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8: 6 straipsnis.

[226] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. I-218 *„Dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“, supra note* 223: 7 punktas.

[227] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. I-141 *„Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų patvirtinimo“* (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2014 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. I-290 redakcija). *Suvestinė redakcija nuo 2020-07-14.* Žiūrėta 2021-02-19 https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B9814B9DAD77/asr.

[228] Pvz. dėl administracinių aktų panaikinimo, sandorių pripažinimo negaliojančiais, dėl proceso atnaujinimo administracinėse bylose, dėl pripažinimo neveiksniu, dėl tėvų valdžios apribojimo, dėl globos ir rūpybos nustatymo, tam tikrais atvejais dėl santuokos pripažinimo negaliojančia ar jos nutraukimo, dėl juridinio asmens neteisėto įsteigimo ir pan.

[229] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. I-141 *„Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų patvirtinimo“, op. cit.*

LVAT yra konstatavęs jog, prokuroras kreiptis į teismą administracinio proceso tvarka gindamas viešąjį interesą gali visais atvejais, preziumavęs, jog yra pažeistas viešasis interesas. Galutinai apie viešojo intereso buvimą ar nebuvimą sprendžia teismas, nagrinėjantis bylą, iškeltą pagal prokuroro prašymą[230].

Kaip jau buvo minėta, ABTĮ 55 straipsnio 1 dalis[231] reglamentuoja kokie subjektai turi teisę kreiptis į administracinį teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas. O šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad subjektai turi ginčo šalies procesines teises ir pareigas. LVAT formuluojamoje doktrinoje pripažįstama, kad subjektas, kuris kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, negali turėti daugiau teisių ir pareigų negu asmenys, ginantys galimai pažeistas subjektines teises[232]. Tokią pačią poziciją yra išreiškęs teismas administracinėje byloje, kurioje konstatuota, kad prokuroras negali turėti daugiau teisių ir pareigų negu kiti ginčo subjektai ir prokuroro kreipimuisi taikomas bendrasis terminas pareiškimui paduoti[233].

Prokurorams kaip ir kitiems subjektams kreipiantis į administracinį teismą su pareiškimu (skundu, prašymu) privaloma laikytis visų įstatyme numatytų reikalavimų – pareiškimas turi atitikti formos ir turinio reikalavimus, būtina laikytis bylų teisingumo taisyklių, nepraleisti termino ir kt. Pažymėtina tai, kad prokurorai, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ir kiti fiziniai asmenys kreipdamiesi į teismą įstatymo numatytais atvejais dėl viešojo intereso gynimo yra atleidžiami nuo žyminio mokesčio[234].

Vykdydamas savo funkcijas, prokuroras yra nepriklausomas ir klauso tik Konstitucijos ir įstatymų, todėl prokurorai turi teisę savarankiškai atlikti tyrimą ir įvertinti medžiagą, susijusią su galimai viešąjį interesą pažeidžiančiais sprendimais[235]. Šis klausimas buvo sprendžiamas administracinėje byloje, kurioje teismas konstatavo, kad aplinkybė, jog Klaipėdos apygardos prokuratūra atsisakė ginti viešąjį interesą bei kreiptis į teismą su prašymu dėl Palangos miesto savivaldybės administracijos sprendimų, kurie buvo ginčijami šioje byloje, panaikinimo, nevaržo pareiškėjo Generalinio prokuroro teisės ginti viešąjį interesą bei teisme ginčyti tuos pačius administracinius sprendimus[236]. Taigi prokuroro teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo negali būti varžomos, tuo atveju, jei kitas prokuroras yra atsisakęs ginti viešąjį interesą.

---

[230] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-131/2013.

[231] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 55 straipsnio 1 dalis.

[232] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas. LVAT biuletenis Nr. 16, *supra note* 2: p. 352.

[233] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1790/2008.

[234] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 36 straipsnio 1 dalies 7 punktas.

[235] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo apibendrinimas Nr. 16, *op. cit.*

[236] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-438-475/2008.

Atliekant tyrimą dėl galimo viešojo intereso pažeidimo prokurorai turi prerogatyvą reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių, kitų juridinių ir fizinių asmenų pateikti dokumentus ir informaciją, atlikti patikrinimus, auditą, pateikti išvadas. Taip pat kviesti asmenis ir gauti jų paaiškinimus, gauti iš teismo išnagrinėtą bylą ar reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių vadovų paskirti specialistus padėti prokurorui nustatyti viešojo intereso galimus pažeidimus ir jį ginti[237]. Pažymėtina, kad visais išvardintais įgaliojimais prokuroras gali naudotis tik tuo atveju, kai pažeisti teisės aktų reikalavimai, ir tik gindamas viešąjį interesą. Taigi prokuroras, iš paties kreipimosi į prokuratūrą subjekto, objekto, dalyko matydamas, kad ginčas yra kilęs tarp privačių asmenų, neišeina už privačių jų interesų ribų, teisiniai santykiai reglamentuojami ne viešosios teisės normų, nė vieno iš teisinių santykių dalyvių teisminės gynybos galimybės nėra ribotos, formaliai neturi pagrindo taikyti Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nustatytų priemonių[238].

Rekomendacijų 38 punkte nustatyti trys pagrindai, kada prokuroras vadovaudamasis bendraisiais teisės principais gali priimti motyvuotą nutarimą ir nesikreipti į teismą dėl viešojo intereso gynimo:

1) kai nustatoma, kad teisės aktų reikalavimų pažeidimai yra neesminiai, neturintys lemiamos reikšmės ginčo teisiniame santykyje priimtų sprendimų rezultatui[239];
2) padaryta žala yra mažareikšmė, palyginti su tuo kokios galimos bylinėjimosi išlaidos (nutarime privalome pagrįsti)[240];
3) egzistuoja kelių viešųjų interesų konkurencija ir nusprendus, kad kreipiantis į teismą dėl vieno iš jų gynimo kiti gali būti pažeisti arba nebus tinkamai apginti racionaliomis sąnaudomis[241].

Tačiau pažymėtina, jeigu prokuroras nesikreipia į teismą vadovaudamasis minėtais atvejais, jis gali pritaikyti prevencines priemones išvardintas Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 2, 4 ir 5 punktuose. Prokuroras gali nutarimu reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių jų veiklos srityse spręsti dėl priemonių teisės pažeidimams pašalinti taikymo ir per 20 darbo dienų nuo reikalavimo gavimo dienos informuoti prokuratūrą apie priimtą sprendimą, taip pat per 20 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo dienos pateikti prokuratūrai informaciją apie jo vykdymo rezultatus. Taipogi, nutarimu įspėti valstybės pareigūną, valstybės tarnautoją ar jiems prilygintą asmenį, kad nedarytų teisės pažeidimų arba nutarimu reikalauti atlikti

[237] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8: 19 straipsnio 3 dalis.

[238] S. Gadeikytė, S. Galentienė *„Prokuroro sprendimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones“*. Teisė, 91, 2014, psl. 125.

[239] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. I-218 *„Dėl Rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“, supra note* 223: 38.1 punktas

[240] *Ibid,* 38.2 punktas

[241] *Ibid,* 38.3 punktas

valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiklos tarnybinį patikrinimą[242]. Svarbu pabrėžti, kad prokuroras gali atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones tik esant dviem sąlygom: jeigu jis nenustato teisės aktų reikalavimų pažeidimo arba, jeigu ir nustato, tačiau toks pažeidimas nelaikytinas viešojo intereso pažeidimu[243].

Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad prokuroras, nenustatęs viešojo intereso pažeidimo, priima nutarimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones. Skundas dėl šio nutarimo paduodamas aukštesniajam prokurorui per 30 kalendorinių dienų nuo nutarimo kopijos gavimo dienos. Aukštesniojo prokuroro nutarimas, kuriuo atmestas skundas dėl prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones, gali būti skundžiamas bendrosios kompetencijos teismui per 30 kalendorinių dienų nuo nutarimo kopijos gavimo dienos[244]. Šioje teisės normoje išvardinta tik apskundimo tvarka, tačiau kokiais pagrindais gali būti skundžiamas prokuroro nutarimas nėra reglamentuota. Skundus teikiantys asmenys nesutinkantys su prokuroro faktinių aplinkybių įvertinimu, su teisiniais argumentais, ir manantys, kad viešasis interesas bei jo pažeidimas egzistuoja, reikalauja imtis viešojo intereso gynimo priemonių. Nagrinėdamas skundą aukštesnysis prokuroras, patikrina nutarimo pagrįstumą ir teisėtumą. Konstatuojama, kad nutarimas nepagrįstas, jeigu nesurinkti ar nepakankamai surinkti faktiniai duomenys ar neatlikta savarankiška ir išsami šių duomenų analizė. O neteisėtumas suprantamas kaip neteisingas, neišsamus teisinis kvalifikavimas. Pažymėtina, kad prokuroro išvada dėl viešojo intereso pažeidimo ir priemonių taikymo turi būti pagrįsta faktinių aplinkybių ir teisės normų analize[245]. Aukštesnysis prokuroras, atsižvelgdamas į prokuroro nepriklausomumo principą[246], turi teisę nutarimu panaikinti nepagrįstą ar neteisėtą prokuroro nutarimą ir nurodyti, kokius atlikti papildomus veiksmus, tačiau negali nurodyti prokurorui, kokį sprendimą priimti[247].

Apžvelgus teisinį reglamentavimą, prokuroro teises ir pareigas ginant viešąjį interesą, darytina išvada, kad prokurorui suteikta gana plati diskrecija disponuoti savo teisėmis įgyvendinant viešojo intereso apsaugą. Viena vertus, tai yra teigiama praktika, nes kitiems viešojo intereso gynimo subjektams nevykdant įstatymo jiems nustatytos pareigos, prokuroras yra tarsi „saugiklis“, kuris įsijungia ir atitinkamai reaguodamas imasi veiksmų, kad, bet kuriuo atveju, pažeistas viešasis interesas būtų apgintas. Tačiau, kita vertus, kyla klausimas ar tokiu atveju prokuroras nelieka vieninteliu ir pagrindiniu subjektu galinčiu apginti viešąjį interesą? Ir jeigu prokuroras yra vienintelis pažeisto viešojo intereso gynėjas, tuomet viešojo intereso gynimo

[242] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8: 19 straipsnio 4 dalies 2, 4 ir 5 punktai.
[243] S. Gadeikytė, S. Galentienė, *supra note* 238: p. 125.
[244] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *op. cit.,* 19 straipsnio 5 dalis.
[245] S. Gadeikytė, S. Galentienė, *op. cit.* p. 127.
[246] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *op. cit.* 11 straipsnis.
[247] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. I-141 *„Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų patvirtinimo“*, *supra note* 227: 16.5.1 punktas.

subjektų sistema yra formali, veikia nepakankamai efektyviai. Panašią nuomonę yra išreiškiąs ir profesorius V. Nekrošius sakydamas, kad „[...] prokuratūra yra tarsi podukros vaidmenyje. Pagal įstatymą prokuroras turi ginti viešąjį interesą, jeigu to nedaro institucijos, kurios turi tai daryti. Tai reiškia, kad mes turime tarnautojų etatus kitose institucijose, kurios privalo ginti viešąjį interesą. O jeigu institucijos to nedaro, tai viešąjį interesą privalo ginti prokuroras. Bet juk tai ne sistema. Tai jos imitacija“[248].

Pažymėtina, kad prokurorai, bei kiti viešojo intereso gynimo subjektai, viešąjį interesą privalo ginti veiksmingai ir efektyviai. Nors viešąjį interesą gina ne tik prokuroras, tačiau didžiausią įtaką visuomenės nuomonės formavimuisi dėl viešojo intereso gynimo daro prokuroras. Dėl šios priežasties prokuratūra turi rodyti iniciatyvų požiūrį išryškinti ir pagrįsti problemas bei pateikti priemones joms spręsti.

Įdomios nuomonės apie prokuratūrai suteiktą kompetenciją ginti viešąjį interesą savo daktaro disertacijoje laikosi V. Žiemelis, pavadindamas viešojo intereso gynimo funkciją „Achilo kulnu[249]“ prokuratūros darbe. Ir tai ne tik prokuratūros, bet ir įstatymų leidžiamosios valdžios problema[250]. Būtinas įstatyminis santykių, susijusių su viešojo intereso gynimu, reguliavimas, apibrėžiant viešojo intereso sąvoką ir nustatant jos požymius, įteisinant prokuratūros organizacinį vadovaujantį vaidmenį šioje srityje[251].

Autorės nuomone, prokurorai gindami viešąjį interesą, taip pat susiduria su teisinio reguliavimo stoka, kreipimosi į teismą termino praleidimo, viešųjų interesų ir asmens teisėtų lūkesčių, viešųjų interesų prioritetų problema. Kitame skyriuje, pasitelkiant teismų praktiką ir mokslininkų įžvalgas, šias problemas panagrinėsime plačiau.

[248] Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga, https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf.

[249] Achilo kulnas- *„silpnoji, sužeidžiamoji vieta“.* http://www.vlkk.lt/konsultacijos/1276-achilo-kulnas.

[250] V. Žiemelis, „Prokuratūros raida Lietuvoje: nuo ordinarinio iki konstitucinio instituto“, daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011, psl. 161.

[251] *Ibid*, psl. 205.

3. PROBLEMATIKA GINANT VIEŠĄJĮ INTERESĄ ADMINISTRACINIAME PROCESE

3.1. Viešojo administravimo institucijoms iškylančios problemos ginant viešąjį interesą

Prieš pradedant nagrinėti problemas, su kuriomis susiduria institucijos ginančios viešąjį interesą, reikia pabrėžti, kad į teismus dėl viešojo intereso gynimo, gali kreiptis tik tos institucijos, kurioms specialiame įstatyme yra numatyta tokia kompetencija[252]. *Pvz*., byloje, kurioje Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos ginčijo NŽT sprendimą dėl vertingų vietovių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimo ir savo reikalavimą grindė ypač vertingų vietovių teritorijų apsauga, t. y. viešuoju interesu, LVAT pažymėjo, kad gindama viešąjį interesą, pareiškėja nenurodė įstatymo, kuriame būtų įtvirtinta teisė šiai institucijai, ginant viešąjį interesą, kreiptis į teismą. Nei LR saugomų teritorijų įstatymo, nei Civilinio kodekso, nei kitų teisės aktų nuostatos betarpiškai Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos nesuteikia teisės ginti viešąjį interesą administraciniuose teisiniuose santykiuose. Teisėjų kolegija, įvertinusi minėtas aplinkybes, nusprendė, kad Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos neturi teisės kreiptis į teismą su skundu dėl viešojo intereso gynimo[253].

Kaip jau minėta ankstesniame skyriuje, Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatyme įtvirtinta teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijų (NŽT ir VTPSI) teisė nustačius viešojo intereso pažeidimų teritorijų planavimo srityje, kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo[254]. O minėto įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodoma, kad VTPSI, nustačiusi viešojo intereso pažeidimą statybos srityje, turi kompetenciją kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo[255].

---

[252] Pagal LVAT suformuotą praktiką, atsižvelgiant į ABTĮ nuostatas, siekiant apginti viešąjį interesą, į teismą gali kreiptis tik tam tikri asmenys ir tik tada, kai tai tiesiogiai įtvirtinta įstatyme. Tai sietina su idėja, kad pareiškėjas kuris kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, gina ne jam pačiam priklausančią subjektinę teisę, o Konstitucijos saugomą interesą, priklausantį visuomenei ar jos daliai. Kadangi, viešojo intereso gynimu, galimai daroma intervencija į susiformavusius teisinius santykius bei kitų asmenų subjektines teises, viešojo intereso gynimas pasižymi tam tikra specifika, *inter alia* – baigtiniu sąrašu subjektų galinčių kreiptis į teismą, dėl viešojo intereso gynimo. Jeigu teismas nustato, kad įstatymai nesuteikia pareiškėjui teisės kreiptis į teismą dėl skunde (prašyme) nurodomo viešojo intereso gynimo, teisėjas privalo atsisakyti priimti tokį skundą (prašymą). Taip pat pažymėtina, institucijai kreipiantis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, nepakanka tik nurodyti, kad ji gina viešąjį interesą ar argumentus dėl viešojo intereso svarbos. Tačiau papildomai turi būti pateikiami įrodymai, jog teisės aktai suteikia teisę skundą padavusiam asmeniui kreiptis į teismą, ginant viešąjį interesą. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. AS-11-379/2007; Nr. AS-525-91/2012; Nr. eAS-65-492/2017.

[253] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2017 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-65-492/2017.

[254] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas, *supra note* 151: 22 straipsnio 1 dalies 6 punktas.

[255] *Ibid*, 23 straipsnio 1 dalies 6 punktas.

Teritorijų planavimo įstatymo 8 straipsnyje[256] nurodoma kokie gėriai sudaro visuomenės (viešąjį) interesą planuojant teritorijas. Tačiau nei Statybos įstatymas[257], nei kitas teisės aktas nenumato tokio pobūdžio gėrių ar juo labiau, kriterijų, kurie padėtų įvertinti ir suprasti kas sudaro viešąjį interesą statybų procese, kokiais atvejais jis yra pažeidžiamas ir kada reikalinga jį ginti. Viešojo intereso gynimo Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos tvarkos aprašo 9 punkte nurodoma į kokius kriterijus statybos valstybinės priežiūros specialistai, spręsdami dėl galimo viešojo intereso pažeidimo, turi atsižvelgti, tai pažeidimai susiję su valstybės, savivaldybės žemės naudojimu, valdymu ar disponavimu, statybomis saugomose teritorijose, miškuose, visuomeninės paskirties statiniuose ar teritorijose; pažeidimai susiję su imperatyviais paveldosaugos, aplinkos apsaugos reikalavimais; gresia statinių griūtis; kiti pažeidimai, susiję su visos visuomenės ar valstybės ar jos dalies interesų pažeidimu[258]. Tačiau išvardinti kriterijai yra abstraktūs, plačiai apibrėžti, bei pritaikomi ko ne visiems statybų atvejams. Darytina išvada, kad toks kriterijų abstraktumas ir neapibrėžtumas, VTPSI inspektoriams apsunkina darbą, kai reikia nustatyti viešojo intereso pažeidimą. Neišsamus viešojo intereso pažeidimų kriterijų reglamentavimas gali nulemti problemas susijusias ne tik su viešojo intereso pažeidimų nustatymu statybų procese, bet ir su laiku ir tinkamai neinicijuotu viešojo intereso gynimu.

Su ta pačia problema ginant viešąjį interesą susiduria ir NŽT. Viešojo intereso sąvoka plačiai vartojama teismo sprendimuose bei nutartyse dėl disponavimo valstybine žeme, akcentuojant, kad žemė yra ypatingas turtas, ypač svarbus visai visuomenei ir disponavimas ja turėtų atitikti visuomenės poreikius. Nei Žemės įstatyme[259], nei kitose įstatymuose ar poįstatyminiuose teisės aktuose, nėra nustatyti viešieji (visuomenės) gėriai, kurie sudarytų viešąjį interesą valstybės institucijoms disponuojant valstybine žeme. Taip pat, ne tik neapibrėžta kas sudaro viešąjį interesą šioje srityje, tačiau nėra reglamentuota ir kriterijų ir požymių, kurie padėtų NŽT tinkamai nustatyti viešojo intereso pažeidimus, bei efektyviai jį ginti. Taigi nėra aišku, pagal kokius požymius NŽT identifikuoja viešojo intereso pažeidimus valstybinės žemės valdymo, naudojimo ir disponavimo ja srityse ir nustato poreikį jį ginti kreipiantis į teismą ar prokuratūrą. Aiškių viešojo intereso pažeidimo kriterijų stoka suteikia galimai per plačias diskrecines galias NŽT spręsti, kas sudaro viešojo intereso pažeidimą valstybinės žemės naudojimo ir disponavimo

[256] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, *supra note* 67: 8 straipsnis.
[257] Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, *supra note* 157.
[258] Viešojo intereso gynimo Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos tvarkos aprašas, patvirtintas Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininko 2020 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V- 128 (nauja redakcija).
[259] Lietuvos Respublikos žemės įstatymas, *supra note* 158.

ja srityje[260]. Ir vėlgi, esant reglamentavimo stokai ir netinkamai identifikuojant kriterijus, iškyla ta pati problema, jog viešasis interesas tinkamai ir laiku neapginamas.

Kaip jau minėta ankstesniame skyriuje, KPD, turi teisę kreiptis į teismą siekiant apginti viešąjį interesą nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje[261]. Tačiau kas sudaro viešąjį interesą šioje srityje, kokiais kriterijais jį galima apibūdinti – įstatyme nėra įtvirtinta. Teismų praktikoje dažniausiai lakoniškai minimi kriterijai, kurie apibūdina viešąjį interesą nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje[262]. Apžvelgus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančius teisės aktus, nėra aišku kokie gėriai sudaro viešąjį interesą šioje srityje. Todėl nėra aišku, kokiais požymiais vadovaudamasis, KPD identifikuoja viešojo intereso pažeidimus ir nustato poreikį juos ginti kreipdamasis į teismą ar prokurorą[263].

Kita probleminė situacija iškylanti institucijoms nustačius viešojo intereso pažeidimą yra nepakankamai apibrėžta kreipimosi į prokuratūrą ir teismą kompetencija[264]. Statybos įstatyme išvardintos institucijos, tačiau nėra aiškiai atribota, kokiais atvejais kuri institucija turi įgyvendinti savo pareigą ir ginti viešąjį interesą. Todėl susidaro situacijos, kai šios institucijos viena kitai siūlo kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, tačiau nei viena nesiima iniciatyvos, tokiu būdu nukenčia viešasis interesas, nes jo gynimo procesas taip ir lieka neinicijuotas. LAT yra vienoje iš savo nutarčių yra pasisakęs dėl KPD kompetencijos viešojo intereso gynime, valstybės institucijos įsteigiamos tam tikriems steigimo dokumentuose ir teisės aktuose numatytiems veiklos tikslams ir kaip juridinis asmuo veikia pagal specialų teisnumą valstybės jai pavestose srityse. KPD veikia pagal NKPAĮ 5 straipsnio 9 dalyje nustatytą jam priskirtą kompetenciją, o 10 dalyje nustatyta jo veikla, išvardintos sritys, rūšys ir būdai. Veikdamas šiuo pagrindu KPD įgyvendina viešąjį interesą

[260] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2020 m. birželio 22 d. paskelbta išvada *„Dėl korupcijos rizikos analizės valstybinės žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo, pagrindinės valstybinės žemės sklypo naudojimo paskirties ir (ar) būdo keitimo, valstybinės žemės sklypų nuomos, taip pat viešojo intereso gynimo veiklos srityse“* https://www.stt.lt/doclib/woaykkkhrs3gerk3zhh1ragqvdwdk5c4.

[261] Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, *supra note* 138: 5 straipsnio 10 dalies 25 punktas.

[262] Minima, kad atskiras nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos objektas yra svarbus visuomenei dėl to, kad yra įrašytas į kultūros paveldo registrą, kartais pabrėžiama istorinė objekto reikšmė arba tarptautinis pripažinimas, pvz., dėl Vilniaus senamiesčio, Kuršių nerijos. Taip pat dažnai teismai nurodo, kad bet koks įstatymų normų, susijusių su nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga, pažeidimas – viešojo intereso pažeidimas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Nr. 3K-3-143/2010; Klaipėdos apygardos administracinio teismo nutartis Nr. I-76-386/2013; Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. A-525-781/2009; Nr. A-822-608/2010; Nr. A-822-65/2009.

[263] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. gruodžio 16 d. paskelbta išvada *„Dėl korupcijos rizikos analizės kultūros paveldo departamentui ginant viešąjį interesą ir nustatant jo pažeidimus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje“.* https://nntvasociacija.lt/wp-content/uploads/2020/03/Verslo-zinios-STT-analize-KRA_KPD.pdf.

[264] Pvz., Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 27 straipsnio 24 dalis numato, kokios institucijos gali kreiptis į teismą dėl statybą leidžiančio dokumento panaikinimo – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ar statinio saugos ir paskirties valstybinės priežiūros institucijos pagal kompetenciją. Šios institucijos, nustačiusios viešojo intereso pažeidimą, turi teisę kreiptis į prokuratūrą arba į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, *supra note* 157: 27 straipsnio 24 dalis.

valstybės jam pavestoje veiklos srityje ir privalo savarankiškai ir iniciatyviai veikti pagal jam priskirtas veiklos sritis ir veiklos rūšis. Ta aplinkybė, kad viešojo intereso toje pačioje srityje gynimas pagal įstatymus gali būti priskirtas ir kitoms valstybės institucijoms, nesusiaurina konkrečios valstybės institucijos teisių ir neriboja jos specialiojo teisnumo. Teismas, taip pat pažymėjo, kad tais atvejais, kai valstybės institucija pareiškia ieškinį pagal jai suteiktus įgaliojimus priskirtoje veiklos srityje, ji įgyvendina, atstovauja ir gina viešąjį interesą neatsižvelgiant į tai, ar ieškinyje tai nurodyta. Ta aplinkybė, jog kitiems asmenims (pvz., prokuratūrai) suteikta teisė ginti viešąjį interesą bet kurioje srityje, nesudaro pagrindo atitinkamai valstybės institucijai nusišalinti ar kitaip faktiškai nevykdyti jai priskirtos veiklos[265].

Pabrėžtina, nustatytas reglamentavimas, kad institucijos gali kreiptis į teismą *arba* prokuratūrą, gali programuoti situacijas, kai institucija, nors ir turi pakankamai duomenų apie viešojo intereso pažeidimą, tačiau nesikreipia tiesiogiai į teismą, bet kreipiasi į prokuratūrą. Įstatymas nesuteikia prokurorui teisės atsisakyti ginti viešąjį interesą, nes tokią teisę turi besikreipianti institucija, tačiau kaip pastebėsime, praktikoje ne visuomet to yra paisoma: LVAT administracinėje byloje, išnagrinėjo pareiškėjo Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Alytaus teritorinio padalinio (*toliau* – Departamento Alytaus teritorinis padalinys) atskirąjį skundą dėl VAAT 2012 m. rugpjūčio 3 d. nutarties administracinėje byloje pagal pareiškėjo Departamento Alytaus teritorinio padalinio pareiškimą atsakovui NŽT dėl sprendimų panaikinimo. Teismas nustatė, kad Departamento Alytaus teritorinis padalinys gindamas viešąjį interesą 2012 m. liepos 18 d. su pareiškimu kreipėsi į VAAT. Taipogi, 2012 m. liepos 31 d. Departamento Alytaus teritorinis padalinys VAAT išsiuntė prašymą atnaujinti pareiškimo padavimo terminą, kuriame nurodė, kad terminą praleido, nes 2012 m. birželio 6 d. dėl viešojo intereso gynimo kreipėsi į Kauno apygardos prokuratūrą, kuri 2012 m. birželio 18 d. atsisakė ginti viešąjį interesą ir informavo, jog pareigą kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo turi už nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą atsakinga institucija. VAAT 2012 m. rugpjūčio 3 d. nutartimi atmetė prašymą atnaujinti terminą. LVAT teisėjų kolegija, pažymėjo, kad nurodytos aplinkybės (kad iš pradžių dėl viešojo intereso gynimo pareiškėjas kreipėsi į prokurorą, o šiam atsisakius tai daryti, pats ėmėsi ginti viešąjį interesą kultūros paveldo srityje) nelaiko objektyvia, nuo pareiškėjo valios nepriklausančia aplinkybe, sudarančia pagrindą atnaujinti pareiškimo padavimo terminą. Taipogi, teisėjų kolegija pabrėžė, kad kai bylos šalimi yra valstybės institucija, jai keliami aukštesni rūpestingumo reikalavimai[266]. Pirmosios instancijos teismas teisingai akcentavo, kad Departamento Alytaus teritorinis padalinys privalo žinoti, kad pagal įstatymus turi

[265] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109/2012.

[266] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-525-72/2011.

pareigą kreiptis į teismą, atstovaudamas valstybės interesus. Tačiau to neatliko, teisės aktuose nustatyta tvarka ir terminais, bei veikė nerūpestingai, nesikreipdamas į teismą, o kreipdamasis į kitą subjektą – prokurorą. LVAT, kaip ir pirmosios instancijos teismas, šią aplinkybę nelaikė objektyvia, termino pareiškimui paduoti praleidimo, aplinkybe ir atmetė pareiškėjo Departamento Alytaus teritorinio padalinio atskirąjį skundą[267]. Įdomu tai, kad LVAT nagrinėdamas šią bylą, situacijos, kad institucija siekdama apginti pažeistą interesą, pirmiausiai kreipėsi į prokuratūrą, *nelaikė svarbia*. Taipogi, neanalizavo ir prokuratūros elgesio, tai yra atsisakymo ginti viešąjį interesą, tuo pagrindu, kad tokią teisę turi besikreipianti institucija, atitikimo Prokuratūros įstatymui. Svarbiausia šioje situacijoje yra tai, kad tokio visų viešojo intereso gynimo subjektų elgesio pasekmė – viešasis interesas liko neapgintas.

Pastebėtina, kad šios skirtybės, kokiomis aplinkybėmis institucijos ketindamos apginti viešąjį interesą turėtų kreiptis į teismą[268], o kokiomis į prokuratūrą, nėra reglamentuotos jokiame teisės akte. *Pvz*., VTPSI teigia, jog tais atvejais, kai padaryti pažeidimai, kuriuos konstatuoti ir tirti nėra VTPSI kompetencija (kai reikia ginčyti ne teritorijų planavimo ir statybos srityje priimtus sprendimus), arba kai VTPSI negali įgyvendinti procesinių teisių (dėl VTPSI darbuotojų kaltės yra praleisti terminai kreiptis į teismą arba yra poreikis ginčyti pačios VTPSI priimtus administracinius aktus[269]) dėl tinkamo viešojo intereso apgynimo VTPSI kreipiasi į prokuratūrą. Taip pat kreipiasi į prokuratūrą, kai pažeidimai yra kompleksinio pobūdžio ir tinkamas viešojo intereso apgynimas yra galimas tik teisme, tiriant pažeidimų visumą (*pvz.*, yra poreikis ginčyti ir žemės valdymo pagrindus, ir planavimo procedūras, ir sklypų formavimo klausimus, statybą leidžiančius dokumentus ir pan.) [270]. VTPSI tokį savo elgesį argumentuoja tuo, kad kreipiantis į teismą ir inicijuojant atskirus teisminius procesus, tinkamas viešojo intereso apgynimas, įvertinimas, pažeidimo šalinimas būtų komplikuotas ir neefektyvus[271]. Pabrėžtina tai, kad STT

[267] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-492-3/2013.

[268] Pažymėtina, kad kai institucijos kreipiasi į administracinį teismą įstatymo nenumatytais atvejais, teismai jų kreipimosi netenkina. Kas ir buvo konstatuota administracinėje byloje, kurioje VTPSI kreipėsi į LVAT, prašydama atnaujinti procesą byloje, kurioje buvo ginamas viešasis interesas ir kuri buvo nutraukta. VTPSI savo kompetenciją kreiptis į LVAT motyvavo, tuo, kad jai tokią teisę suteikia Teritorijų planavimo įstatymo 32 straipsnio 4 dalis, Teritorijų planavimo valstybinės priežiūros tvarkos aprašas bei VTPSI nuostatai, patvirtinti LR aplinkos ministro 2003 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. 349. Teismas VTPSI prašymo netenkino ir pažymėjo, kad VTPSI nurodytuose teisės aktuose įtvirtinti bendrieji uždaviniai, o teisė ginti viešąjį interesą yra specifinė ir ji atitinkam subjektui turi būti suteikta įstatymu. Teritorijų planavimo įstatyme nurodyta, kad į teismą dėl viešojo intereso gynimo turi teisę kreiptis prokuratūra, o ne VTPSI. Kadangi įstatymu teisė ginti viešąjį interesą šiuo atveju VTPSI nesuteikta, ji negali būti laikoma tinkamu subjektu pateikti prašymą dėl proceso atnaujinimo ginant viešąjį interesą. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-15/2013.

[269] Regionų apygardos administracinio teismo 2018 m. gruodžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-3401-362/2018; Regionų apygardos administracinio teismo 2018 m. spalio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-3509-554/2018.

[270] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 2 d. paskelbta išvada „*Dėl korupcijos rizikos analizės VTPSI ginant viešąjį interesą ir nustatant jo pažeidimus teritorijų planavimo ir statybos srityse“,* https://vtpsi.lrv.lt/uploads/vtpsi/documents/files/išvada%20dėl%20viešojo%20intereso.pdf.

[271] *Ibid.*

analizuodama VTPSI pateiktus duomenis, susijusius su nustatytais viešojo intereso pažeidimo atvejais ir kreipimusi į prokuratūrą bei teismą, pastebėjo, kad iš pažiūros tapačiomis aplinkybėmis dėl viešojo intereso gynimo yra kreipiamasi į skirtingus subjektus[272].

Tuo tarpu, KPD kreipiasi į prokuratūrą su prašymu ginti viešąjį interesą, tuomet, kai sutampa ieškovas ir atsakovas. Tai yra, prašo ginti pažeistą viešąjį interesą dėl savo teritorinio padalinio atliktų vienokių ar kitokių veiksmų ko pasėkoje reikia panaikinti jo priimtus sprendimus. Pagal teismų formuojamą praktiką – esant ieškovo ir atsakovo sutapčiai, civilinės bylos nutraukiamos[273]. Tačiau, pastebimos ir tokios situacijos, kai KPD dėl *to pačio* nekilnojamojo kultūros paveldo objekto apsaugos pažeidimo, vienu atveju kreipiasi į prokuratūra, kitu į teismą[274].

Darytina išvada, jog aiškaus reglamentavimo ir konkrečių procedūrų reguliavimo mechanizmo nebuvimas, suponuoja situacijas kai KPD nėra aišku kokiu atveju reikia kreiptis į teismą, o kokiu į prokuratūrą. Taip pat nesant įtvirtintų ir apibrėžtų viešojo intereso pažeidimo nekilnojamojo kultūros paveldo srityje kriterijų ir požymių, KPD sudėtinga identifikuoti viešojo intereso pažeidimą, bei nuspręsti kokiais atvejais jį reikia ginti, o kokiais ne.

VTPSI susiduria ir su tokia problema, kaip nepakankamas ir netikslus terminų skaičiavimas bei jų taikymo teisinis reguliavimas[275]. Civilinio kodekso 1.125 straipsnio 1 dalyje[276] nustatyta, kad bendrasis ieškinio senaties terminas – 10 metų. LVAT teismo suformuotoje doktrinoje, pasakyta, kad tais atvejais, kai ginant viešąjį interesą, kreipiasi į teismą dėl administracinių aktų panaikinimo, turi būti nustatyta, ar nėra praleistas senaties terminas materialaus teisinio intereso gynimui. Jeigu nuo ginčijamo administracinio akto priėmimo yra praėję daugiau nei 10 metų, tai tokia situacija, kai kreipiamasi į teismą dėl administracinio akto panaikinimo, vertintina kaip galinti turėti įtakos susiformavusių teisinių santykių stabilumui[277]. ABTĮ 29 straipsnio 1 dalyje[278] nustatyta, kad skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo to momento, kai yra surinkta pakankamai duomenų[279], leidžiančių daryti išvadą,

[272] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 2 d. paskelbta išvada, *op. cit.*

[273] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. gruodžio 16 d. paskelbta išvada, *supra note* 263.

[274] VAAT šioje byloje KPD skundą atmetė ir konstatavo, kad statybą leidžiantis dokumentas yra teisėtas ir pagrįstas. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-712-789/2019. https://eteismai.lt/byla/147104701184851/eI-712-789/2019.

[275] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 2 d. paskelbta išvada, *supra note* 270.

[276] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas, *supra note* 203: 1.125 straipsnio 1 dalis.

[277] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys bylose Nr. A-438-372/2010, A-575-1576/2008, A-10-131/2007, A-525-908/2010, A-438-2281/2011.

[278] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 29 straipsnio 1 dalis.

[279] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys Nr. A-7-585/2005, AS-10-27/2005, A-8-660/2007, A-17-742/2007, A-146-335/2008, A-822-608/2010, AS-525-575/2010.

kad yra pažeistas viešasis interesas. „VTPSI vertinimu, teismų praktika dėl terminų skaičiavimo ir taikymo viešojo intereso gynimo bylose yra negausi, trūksta išsamesnių išaiškinimų“[280].

Reikia pažymėti, kad terminas, per kurį VTPSI turėtų kreiptis į prokuratūrą, kai nustato viešojo intereso pažeidimą, nėra reglamentuotas jokiame teisės akte. STT išanalizavusi VTPSI kreipimųsi į prokuratūrą duomenis, pastebėjo, kad terminai nuo tarnybinio pranešimo surašymo iki pačio kreipimosi į prokuratūrą yra įvairūs – nuo 3 dienų iki 4 mėnesių[281]. VTPSI, nėra vienintelė institucija, kuriai teisės aktai nenustato termino per kurį turi būti informuojamas prokuroras apie viešojo intereso pažeidimo nustatymą. Toks terminas nėra įtvirtintas jokiame teisės akte, tačiau teismų praktikoje yra išaiškinta, kad valstybės institucijos tai turi padaryti nedelsiant[282].

Kaip vienas iš didžiausių NŽT veiklos trūkumų įvardijimas – nesavalaikis kreipimasis į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo. Generalinė prokuratūra nurodo, kad pastebėti atvejai, kai iš pridėtos prie kreipimosi medžiagos matyti, kad situacija apie pažeidimus jau buvo žinoma prieš kelis metus, tačiau delsiama apie tai informuoti prokurorą. Prokuratūra pabrėžia, kad buvę atvejų, kai NŽT kreipiasi į prokurorus su prašymu ginčyti administracinius aktus, nuo kurių priėmimo iki naikinamojo 10 metų termino jiems ginčyti trūksta vos kelių dienų[283]. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmuose buvo nagrinėjama byla dėl administracinio akto panaikinimo. Pareiškėjas Kauno apygardos prokuratūros prokuroras, 2018-04-19 kreipėsi į teismą, gindamas viešąjį interesą, prašydamas panaikinti Nacionalinės žemės tarnybos Varėnos skyriaus vedėjo 2013-10-28 įsakymą, kuriuo T. J. suteiktas žemės sklypas. Pareiškėjas nurodė, kad kai į teismą kreipiamasi ginant viešąjį interesą, termino tokiam prašymui paduoti pradžia laikytina diena, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas. Šio ginčo atveju prokuroras iš NŽT gavo informaciją apie galimai pažeistą viešąjį interesą 2018-03-22, prašymas teismui dėl administracinio akto panaikinimo buvo pateiktas 2018-04-19, t. y. teismui pateiktas nepraleidus termino, numatyto ABTĮ 29 straipsnyje[284]. NŽT sutiko su prašymu ir prašė teismo jį tenkinti. Teismas prašymą tenkino ir konstatavo, kad pagal LVAT suformuotą praktiką viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija. Viešasis interesas ABTĮ[285] prasme suprantamas kaip įstatymu numatytų asmenų

[280] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 2 d. paskelbta išvada, *supra note* 270: p. 34.

[281] *Ibid*.

[282] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

[283] Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2020 m. birželio 22 d. paskelbta išvada, *supra note* 260: p. 10.

[284] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 29 straipsnio 1 dalis.

[285] *Ibid*, 5, 55 straipsniai.

teisė įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. Priimti administraciniai aktai turi neprieštarauti aukštesnės galios teisės aktams, ir taipogi yra gintini viešojo intereso objektai. Pabrėžtina, kad nagrinėjamo ginčo atveju skundžiamas administracinis aktas buvo priimtas neteisėtai, pažeidžiant įstatymus bei kitus poįstatyminius aktus. Nagrinėjamu atveju viešasis interesas yra susijęs su teisingu žemės suteikimo neatlygintai nuosavybėn teisinius santykius reguliuojančių įstatymų taikymu ir tinkamu nuosavybės teisių atkūrimo į išlikusį nekilnojamąjį turtą įgyvendinimu ir tai yra vienas iš teisinės visuomenės interesų[286].

Apibendrinus byloje nurodytas aplinkybes, matoma, kad NŽT priimtas administracinis aktas buvo priimtas 2013 metais, o viešojo intereso gynimo byla inicijuota tik 2018 metais. Pagal teismų suformuotą doktriną teismas gali atsisakyti ginti viešąjį interesą, nors prokuroras ir nepraleido termino kreiptis į teismą, nes priešingu atveju bus pažeidžiama proceso efektyvumo principas, pusiausvyra tarp teisinio stabilumo bei viešojo intereso apsaugos[287]. Teismas gali atsisakyti ginti viešąjį interesą, nors nepraleisti terminai, „tačiau praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento. Teisinės valstybės principas reikalauja, kad būtų užtikrinamas teisinių santykių stabilumas. Toks stabilumas nebūtų užtikrintas, jei teisinių santykių subjektai neribotą laiką negalėtų būti tikri, ar dėl jų atžvilgiu priimtų administracinių aktų nebus inicijuojamas viešojo intereso gynimo procesas teisme. Nepateisinamai ilgas viešojo administravimo subjektų delsimas (tarp jų – ir institucijų tarpusavio susirašinėjimas, nepagrįstos informacijos rinkimas) informuoti prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus galėtų lemti, kad prokuroras apie viešojo intereso pažeidimą sužinos praėjus ilgam laikui po atitinkamo administracinio akto priėmimo. Tokiu atveju galimybė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą taptų praktiškai neribota laiko požiūriu, o tokia situacija teisinėje valstybėje negalima“[288].

Analizuojant, kodėl sudaro tokia situacija kai prokuroras neinformuojamas nedelsiant apie galimus viešojo intereso pažeidimus, nustatoma, kad pagal kompetenciją valstybės institucijos pačios imamasi pažeidimų pašalinimo, tačiau nepavykus to padaryti, ne visada operatyviai kreipiasi į prokurorą dėl viešojo intereso gynimo[289].

---

[286] Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų 2018 m. spalio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-3805-428/2018.

[287] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2014 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-342/2014.

[288] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas. LVAT biuletenis Nr. 16, psl. 361; Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

[289] Valstybinio audito ataskaita Viešojo intereso gynimo organizavimas 2014 m. gegužės 23 d. Nr. VA-P-40-1-6. file:///C:/Users/eglea/Downloads/Santrauka-viesojo-intereso-gynimas.pdf.

Apžvelgus teismų praktiką, pastebima, kad NŽT dažnu atveju kreipiasi į prokuratūrą prašydama ginti viešąjį interesą, kurį pažeidė būtent jos pačios priimti administraciniai aktai[290]. Todėl praėjus tam tikram laikui, ši institucija būna priversta ginčyti savo pačios priimtus sprendimus.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, daryti išvada, jog neapibrėžiant tiksliai kas sudaro viešąjį interesą konkrečioje visuomeninių santykių srityje, kokiais kriterijais vadovaujantis atpažįstamas jo pažeidimas – institucijos ne visada tinkamai identifikuoja viešojo intereso pažeidimą bei geba tinkamai apginti. Taipogi, probleminė situacija institucijoms yra ta, kad nei įstatyme nei žemesnės galios teisės akte nėra numatyta aplinkybės, kokiais atvejais ginant viešąjį interesą privaloma kreiptis į prokuratūrą o kokiais į teismą. Aiškios ir teisiškai nepriekaištingos tvarkos teisiniame reglamentavime stoka, sukuria situacijas kai viešojo intereso gynimo institucijos vengia kreiptis į teismą dėl pažeisto viešojo intereso, bet kreipiasi į prokurorą, kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimą. Dėl šių aplinkybių viešojo intereso gynimo trukmė ilgėja, neefektyviai naudojami žmogiškieji ištekliai ginti viešajam interesui, taip pat bereikalingai didinami prokuratūros darbo krūviai. Neapibrėžtas (ar nepakankamai apibrėžtas) termino skaičiavimas ir netikslus jo skaičiavimas laikytinas ydingu, nes susidaro situacijos kai laiku nepradedamas viešojo intereso gynimo procesas. Teisinis reguliavimas nustatantis terminą, per kurį institucijos turėtų kreiptis į prokuratūrą nuo tarnybinio pranešimo surašymo, turėtų būti konkrečiai apibrėžtas vidaus teisės akte. Egzistuojant tokiai situacijai, kai terminai nėra konkrečiai apibrėžti, yra rizika teikiant ieškinius teismui dėl viešojo intereso gynimo, pralaimėti bylą dėl praleisto senaties termino. Taip pat apsunkinamas įrodymų, patvirtinančių viešojo intereso pažeidimą rinkimas, asmenų, atsakingų už pažeidimus patraukimas atsakomybėn. Neigiamai vertintina situacija, kai institucijos teisme ginčija savo pačios ar savo teritorinių padalinių priimtus administracinius aktus ar kitokius sprendimus. Manytina, kad po to kai teismas konstatuoja, kad teisės aktai pažeidė viešąjį interesą, institucijos privalo laikytis atsakomybės neišvengiamumo principo, bei spręsti dėl drausminės atsakomybės taikymo.

Dėl visų išvardintų priežasčių, visuomenės (viešasis) interesas dažnu atveju lieka neapgintas.

[290] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1928-822/2020.

3.2. Prokurorams iškylančios problemos viešojo intereso gynime

3.2.1. Kreipimosi į teismą termino praleidimo problematika

Administracinėje praktikoje ginant viešąjį interesą prokurorai dažnai susiduria su nustatyto vieno mėnesio termino kreipimosi į teismą praleidimo problema.

Kaip jau minėta, prokuroro teisė kreiptis į administracinį teismą ginant viešąjį interesą yra reglamentuota įstatymuose[291]. Taip pat nustatyta, kad jeigu specialus įstatymas nenustato kitaip[292], skundas (prašymas) teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo akto paskelbimo arba individualaus akto ar pranešimo įteikimo suinteresuotai šaliai dienos[293].

LVAT pažymėjo, kad kai į administracinį teismą kreipiamasi ginant viešąjį interesą, termino tokiam prašymui paduoti eigos pradžia laikytina diena, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas[294]. LAT akcentavo, kad sprendžiant klausimą dėl termino kreiptis į teismą, ne mažiau svarbus ir momento, nuo kurio turi būti skaičiuojamas šis terminas, nustatymas. Termino pradžia skaičiuojama nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti. Prokuroro kaip ieškovo veiklai renkant tokius duomenis taikomas objektyvusis kriterijus. Tai reiškia, kad prokuroras negali delsti ir privalo veikti jo veiklą reglamentuojančių aktų nustatyta tvarka. Teismas, esant atsakovo reikalavimui taikyti senatį, patikrina, ar prokuroras nedelsė ir minėtus duomenis rinko per protingą terminą. Tad, termino pradžia viešąjį interesą ginančiam subjektui kreiptis į teismą skaičiuojama nuo tada, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, ar nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, priklausomai nuo to, kuris momentas atsiranda anksčiau[295].

Minėta, kad įstatymų leidėjas suteikia teisę prokurorui spręsti, ar konkrečiu atveju yra pažeistas viešasis interesas, tačiau galutinai apie viešojo intereso buvimą ar nebuvimą sprendžia teismas. Teismas kiekvieną kartą turi nustatinėti viešojo intereso buvimo faktą, atsižvelgdamas į visas konkrečios bylos aplinkybes, joje nagrinėtinų klausimų pobūdį ir reikšmę. Jeigu nustatyta, kad prokuroras (ir kiti subjektai) turėdamas pagrindą manyti, kad priimant atitinkamą sprendimą galėjo būti pažeisti teisės aktų reikalavimai, delsė atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus ir

[291] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 55 straipsnio 1 dalis; Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8: 19 straipsnio 1 ir 2 dalys.

[292] Autorė pastebi, jog pavyzdžiui LR valstybės kontrolės įstatyme nustatyta, kad gali apskųsti teismui per 20 kalendorinių dienų nuo sprendimo gavimo dienos. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, 1995 m. gegužės 30 d. Nr. I-907, suvestinė redakcija 2019-01-02 iki 2021-06-30.

[293] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *op. cit.*, 29 straipsnio 1 dalis.

[294] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. A-7-585/2005; Nr. AS-10-67/2005; Nr. AS-10-27/2005; Nr. A-8-660/2007; Nr. A-17-742/2007; Nr. A-146-335/2008; Nr. AS-858-469/2011; Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimas. Administracinė jurisprudencija Nr. 16, 2008, p. 352-357.

[295] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-578/2007.

delsė kreiptis į teismą, ginant viešąjį interesą, bei reikalingus duomenis surinko per nepagristai ilgą terminą, tuomet terminas pareiškimui paduoti skaičiuojamas nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti[296]. Taipogi, jeigu kiti viešojo intereso gynimo subjektai, nustatę viešojo intereso pažeidimą, delsia apie tai informuoti prokurorą, teismas gali atsisakyti ginti viešąjį interesą net ir tais atvejais, kai prokuroras nors ir nepraleido vieno mėnesio termino kreiptis į teismą, tačiau yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento[297]. Kaip matyti, šie išaiškinimai sąlygoja kreipimosi į teismą termino eigos pradžios skaičiavimo dvilypę situaciją.

Trumpai apžvelgsime atvejus*, kai terminas pareiškimui paduoti buvo skaičiuojamas nuo tada, kai prokuroras gavo reikiamus duomenis ir teismas prokuroro atliktus veiksmus nevertino delsimu.* LVAT nagrinėjo administracinę bylą pagal prokuroro, ginančio viešąjį interesą, pareiškimą dėl Trakų rajono savivaldybės priimtų sprendimų (detaliųjų planų, infrastruktūros specialiųjų planų patvirtinimo) panaikinimo. Prokuroras motyvavo, kad įgyvendinus šiuos planus būtų iš esmės pakeistas istorinę, kultūrinę, visuomeninę vertę turinčių Trakų apylinkių kraštovaizdis, todėl neteisėtų sprendimų panaikinimas laikytinas valstybės ir viešuoju interesu. Trakų rajono savivaldybė nurodė viešojo intereso nebuvimą ir tai, kad prokuroras praleido terminą kreiptis į teismą dėl teisės aktų panaikinimo. LVAT nustatė, kad Vilniaus apskrities viršininko prašymas ginti viešąjį interesą prokuratūroje buvo gautas 2006 m. liepos 19 d. bei nustatė, kad buvo atliekami intensyvus viešojo administravimo veiksmai nustatant galimus pažeidimus, todėl teismas nevertino, kad viešojo administravimo subjektai nepateisinamai ilgai delsė informuoti prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus. Prokurorui pateiktame prašyme buvo pateikta tik pirminė informacija (nebuvo administracinių aktų, kuriuos buvo prašoma panaikinti kopijų, pateikti duomenys nebuvo išsamūs) apie galimus viešojo intereso pažeidimus, vykdant teritorijų

[296] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-742/2007.

[297] Primintina, kad LVAT konstatavo, jog už viešojo intereso apsaugą valstybėje yra atsakingi ne vien prokurorai, bet ir kitos valstybės (savivaldybių) institucijos. Nors įstatymai ne visoms iš jų suteikia įgaliojimus kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą, tačiau įstatymo viršenybės, tarnybinio bendradarbiavimo, efektyvumo ir kiti gero administravimo principai reikalauja, kad nustačiusios viešojo intereso pažeidimą atitinkamoje srityje, jos nedelsdamos informuotų prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus. Teisinės valstybės principas reikalauja, kad būtų užtikrinamas teisinių santykių stabilumas, jis nebus užtikrintas, jei teisinių santykių subjektai neribotą laiką negalėtų būti tikri, ar dėl jų atžvilgiu priimtų administracinių aktų nebus inicijuojamas viešojo intereso gynimo procesas teisme. Nepateisinamai ilgas viešojo administravimo subjektų delsimas (ir institucijų tarpusavio susirašinėjimas, nepagristos informacijos rinkimas) informuoti prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus gali lemti, kad prokuroras apie viešojo intereso pažeidimą sužinos praėjus ilgam laikui po atitinkamo administracinio akto priėmimo. Tokiu atveju galimybė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą taptų praktiškai neribota laike, o tokia situacija teisinėje valstybėje negalima. Todėl teismas, įvertinęs ginamų vertybių ir poreikio užtikrinti teisinių santykių stabilumo pusiausvyrą, gali atsisakyti ginti viešąjį interesą net ir tais atvejais, kai prokuroras nors ir nepraleido vieno mėnesio termino kreiptis į teismą (skaičiuojant nuo momento, kai surinkti ar turėjo būti surinkti duomenys apie viešojo intereso pažeidimą), tačiau yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

detalųjį planavimą Trakų rajone. Pastebėjo, kad pirminės informacijos gavimas vertintinas tik kaip vada prokurorui pradėti tyrimą, ar atitinkami administraciniai sprendimai yra susiję su viešuoju interesu ir, ar šis interesas nėra pažeistas. Prokuroras įvairioms institucijoms išsiuntė 34 paklausimus dėl duomenų pateikimo, tačiau teismas pastebėjo, kad prokuroras, siekdamas sužinoti žemės sklypų savininkų duomenis, kreipėsi į viešojo administravimo subjektus prašydamas informacijos iš Nekilnojamojo turto bei Gyventojų registrų, tačiau šios informacijos rinkimas nėra sietinas su duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas rinkimu, todėl dokumentų su šia informacija gavimo data negali būti naudojama termino kreiptis į teismą pradžios momentui nustatyti. Ir kadangi prokuroras tik 2006 m. lapkričio 20 d. gavo Trakų rajono savivaldybės raštą, kuriuo buvo pateiktos iki tol neturėtų dokumentų kopijos, todėl ši data ir laikytina, kad pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, jog yra pažeistas viešasis interesas. LVAT konstatavo, kad nėra pagrindo teigti, kad prokuroras delsė atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus ar kreipimuisi į teismą, ginant viešąjį interesą, reikalingus duomenis surinko per nepagristai ilgą terminą, todėl pareiškimas teismui paduotas nepraleidus ABTĮ nustatyto vieno mėnesio termino[298] .

Pabrėžtina, kad teismas gali atsisakyti ginti viešąjį interesą, *kai yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo teisinių santykių, galimai pažeidžiančių viešąjį interesą atsiradimo, iki kreipimosi į teismą dėl viešojo intereso gynimo*. Pavyzdžiui, LVAT nagrinėjo administracinę bylą pagal prokuroro, ginančio viešąjį interesą pareiškimą dėl Kauno apskrities viršininko administracijos priimtų sprendimų (nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą (žemę) atkūrimo) panaikinimo. Teismas, siekdamas užtikrinti ginamų vertybių ir teisinių santykių stabilumo pusiausvyrą, atsisakė ginti viešąjį interesą, atsižvelgdamas į tai, kad viešojo administravimo subjektas restitucijos proceso metu neveikė operatyviai, nes nuo prašymo atkurti nuosavybės teises iki sprendimo jas atkurti praėjo 7 metai, nuo skundžiamų sprendimų priėmimo iki kreipimosi į teismą dienos praėjo 8 metai, tad galutinis sprendimas bus priimtas praėjus jau beveik 10 metų. Akcentavo, kad patenkinus prokuroro reikalavimą, būtų sukurtas teisminis precedentas ir tam tikru mastu paveiktos konstitucinės vertybės teisingumo principas, nes teisei paklususio, valstybe ir jos teise pasitikėjusio asmens įgytos teisės turi būti apsaugotos ir apgintos[299].

Kitoje administracinėje byloje LVAT taip pat atmetė prokuroro prašymą, nes nuo skundžiamų aktų priėmimo iki prokuroro kreipimosi apginti viešąjį interesą praėjo ilgas laikas, todėl administracinių aktų panaikinimas sukeltų realias teisines pasekmes viešojo intereso gynimui. LVAT nagrinėjo prokuroro, ginančio viešąjį interesą, prašymą dėl Neringos

[298] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

[299] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-782/2009.

savivaldybės tarybos ir administracijos (detaliojo plano patvirtinimo, sutarčių, statybos leidimų, žemės sklypo ribų patvirtinimo) panaikinimo. Teismas pažymėjo, kad prokuroras turi ne tik deklaruoti atstovaujamą vertybę, bet ir įvardinti konkretų tikslą, kuris būsimu teismo sprendimu numatomas pasiekti. Teismas, nagrinėdamas reikalavimą panaikinti administracinius aktus, turi nustatyti, ar šių aktų panaikinimas sukels siekiamas teisines pasekmes, t. y. ar realiai leis apginti viešąjį interesą, o to nenustačius, pareiškėjo reikalavimas turėtų būti netenkinamas, nes keliamų reikalavimų apimtimi nebūtų pasiektas rezultatas. Naudotis teisėmis ir vykdyti pareigas, kylančias iš Konstitucijos ir Prokuratūros įstatymo, prokuroras privalo sąžiningai bei racionaliai. Jo inicijuojamos sudėtingos ir ilgai trunkančios teisinės procedūros turi būti objektyviai pagrįstos, orientuotos į apibrėžtą rezultatą, kompleksiškos, t. y. maksimaliai veiksmingos. Atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo doktriną ir į tai, kad nuo skundžiamų aktų priėmimo iki prokuroro kreipimosi į teismą dienos praėjo beveik 5 metai, o galutinis sprendimas būtų priimtas ne anksčiau kaip po 9 metų, teismas prokuroro pareiškimą dėl viešojo intereso atmetė[300]. Analogiškuose ginčuose teismų praktikoje pastebima, kad teisinių santykių stabilumo principas ginamas tik išimtiniais atvejais, kai nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento yra praėję labai daug laiko[301]. Tokias situacijas vertinant, teigiama, kad prokuroras, būdamas nepriklausomas viešojo intereso gynimo subjektas, tampa priklausomas nuo institucijų veiksmų teikiant informaciją, t. y. nuo institucijų veikimo ar neveikimo priklauso prokuroro galimybės sėkmingai įvykdyti savo konstitucinę funkciją – apginti viešąjį interesą. Problema glūdi ne tiek prokuroro veiksmuose ginant viešąjį interesą, o prokuroro veikime po labai ilgo laiko tarpo nuo teisinių santykių susiklostymo. Teisės aktai neleidžia prokurorui atsisakyti ginti viešąjį interesą vien tuo pagrindu, kad institucijos pateikė informaciją po ilgo delsimo[302].

Svarbus yra LVAT išaiškinimas dėl kreipimosi į teismą termino ir prokuroro procesinių teisių reglamentavimo. Teismas teigia, kad administracinę bylą inicijavusio prokuroro procesinis statusas iš principo suteikia jam tokias procesines teises ir pareigas kaip ir kitam pareiškėjui[303], kadangi yra reglamentuota, kad tais atvejais, kai prokuroras (ir kiti subjektai) kreipiasi į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas, šie subjektai turi bylos šalies teises ir pareigas[304]. Termino prokurorui kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą eigos pradžios ypatumas, lyginant su

[300] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-2499/2011.

[301] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 220.

[302] S. Gadeikytė. Asmenų teisėtų lūkesčių problema ginant viešąjį interesą. Teisės problemos. 2015 Nr. 1(87), p. 127-128.

[303] LVAT pripažįstama, kad subjektas, kuris kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, negali turėti daugiau teisių ir pareigų negu asmenys, ginantys pažeistas subjektines teises, todėl prokuroro kreipimuisi taikomas bendrasis terminas pareiškimui paduoti. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1790/2008.

[304] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 55 straipsnio 1 ir 2 dalys.

savo subjektinę teisę ginančiais asmenimis (ne nuo administracinio akto gavimo, o nuo duomenų apie viešojo intereso pažeidimą surinkimo ar turėjimo juos surinkti) yra ne privilegija, bet nuosekli proceso įstatymų aiškinimo logika[305] [306]. *Pvz.*, LVAT administracinėje byloje pažymėjo, kad nors formaliai prokuroras nepažeidė numatyto 1 mėnesio termino[307], tačiau skundo padavimo metu jau buvo suėjęs bendras ieškininės senaties trejų metų terminas[308], kuris taikomas šioje byloje, nes ginčas yra kilęs iš turtinių santykių. Akcentavo, kad terminas prokurorui skundui paduoti turi būti skaičiuojamas taip, kaip ir kitiems teisinio santykio subjektams, nes prokuroras gindamas viešąjį interesą, negali turėti daugiau teisių nei kiti ginčo santykių subjektai[309].

Praktikoje randama atvejų, kai *papildomų duomenų rinkimas gali būti teismo vertinamas kaip nepagrįstas delsimas, nes ne visi duomenys reikalingi kreipiantis į teismą yra būtini tam, kad būtų nustatytas viešojo intereso pažeidimas*[310]. Kai kurie duomenys nors ir reikalingi tam, kad pareiškimas atitiktų įstatymų reikalavimus ir būtų priimtas nagrinėti teisme, vertintini daugiau kaip techninio pobūdžio. Nustačius, kad prokurorui pakako ar turėjo pakakti duomenų viešojo intereso pažeidimui nustatyti, prasideda termino kreiptis į teismą eiga, todėl likę duomenys turi būti surenkami per prasidėjusį nustatytą vieno mėnesio terminą. Jei šie duomenys (didelė apimtis, sunku juos išreikalaujant) negalėjo būti surinkti per vieno mėnesio terminą, prokurorui, kaip ir kitiems bylą inicijuojantiems subjektams, nėra užkirstas kelias kreiptis į teismą su prašymu atnaujinti praleistą kreipimosi į teismą terminą[311]. Sprendžiant, ar surinkti duomenys yra pakankami, siekiant nustatyti viešojo intereso pažeidimą, LVAT praktikoje kiekvienu atveju yra vertinama, kokių veiksmų pareiškėjas ėmėsi, siekdamas surinkti duomenis, reikalingus kreipimuisi į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Tam, kad nepažeisti nustatytų reikalavimų

[305] Autorė paaiškina, kad prokuroras nėra ginčijamų materialinių teisinių santykių dalyvis. Privatūs subjektai yra tiesioginiai administracinio akto adresatai ar kitokiu būdu dalyvauja administracinių aktų sukurtuose teisiniuose santykiuose, todėl jie, gavę administracinį aktą suvokia, ar šis aktas turi įtakos jų teisėms ir pareigoms, ar jis pažeidžia jų teises ir ar yra pagrindas kreiptis į teismą ginant savo teises. Skirtingai nei privatūs subjektai, prokuroras Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka gavęs informaciją apie asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, ne kiekvienu atveju turi pagrindą manyti, kad aktas pažeidžia viešąjį interesą ir yra pagrindas kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutartis administracinėje byloje A-261-1502/2009.

[306] Minėta, kad prokuroras pirmiausia turi nustatyti, ar priimtas administracinis aktas pažeidžia viešąjį interesą ir tik nuo to momento, kai surenkama ar turėjo būti surinkta pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, prokurorui tampa suvokiama apie šio intereso pažeidimą ir prasideda termino kreiptis i teismą eigos pradžia. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

[307] Autorė patikslina, kad apie pažeidimą prokurorė buvo informuota 2007 m. birželio 1 d., pakankamai duomenų apie pažeistą viešąjį interesą buvo gauta 2007 m. spalio 24 d., prokurorė su pareiškimu kreipėsi į teismą dėl viešojo intereso gynimo 2007 m. spalio 29 d.,

[308] Pažymima, kad 1964 metų Civilinio Kodekso 84 straipsnyje numatyta, kad „Bendras ieškininės senaties terminas nustatomas trejų metų [...]“. Lietuvos TSR Civilinis kodeksas 1964 m. liepos 7 d. Nr. 19-138. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.20466?jfwid=-8ynj5gk4o.

[309] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1790/2008.

[310] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 24, 25 straipsniai.

[311] *Ibid*, 30 straipsnis.

skundo (prašymo) turiniui[312], pareiškėjas privalo nustatyti, ne tik kokie teisės aktai buvo pažeisti, bet ir trečiųjų suinteresuotų asmenų duomenis, nes bylos išsprendimas turės įtakos jų teisėms ir pareigoms[313]. Tačiau pripažįstama, kad šios informacijos rinkimas nėra sietinas su duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas, rinkimu ir dokumentų gavimo data negali būti naudojama termino kreiptis į teismą pradžios momentui nustatyti. Teismas pabrėžė, kad teigimas, kad tik surinkus visus duomenis, reikalingus pareiškimui į teismą surašyti, prasideda termino kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą eigos pradžia, nepagrįstai pagerintų prokurorų, lyginant juos su privačiais asmenimis, padėtį, neleistų užtikrinti teisinių santykių stabilumo ir prieštarautų proceso įstatymų sistemai[314] .

Sprendžiant prokuroro prašymo ginti viešąjį interesą priėmimo klausimą, teismas gali atsisakyti priimti skundą, jeigu jis paduotas praleidus nustatytą padavimo terminą ir šis terminas neatnaujinamas[315], tačiau prokuroras (ir kiti subjektai) gali prašyti teismo atnaujinti prašymo padavimo terminus, jeigu terminas praleistas dėl svarbios priežasties[316]. LVAT praktikoje svarbiomis aplinkybėmis pripažinta skundžiamo administracinio teisės akto neturėjimas, didelės apimties duomenys, sunkumai juos išsireikalaujant, skundo nagrinėjimas teisme[317]. Tačiau pabrėžtina, kad teisė spręsti dėl termino atnaujinimo, atsižvelgiant į faktines konkrečios bylos aplinkybes, kokias priežastis pripažinti svarbiomis, o kokias nesvarbiomis – paliekama teismo diskrecijai[318]. *Pvz.,* LVAT administracinėje byloje nepripažino svarbiomis aplinkybės prokuroro argumentų, kad jis neturėjo specialiųjų žinių ir todėl vyko ilgas tarpinstitucinis susirašinėjimas bei konstatavo, kad prokurorui spręsti, kad galimai yra pažeistas viešasis interesas, nereikia specialiųjų žinių, o rinkti papildomus duomenis galima pateikus pareiškimą[319]. Svarbiomis priežastimis nelaikomos prokuroro būtinybė susipažinti su teisės aktais, didelis darbo krūvis ar atostogos[320]. Tačiau svarbu akcentuoti, kad šia viešojo intereso gynimo priemone prokurorai turi teisę pasinaudoti, nes teismo sprendimas atnaujinti ar neatnaujinti skundo padavimo terminą turi būti

[312] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 4 straipsnis.

[313] *Ibid,* 46 straipsnio 2 dalis.

[314] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.

[315] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 33 straipsnio 2 dalies 9 punktas.

[316] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 30 straipsnio 1 dalis.

[317] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. AS-21-93/2008; Nr. A-146-335/2008; Nr. AS-21-93/2008.

[318] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2012 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-858-36/2012.

[319] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-590/2011.

[320] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. AS-17-547/2006; Nr. AS-11-511/2004.

priimtas, atsižvelgiant į fundamentalią asmens teisę – teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos, kuri pripažįstama tiek nacionalinių teisės aktų, tiek tarptautinių, ES teisės aktų[321].

Aiškindamas nustatyto gan trumpo termino kreipimosi į teismą reglamentavimą, LVAT akcentavo, kad įstatymuose[322] įtvirtinta asmens teisė kreiptis į teismą yra neatsiejamai susijusi su asmens pareiga įgyvendinti šią teisę laikantis įstatymų nustatytų procesinių reikalavimų, vienas iš kurių yra kreipimasis į teismą įstatymo numatytu terminu[323]. Trumpais skundų administraciniam teismui pateikimo terminais yra siekiama ne tik skatinti asmenis operatyviai reaguoti į savo teisių pažeidimą ir įstatymu nustatyta tvarka užtikrinti kaip galima greitesnę pažeistų teisių gynybą, bet ir garantuoti teisinių santykių stabilumą, kitai teisinio santykio šaliai užtikrinti apibrėžtumą dėl jos teisinės padėties, nustatyti teisines garantijas, būtinas jos įgytų teisių apsaugai[324]. Savo teisėmis kiekvienas asmuo turi naudotis protingai, nepiktnaudžiauti jomis, laikytis įstatymais įtvirtintos tvarkos, kuri užtikrina teisinių santykių stabilumą ir teisinio saugumo principo įgyvendinimą. Įstatyme nustatyti skundų padavimo terminai *inter alia* susiję su teisinio saugumo principo įgyvendinimu, jais siekiama užtikrinti, kad asmenys, manantys, jog jų teisės buvo pažeistos, turėtų ne tik teisę jas ginti, bet ir pareigą tai daryti per protingą ir pagrįstą laiko tarpą[325] [326].

Apibendrinus galima daryti išvadą, kad prokurorams ginant viešąjį interesą administracinėje teisenoje dėl nustatyto vieno mėnesio termino kreiptis į teismą praleidimo įžvelgiamos šios problemos: termino eigos pradžios skaičiavimo dvilypumas; nuo administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo praėjus daug laiko, prioritetas yra teikiamas teisinių santykių stabilumui užtikrinimui; terminas prokurorui skundui paduoti skaičiuojamas kaip ir kitiems teisinio santykio subjektams; papildomų duomenų rinkimas teismo gali būti vertinamas kaip delsimas ir prašymas atmetamas; prašymo padavimo termino atnaujinamas galimas tik dėl

[321] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. Administracinė jurisprudencija Nr. 23, 2012, p. 671-680. Cituota iš: Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis, 1992 m. spalio 25 d., suvestinė redakcija nuo 2019-09-01; Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis, 1994 m. gegužės 31 d. Nr. I-480, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31; ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis, 1999 m. sausio 14 d. Nr. VIII-1029, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-06-30; Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 2 straipsnio 3 dalis, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. 1 d., 13 str., Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 str.; Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. lapkričio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-575-3527/2011.

[322] Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note* 7: 30 straipsnio 1 dalis; Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 6: 5 straipsnis.

[323] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-525-575/2010.

[324] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-948/2011.

[325] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. AS-822-61/2012; Nr. TA-858-62/2011.

[326] Analogiškai pasisakoma, kad asmenims negali būti suteikta galimybė neapibrėžtą laiko tarpą bet kada ginčyti priimtus administracinius aktus, nes taip atsirastų neapibrėžtumas jų pagrindu atsiradusiuose teisiniuose santykiuose, o atitinkamas teises įgiję kiti asmenys negalėtų būti tikri dėl savo teisinės padėties. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-442-669/2011; Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. Administracinė jurisprudencija Nr. 23, 2012, p. 666-680.

svarbios priežasties. Autorės nuomone, šių nustatytų problemų atsiradimą dėl nustatyto vieno mėnesio termino prokuroro kreipimosi į teismą praleidimo sąlygoja nepakankamas reglamentavimas, kai kuriais atvejais kompetencijos stoka, viešojo administravimo subjektų neoperatyvus veikimas.

3.2.2. Viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyros, prioriteto nustatymo problema

Šiame poskyryje analizuosime situacijas, kai teismas tenkina arba atmeta prokuroro prašymus dėl viešojo intereso gynimo ir suteikia prioritetą prokuroro atstovaujamam viešajam interesui arba suteikia prioritetą kitam ginčo interesui, vadovaudamasis viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyros ir poreikio užtikrinti stabilius teisinius santykius principais.

Identifikuojant interesų sankirtos ir prioritetų nustatymo problematiką, išskiriamos trys teismų sprendimų alternatyvos, kai pasirenkama:

- viešojo intereso prioritetas esant viešojo ir privataus interesų sankirtai;
- privataus intereso prioritetas esant viešojo ir privataus interesų sankirtai;
- prioritetas suteikiamas vienam iš kelių viešųjų interesų sankirtoje[327].

Viešojo intereso konstitucinio pagrįstumo ir visuomenės bei asmens interesų pusiausvyros užtikrinimo kontekste yra svarbus šios kolizijos pusiausvyros užtikrinimo principų įgyvendinimas[328]. Teismas sprendžia, ar intereso netenkinimu būtų sukelta žala toms konstitucinėms vertybėms, kurias siekiama apsaugoti, užtikrinti. Remiantis konstitucinių vertybių balansavimo įrankiu, esant viešojo ir privataus, ar dviejų viešųjų interesų sankirtai, jeigu bylose viešasis interesas nusveria asmenų teisėtus lūkesčius, nusvėrimas taip pat turi atitikti proporcingumo principą[329]. Tad, kiekvienu atveju, esant vertybių kolizijai, būtina pasverti asmens teises kaip vertybę bei viešąjį interesą ir nuspręsti, kam turi būti taikomas pirmumas.

Prokuroras gindamas viešąjį interesą administraciniame procese daro intervenciją į susiklosčiusius teisinius santykius. Minėta, kad įstatymai prokurorui yra suteikę ir teisę, ir pareigą

[327] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4.

[328] Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą, kuris grindžiamas pamatinėmis vertybėmis įtvirtintomis Konstitucijoje (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Pareiškimai dėl viešojo intereso gynimo yra susiję ne tik su valstybės, visuomenės ar jos dalies neindividualizuotomis teisėmis, bet ir su teisėmis, kurios priklauso konkrečiam asmeniui ar asmenims. Ginant viešąjį interesą, dažnai įsiterpiama į kitų asmenų subjektinių teisių sritį, tad viešasis interesas, kaip bendras valstybės, visos visuomenės ar visuomenės dalies interesas, turi būti derinamas su individo autonominiais interesais, nes ne tik viešasis interesas, bet ir asmens teisės yra konstitucinės vertybės. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai.

[329] L. Beliūnienė, *supra note* 80.

ginti viešąjį interesą, be to jų kompetencija neribojama[330]. LVAT konstatavo, kad viešojo intereso gynimas yra specialių valstybės įgaliotų subjektų specifinė veikla, viešojo intereso gynimu galimai daroma intervencija į susiformavusius teisinius santykius bei kitų asmenų subjektines teises, tad viešąjį interesą ginantiems subjektams taikomas dispozityvumo principas, tačiau jis ribojamas viešojo ir individualių interesų derinimu[331]. Administraciniame procese, prokurorui ginčijant administracinius aktus, t. y. kai valstybės pareigūnas inicijuoja valstybės institucijų priimtų teisės aktų apskundimą, susiklosto dviprasmiška situacija, nes valstybė pati kvestionuoja savo pačios aktų teisėtumą. Taip yra, nes prokuroras nustatęs administracinio akto neteisėtumą, pasireiškiantį teisinio imperatyvo pažeidimu ir lemiantį viešojo intereso pažeidimą, neturi pagrindo preziumuoti administracinio akto pagrindu susiklosčiusių santykių ir lūkesčių teisėtumo, jis yra saistomas bendrojo teisės principo, pripažįstamo teismų praktikoje, kad iš neteisės teisė neatsiranda, todėl intervencija į susiklosčiusius teisinius santykius yra neišvengiama. Teigiama, kad atsižvelgiant į teisinį reguliavimą ir teismų praktiką, iš prokuroro kaip valstybės pareigūno pozicijos yra pamatuota intervencija reikalaujant panaikinti teisės imperatyvui prieštaraujančius sandorius ir administracinius aktus, kurie pažeidžia viešąjį interesą – pamatines konstitucines vertybes[332]. Remiantis ataskaitų duomenimis, matome, kad prokurorai, siekdami apginti viešąjį interesą, daro intervenciją į priimtų administracinių aktų pagrindu atsiradusius teisinius santykius[333], tačiau vis tik konkrečioje byloje klausimą, ar intervencija yra pamatuota, sprendžia teismas, patenkindamas ar atmesdamas prokuroro reikalavimus.

Pripažįstama, kad viešasis interesas gali egzistuoti įvairiose visuomenės gyvenimo srityse, jis yra kintantis, viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas analizuojant faktines konkrečios bylos aplinkybes ir aiškinant bei taikant joms konkrečias teisės normas[334].

Prokurorams inicijuojant viešojo intereso gynimo priemones, dažniausiai tikimasi palankaus sprendimo, nes viešasis interesas, įprastai, yra viršesnis nei privatus, tačiau šių interesų sankirtos atveju gali nulemti vertybės ir jų reikšmingumo, reikalingumo, vertingumo pagrindimas.

---

[330] Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *supra note* 8, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *supra note* 10; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291/2013.

[331] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-65/2009.

[332] S. Gadeikytė, *supra note* 302: p. 127-128.

[333] 2017-2019 m. prokurorai pateikė ieškinių, pareiškimų, prašymų teritorijų planavimo ir statybų srityje – 20, ieškinių, pareiškimų, prašymų ginant turtinius ir kitus valstybės ir savivaldybių interesus – 114. Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2019 metais ataskaita, 2020-03-03 Nr.17.9.-3260, žiūrėta: 2021-03-14, https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2020/03/prokuraturos-veiklos-2019-m.-ataskaita-2020-03-03-nr.-17.9.-3260.pdf.

[334] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys civilinėse bylose Nr. 3K-3-555/2010; Nr. 3K-3-501/2012.

Teismų praktikoje, dažniausiai prokurorų prašymai tenkinami, kai prioritetas suteikiamas viešajam interesui kuris yra susijęs su konkretaus vertingo objekto apsauga. Tokiais vertingais objektais ir viešojo intereso prioritetais Konstitucinis Teismas pripažino žemę, nes pagal konstitucinį žemės apsaugos principą žemė traktuojama kaip visuotinė vertybė, turinti socialinę funkciją – tarnauti tautos gerovei[335]. Reikšminga vertybe yra pripažintas ir miškas, nes miškas yra vienas iš pagrindinių gamtos turtų. Ypatinga ekologinė, socialinė ir ekonominė miško reikšmė aplinkai, viešiesiems interesams sąlygoja miško savininkų nuosavybės teisės tam tikrus apribojimus ir suvaržymus[336]. Prioritetu gali būti natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas, gausinimas, laukinių gyvūnų populiacijų tinkamas valdymo užtikrinimas[337].

LVAT savo praktikoje viešuoju interesu teritorijų planavimo srityje pripažino svarbių aplinkos objektų apsaugą bei konstatavo, kad teritorijų planavimas – tai fizinių, juridinių asmenų veiklos organizavimas, kuriuo siekiama užtikrinti viešąjį interesą racionalų teritorijos panaudojimą[338]. Viešojo, privataus ar dviejų viešųjų interesų prioritetų problema sprendžiama išskiriant objekto, kurį saugoti yra viešasis interesas, ypatingą svarbą bei reikšmę ir taip motyvuojant, kad viešajam interesui yra teikiama pirmenybė prieš privatų, ieškant tinkamos viešojo intereso apsaugos ir atskirų asmenų teisėtų lūkesčių ar teisinių santykių stabilumo pusiausvyros. *Pvz.,* administracinėje byloje, kurioje prokuroras prašė panaikinti sprendimus (patvirtinti detalieji planai, leidimai statyboms ir kt.) Kuršių nerijos nacionaliniame parke, teismas tenkino prokuroro prašymą atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo aiškinimus dėl vertingų vietovių, kurios laikomos visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės, o jų išsaugojimas yra viešasis interesas[339], akcentuodamas Kuršių nerijos objekto ypatingą svarbą[340]. Taip pat ir kitose bylose dėl Kuršių nerijos teismas tenkino prokuroro prašymus, pripažino, kad detaliojo plano sprendiniais padaryti esminiai teisės aktų ir specialiųjų teritorijų planavimo dokumentų pažeidimai Kuršių nerijos nacionaliniame parke, t. y. valstybės saugomoje teritorijoje, todėl konstatavo

[335] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. gegužės 27 d., 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimai.
[336] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 1 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai.
[337] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas.
[338] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-180-247/2005.
[339] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai.
[340] Teismas akcentavo, kad Kuršių nerija yra ypatingą reikšmę turinti vertybė ne tik Lietuvos valstybei bei visuomenei, bet ir pasaulio visuomenei, kad Kuršių nerijos nacionalinis parkas pagal kraštovaizdžio ypatumus ir etnokultūrinį paveldą yra unikali Lietuvos teritorijos dalis, priskirtina ypač vertingų vietovių kategorijai, pamatinė visuomenės vertybė, kurią saugo ir gina Konstitucija, todėl pareiga apsaugoti šią ypač vertingą vietovę, visuotinę reikšmę turinčią nacionalinę vertybę nuo neracionalaus, netausojančio vartojimo, ar darkančios kultūros ir gamtos paveldą veiklos yra viešasis interesas, konstitucinė priedermė. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-88/2009.

viešojo intereso buvimą ir poreikį jį ginti[341], taip pat pabrėžė, kad bet kokia veikla, galinti turėti neigiamos įtakos minėtoms teritorijoms gali būti vykdoma griežtai laikantis Konstitucijos, įstatymų ir jiems neprieštaraujančių kitų teisės aktų reikalavimų, laikytinas viešuoju interesu[342]. Bylos šioje srityje dažnai yra rezonansinės, didelių apimčių su apeliaciniais ginčais, todėl reikalaujančios itin didelės prokurorų kompetencijos.

Tačiau, nors kaip minėta miškas yra priskirtinas prie svarbių saugotinų objektų, bet administracinėse bylose nuosavybės teisių srityje, prokurorams inicijuojant viešojo intereso gynybos priemones, matomi skirtingi teismų sprendimai. Vienu atveju teismai tenkina prokuroro prašymus ir atiduoda prioritetą viešajam interesui, laikydamiesi pozicijos, kad valstybinės reikšmės miškai išimtine nuosavybės teise priklauso Lietuvai. *Pvz.,* LVAT pasisakė, kad valstybės institucijos, pareigūnai negali priimti jokių sprendimų, kuriais remiantis valstybinės reikšmės miškai, atkuriant nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, iš valstybės nuosavybės pereitų kitų subjektų privačion nuosavybėn[343]. Teismas nustatė, kad administraciniai aktai priimti pažeidžiant imperatyvias įstatymų nuostatas, ir konstatavo, kad valstybei ir visuomenei svarbių objektų apsauga yra svarbesnė vertybė nei sąžiningo įgijėjo teisių apsauga. Tokiais atvejais nuosavybės teisių apsauga nėra absoliuti, todėl neužtikrinamas jos išsaugojimas natūra[344] [345].

Kitu atveju prokuroro ginamas viešasis interesas teismo nepripažįstamas prioritetu, nes privataus intereso apsauga nusveria viešąjį interesą, kadangi patenkinus asmens, ginančio viešąjį interesą, prašymą, visuomenė ir valstybė patirtų didesnę žalą negu toji, kurią visuomenė ir valstybė patirtų, jeigu toks prašymas būtų atmestas. Pvz., LVAT prioritetą suteikė privačių interesų apsaugai bei teisėtiems asmenų lūkesčiams ir atsisakė ginti viešąjį interesą byloje dėl fiziniam asmeniui atkurtos nuosavybės teisės, perduodant valstybinės reikšmės mišką. Teismas konstatavo, kad dėl viešojo administravimo institucijų veiksmų, tiek atkuriant nuosavybės teises į dalį miško, priskirto valstybinės reikšmės miškui, tiek nepateisinamai ilgą laiką nesiimant priemonių šiam pažeidimui pašalinti, buvo pažeista pusiausvyra tarp dviejų teisinių gėrių – poreikio visuomenės reikmėms išsaugoti teritoriją, kuriai yra nustatytas ypatingas teisinis rėžimas

[341] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-1978/2013.

[342] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinės bylose Nr. A-525-361/2010, Nr. A- 602-923/2013.

[343] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 135-137. Cituota iš: Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-1155/2014; Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-245/2013; Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-86/2011; Kauno apygardos teismo nutartis Nr. 2A-1490-601/2012, Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-462/2009; Vilniaus apygardos teismo nutartis Nr. 2A-1298-232/2012.

[344] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartis administracinėje byloje. Nr. A-525-1561/2013, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-518/2011.

[345] Tačiau pastebėtina, kad Nuosavybės teisių atkūrimo įstatyme tokia konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų pusiausvyra užfiksuota teisės normose kaip sąlygos, kurioms esant grąžintinas nekilnojamasis turtas yra valstybės išperkamas, todėl esant numatytiems teisiniams pagrindams, teismas gali atstatyti pusiausvyrą priimdamas sprendimą išmokėti kompensaciją. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-417/2010.

bei poreikio fiziniam asmeniui sukurti bei nustatyti aiškiai ir nedviprasmiškai apibrėžtus, stabilius teisinius santykius nuosavybės teisių atkūrimo srityje. Akcentavo, kad būtina įvertinti, ar siekis atstatyti visuomenės poreikį į ginčo mišką, privačias teises, atitinka proporcingumo principo kriterijus, ar šia priemone bus pasiektas racionalus rezultatus, iš kurio tiek visuomenė, tiek fizinis asmuo gaus protingą bei realiai apčiuopiamą naudą. Konstatavo, kad patenkinus prokuroro skundą, viešasis interesas gali būti apgintas padarant didesnės žalos kitoms viešojo intereso sferoms, o sąžiningam ginčo miško įgijėjui, bus sukurti jo subjektinių teisių ir teisėtų interesų apsunkinimai. Tad, priemonės, kuriomis siekiama apginti viešąjį interesą nėra adekvačios siekiamam tikslui, o tuo pačiu neatitinka ir proporcingumo principui keliamų reikalavimų[346].

Būtina išskirti ir akcentuoti, kad teismų sprendimai gali būti nepalankūs prokurorų atstovaujamam viešajam interesui, kai susiduria keli viešieji interesai (turėti sveiką ir harmoningą aplinką, sukurti geresnes ir teritoriškai lygiavertes gyvenimo sąlygas, plėtoti gyvenamųjų vietovių ir infrastruktūros sistemas, saugoti išteklius, gamtos ir kultūros paveldo vertybes, rekreacijos išteklius, palaikyti ekologinę pusiausvyrą, skatinti investicijas). Susidūrus dviem viešiesiems interesams, teismas konkrečioje situacijoje įvertina visus viešuosius interesus ir nustato galutinę pusiausvyrą tarp jų. Prioritetą gali nulemti tai, kad viešąjį interesą turi didesnė visuomenės, pvz. savivaldybės viešasis interesas gali būti nusvertas didesnės visuomenės dalies – visos valstybės bendruomenės naudai.

LVAT administracinėje byloje teritorijų planavimo ir statybų srityse sprendė kelių viešųjų interesų pusiausvyros klausimą, ieškodamas tinkamo teisėtumo (procedūrinio elemento) ir teisingumo (turiningojo elemento) principų pusiausvyros. LVAT nuosekliai laikosi pozicijos, kad teritorijų planai negali būti tvirtinami, jeigu jie prieštarauja Teritorijų planavimo įstatymo[347] reikalavimams, t. y. bendrojo, specialiojo ir detaliojo plano sprendiniai turi neprieštarauti įstatymų, Vyriausybės nutarimais nustatytų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų reikalavimams, taip pat aukštesnių teritorijų planavimo dokumentų sprendiniams. Bei pažymėta, kad kaip ir bet kuriems kitiems atitinkamas teisines pasekmes sukeliantiems administraciniams aktams, priimamiems teritorijų planavimo dokumentams yra keliamas teisėtumo reikalavimas[348]. Tačiau konkrečioje byloje buvo konstatuota priešingai. LVAT pasisakė, kad tam tikrais išskirtiniais atvejais gali būti tvirtinami planai, net jei kai kurie jų sprendiniai neatitinka minėtų reikalavimų. Teismas teigė, kad nors detaliojo plano sprendiniai prieštarauja specialiojo teritorijų planavimo dokumentui, tačiau duomenų, jog planuojama teritorija prieštarautų Teritorijų planavimo įstatyme išvardytiems teritorijų planavimo tikslams, nėra. Teismas pažymėjo, kad šiuolaikinė teisės samprata grindžiama

[346] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-2281/2011.
[347] Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, *supra note* 67.
[348] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartys administracinėse bylose Nr. A-8-321/2005; Nr. A-17-535/2007.

aiškiu teisės ir įstatymo skyrimu, pripažįstant teisę fundamentalesniu dalyku negu įstatymas. Jeigu teisė tapatinama su įstatymu, tai teisės praktikos požiūriu pirmenybė būtų teikiama ne teisingumui, o teisėtumui. Formalus įstatymų taikymas nulemtų teisėtą sprendimą, kuris ne visada gali būti teisingas, todėl turi būti pripažįstamas ne bet koks teisėtumas, o tik teisingumo teisėtumas. Todėl sprendimas konkretaus socialinio konflikto atžvilgiu bus formalus, bet neteisingas, tad, būtina pirmumą teikti bendrajai teisės sampratai[349]. Pastebima, nors viešasis interesas teritorijų planavimo ir statybų srityse dažniausiai tapatinamas su teisėtumo kriterijaus laikymusi, tačiau tuo neapsiribojama, pabrėžiant būtinybę pasiekti teritorijų planavimo tikslus, apsaugoti visuomenei svarbias vertybes, išvengti faktinės žalos[350].

Šioje interesų sankirtoje pastebima, kad teismai ne tik įvertina pozityviojoje teisėje nurodytą viešųjų ir privačių interesų pusiausvyrą, tačiau taikydami įstatymus realiame gyvenime vykdo vertybinį pasirinkimą tarp kelių teisinių gėrių, nustato pakitusią, kitokią, nei įstatymuose įtvirtinta, interesų pusiausvyrą. Įstatymuose įtvirtinti abstraktūs interesų pusiausvyros taškai laikui bėgant gali keisti savo poziciją, veikiami įvairių objektyvių veiksnių, pvz., stiprėjant teisėtiems asmenų lūkesčiams. Teigiama, kad tokie samprotavimai, kai reikia išspręsti konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų sankirtos klausimą, leistų kitaip pagrįsti atsisakymą ginti viešąjį interesą, nes viešąjį interesą būtų atsisakoma ginti ne dėl to, kad buvo pažeista interesų pusiausvyra ir suteikta pirmenybė privačiam interesui (teisėtiems lūkesčiams), o dėl to, kad privačių interesų ar kitų objektyvių veiksnių veikiama susiformavo nauja teismo *ad hoc* nustatyta interesų pusiausvyra[351].

Apibendrinus teismų praktiką prokurorams ginant viešąjį interesą administracinėje teisenoje dėl viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyros bei prioriteto nustatymo įžvelgiamos šios problemos: prokurorui nustatyta pareiga daryti intervenciją į susiklosčiusius teisinius santykius, tačiau ar ji pamatuota sprendžia teismas; viešasis interesas nusveria asmenų teisėtus lūkesčius, kai prioritetas teikiamas vertingo objekto apsaugai; privataus intereso apsauga nusveria viešąjį interesą, kai priemonės, kuriomis siekiama apginti viešąjį interesą nėra adekvačios siekiamam tikslui; kai susiduria keli viešieji interesai, gali būti, kad prioritetas suteikiamas vadovaujantis teise, o ne įstatymu. Autorės nuomone, teismai laikydamiesi viešųjų ir privačių interesų pusiausvyros principo, ne tik vadovaujasi įstatymais, tačiau atlieka konkrečioje situacijos vertybinį vertinimą tarp kelių vertybių ir gali nustatyti nereglamentuotą interesų pusiausvyrą. Tokiais atvejais, prokurorų, ginančių viešąjį interesai prašymai gali būti netenkinami, kadangi jie nustatydami pažeidimą vadovaujasi tik teisės aktų reikalavimais.

[349] Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-773/2007.

[350] L. Beliūnienė ir kt., *supra note* 4: p. 219-224.

[351] *Ibid*, p.139.

Dėl ribotos darbo apimties kitų problemų, su kuriomis susiduria prokurorai neanalizuosime, tik trumpai jas paminėsime, kadangi, manytina, kad jos yra svarbios.

Dėl prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones ne reglamentavimo įstatymuose. Prokurorai, atlikę tyrimą ir spręsdami dėl kreipimosi į teismą ginant viešąjį interesą atsižvelgia į teismų praktikos išaiškinimus dėl viešojo intereso apibrėžties, viešojo ir privataus intereso derinimo, kas leidžia daryti prielaidas, ar galima tikėtis, kad reikalavimai bus patenkinti. Viešojo intereso pažeidimas yra sąlyga patenkinti prokuroro pareikštą ieškinį ginant viešąjį interesą, tačiau tai nėra procesinės teisės kreiptis į teismą prielaida. Prokuroras, remdamasis vien argumentu, kad jo kreipimasis į teismą neatitiktų proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų, negali atsisakyti kreiptis į teismą, nes šie kriterijai yra vertinamieji, todėl subjektyvūs. Priešingu atveju kiltų abejonių dėl prokuroro sprendimo nešališkumo. Klausimą, ar prokuroro prašomos taikyti priemonės viešajam interesui apginti atitinka proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus, turėtų išspręsti teismas konkrečioje situacijoje. Tik teismas gali nuspręsti, kuri iš vertybių – teisėtumas tam tikroje teisinių santykių srityje ar teisinių santykių stabilumas – yra svarbesnė konkrečioje viešojo intereso gynimo byloje. Sprendimu atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones įgyvendinama prokuroro dispozityvi teisė spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo ir viešojo intereso gynimo priemonių taikymo. Nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones yra kvaziprocesinis prokuroro sprendimas, nesukeliantis teisinių padarinių pareiškėjams ar tretiesiems asmenims. Nutarimo priėmimas (pagrindai, terminas) nereglamentuotas procesiniuose įstatymuose, o Prokuratūros įstatyme ir prokuratūros vidaus teisės aktuose reglamentuotas gana neišsamiai[352].

Dėl Rekomendacijų nepakankamos teisinės galios. Prokurorai, vykdydami savo funkcijas viešojo intereso gynybos srityje, laikosi teisėtų lūkesčių ir teisinio stabilumo pusiausvyros principo, kurio įgyvendinimas nustatytas Rekomendacijose[353], tačiau šis teisės aktas yra institucijos vidaus teisės aktas, t. y. priklauso žemesniam teisės aktų lygmeniui, todėl teisinio stabilumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos aspektu, vertintinos kaip nepakankamos teisinės galios, negalinčios konkuruoti su įstatymais ir dėl to kritikuotinos ir keliančios diskusijas[354].

[352] S. Gadeikytė, S. Galentienė, *supra note* 238.

[353] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. I-218 *„Dėl Rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“, supra note* 223.

[354] S. Gadeikytė, *supra note* 302.

IŠVADOS

Atlikus tyrimą, galima konstatuoti, kad ginamasis teiginys, jog esantis viešojo intereso gynimo teisinis reglamentavimas ir viešąjį interesą ginančių subjektų veikla yra nepakankama ir suvokiama nevienareikšmiškai, o tai lemia asmenų teisių ir teisėtų interesų pažeidimą.

1. Įgyvendinus pirmąjį uždavinį buvo padarytos šios išvados:
    1.1. Viešasis interesas gali būti apibūdinamas kaip visuomenei ar jos daliai svarbus interesas, kurį saugo valstybė. Viešojo intereso sąvokos nėra tiksliai apibrėžę nei Lietuvos nei užsienio mokslininkai, ji nėra pateikta dabartinės lietuvių kalbos žodyne, užsienio kalbų žodyne pateikiami keli apibūdinimai. Viešojo intereso objektu laikytina bendroji gerovė, kuri suprantama, kaip konstitucinės vertybės ir jų saugojimas. Viešojo intereso subjektais yra laikoma valstybė, visuomenė ar jos dalis, žmonės, nesuteikiant nei vienam subjektui prioriteto, nes šie viešieji interesai negali būti tapatinami ar priešinami.
    1.2. Konstitucijoje nėra tiesiogiai apibrėžta viešojo intereso sąvoka, tačiau viešojo intereso apsaugos principai įtvirtinti daugelyje jos nuostatų. Įstatymuose (išskyrus kelis, kuriuose viešojo intereso sąvoka apibrėžta tik atitinkamo įstatymo tikslams) irgi nėra apibrėžta viešojo intereso sąvoka. Bendrąją viešojo intereso sampratą formuoja teismai. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje viešojo intereso samprata yra formuluojama remiantis konstitucinėmis pamatinėmis vertybėmis ir konstituciniais principais, atsižvelgiant į besivystantį, dinamišką viešojo intereso pobūdį. LVAT formuoja administracinę teisminę praktiką viešojo intereso gynimo srityje, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną, tačiau kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia, ar pažeistas interesas yra pripažintinas viešuoju interesu. Nors laikomasi suformuluoto precedento, tačiau teismas kiekvienu atveju vertina pažeidimo pobūdį, mastą, identifikuoja subjektą, kuris patyrė ar patirs žalą dėl tokio pažeidimo, atsižvelgiama į viešojo ir individualaus intereso derinimo principus.
2. Įgyvendinus antrąjį uždavinį padaryto šios išvados:
    2.1. Į administracinius teismus dėl viešojo intereso gynimo, gali kreiptis tik tie viešojo intereso gynimo subjektai, kuriems teisė ginti viešąjį interesą yra numatyta jų veiklą ir kompetenciją reglamentuojančiuose įstatymuose. Atsižvelgiant į ABTĮ nuostatas, teigiama, jog viešojo intereso gynimo sistemą sudaro viešojo administravimo institucijos, suinteresuota visuomenė ir prokuroras. Viešojo administravimo institucijos savo veikloje privalo vadovautis įstatymo viršenybės, nepiktnaudžiavimo valdžia bei kitais principais. Dažniausiai institucijos kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo tose srityse, kurios sutampa su jų kompetencija, gebėjimu išnagrinėti faktinę situaciją ir

įvertinti, ar buvo pažeistas viešasis interesas ir yra pagrindas kreiptis dėl jo gynimo į teismą. Kitos institucijos, kurioms įstatymai nenumato teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, tačiau nustačiusios viešojo intereso pažeidimą, atsižvelgiant į teisės aktų reikalavimus ir gero administravimo principus, turi nedelsiant kreiptis į prokurorą, kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimo procesą.

2.2. Atsižvelgiant į Orhuso konvencijos nuostatas, į suinteresuotos visuomenės sąvoką įeina nevyriausybinės organizacijos, asociacijos, suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys, padedantys spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiantys pagal nacionalinius įstatymus. Pagal LVAT doktriną, visuomeninė organizacija dėl pažeisto viešojo aplinkos apsaugos intereso turi kompetenciją kreiptis į teismą, jeigu ji: gina būtent viešąjį aplinkos apsaugos interesą; yra suinteresuota; kreipiasi įstatymų numatytais atvejais; laikosi įstatymuose nustatytos kreipimosi į teismą tvarkos.

2.3. Prokuratūra yra pagrindinė viešojo intereso gynimo institucija, kuriai teisė ginti viešąjį interesą nustatyta Konstitucijoje ir Prokuratūros įstatyme. Prokuroras nepriklausomas ir universalus viešojo intereso gynimo subjektas, kuris gali ginti viešąjį interesą nepriklausomai nuo visuomeninių santykių srities. Prokurorų, kaip valstybės pareigūnų, įgaliojimai nėra jų subjektinė teisė, kuria jie pasinaudoti arba nepasinaudoti, nes ginti viešąjį interesą yra prokuroro pareiga. Prokuroras gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuris laikytinas viešojo intereso pažeidimu arba kai institucijos, kurios kompetencijai priskirtas viešo intereso gynimas, nevykdo savo funkcijų arba tokios institucijos nėra.

3. Įgyvendinus trečiąjį uždavinį padarytos šios išvados:

3.1. Viešojo administravimo institucijos gindamos viešąjį interesą susiduria su viešojo intereso bei kriterijų jam apibūdinti (konkrečioje visuomeninių santykių srityje) neapibrėžtumo problema. Taip pat, neaišku, kokiais požymiais institucijos identifikuoja viešojo intereso pažeidimus ir nustato poreikį jį ginti kreipiantis į teismą ar prokuratūrą.

3.2. Įstatyme neapibrėžta, kokiomis aplinkybėmis institucijos turi kreiptis į prokuratūrą, o kokiomis į teismą, todėl susidaro situacijos, kai institucijos vengia kreiptis tiesiogiai į teismą dėl viešojo intereso gynimo ir kreipiasi į prokurorą, kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimo procesą.

3.3. Teisiniame reguliavime nėra apibrėžto termino, per kurį institucijos surašiusios tarnybinį pranešimą apie viešojo intereso pažeidimą, turi kreiptis į prokuratūrą, todėl susidaro situacijos kai per nepagrįstai ilgą institucijų delsimą, praleidžiamas terminas viešojo intereso gynimui.

3.4. Ginant viešąjį interesą administracinėje teisenoje dėl nustatyto vieno mėnesio termino kreiptis į teismą praleidimo įžvelgiamos šios problemos: termino eigos pradžios skaičiavimo dvilypumas, kadangi jis gali būti skaičiuojama nuo tada, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, ar nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti; nuo administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo praėjus daug laiko, prioritetas yra teikiamas ne viešojo intereso gynimui, teisinių santykių stabilumui užtikrinimui; terminas prokurorui skundui paduoti skaičiuojamas kaip ir kitiems teisinio santykio subjektams; papildomų duomenų rinkimas teismo gali būti vertinamas kaip delsimas ir prašymas ginti viešąjį interesą atmetamas; prašymo padavimo termino atnaujinamas galimas tik dėl svarbios priežasties. Autorės nuomone, šių nustatytų problemų atsiradimą dėl nustatyto vieno mėnesio termino prokuroro kreipimosi į teismą praleidimo sąlygoja nepakankamas reglamentavimas, kai kuriais atvejais kompetencijos stoka, viešojo administravimo subjektų neoperatyvus veikimas.

3.5. Ginant viešąjį interesą administracinėje teisenoje dėl viešojo intereso ir asmens teisėtų lūkesčių pusiausvyros bei prioriteto nustatymo įžvelgiamos šios problemos: prokurorui nustatyta pareiga daryti intervenciją į susiklosčiusius teisinius santykius, tačiau ar ji pamatuota sprendžia teismas; viešasis interesas nusveria asmenų teisėtus lūkesčius, kai prioritetas teikiamas vertingo objekto apsaugai; privataus intereso apsauga nusveria viešąjį interesą, kai priemonės, kuriomis siekiama apginti viešąjį interesą nėra adekvačios siekiamam tikslui; kai susiduria keli viešieji interesai, gali būti, kad prioritetas suteikiamas vadovaujantis teise, o ne įstatymu. Autorės nuomone, teismai laikydamiesi viešųjų ir privačių interesų pusiausvyros principo, ne tik vadovaujasi įstatymais, tačiau atlieka konkrečioje situacijos vertybinį vertinimą tarp kelių vertybių ir gali nustatyti nereglamentuotą interesų pusiausvyrą. Tokiais atvejais, prokurorų, ginančių viešąjį interesai prašymai gali būti netenkinami, kadangi jie nustatydami pažeidimą vadovaujasi tik teisės aktų reikalavimais.

PASIŪLYMAI

1. Teisiniame reguliavime reikalinga numatyti atsakomybę valstybės institucijoms, už įstatyme įtvirtintos pareigos ginti viešąjį interesą nevykdymo ir perkėlimo šią pareigą prokurorui, *pavyzdžiui Teritorijų planavimo ir valstybinės priežiūros įstatymo 27 straipsnį papildyti 3 dalimi, kurioje įtvirtinti atsakomybę, Teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijai ar Inspekcijos pareigūnams, už viešojo intereso gynimo priemonių nesiėmimą.*
2. Įstatymuose įtvirtinančiuose kompetenciją atitinkamai institucijai ginti viešąjį interesą, reikalinga apibrėžti viešojo intereso atpažinimo kriterijus ir požymius, *pavyzdžiui Statybos įstatyme, Žemės įstatyme, NKPAĮ.*
3. Teisiniame reguliavime numatyti terminą, per kurį valstybės institucijos nustačiusios viešojo intereso pažeidimą, tačiau neturinčios kompetencijos kreiptis tiesiogiai į teismą, privalo kreiptis į prokuratūrą. Toks terminas galėtų būti 30 dienų, nuo tarnybinio pranešimo surašymo apie viešojo intereso pažeidimo nustatymą ir jis būtų įtvirtintas vidaus teisės aktuose, *pvz. Viešojo intereso gynimo Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos tvarkos apraše.*
4. ABTĮ reikalinga įtvirtinti nuostatą, kad 10 metų naikinamasis terminas administraciniam aktui ginčyti nėra taikomas, kuomet į teismą kreipiasi prokuroras, siekdamas apginti viešąjį interesą, pavyzdžiui ABTĮ 29 straipsnį papildyti 4 dalimi, kurioje įtvirtinti: *„Pareiškimams (prašymams), kuriuose kreipiasi į teismą prokuroras gindamas viešąjį interesą dėl administracinio akto ginčijimo, netaikomas Civiliniame Kodekse 1.125 straipsnyje nustatytas bendrasis senaties terminas“.*

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m. spalio 25 d. Nr. 220-0.
2. 1998 m. birželio 25 d. Konvencija "Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais". Valstybės žinios. 2001, Nr. 73-2572.
3. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, 1999 m. sausio 14 d. Nr. VIII-1029, Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-06-30.
4. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas 1992 m. sausio 21 d. Nr. I-2223, Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-04-30.
5. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas, 2004 m. sausio 22 d. Nr. IX-1969, Suvestinė redakcija nuo 2020-06-01.
6. Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, paskelbta TAR, 2017-06-19, Nr. 10247.
7. Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymas 2006 m. lapkričio 21 d. Nr. X-914, suvestinė redakcija nuo 2020-09-11.
8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864, Suvestinė redakcija nuo 2021-01-23 iki 2021-12-31.
9. Lietuvos Respublikos civilinio proceso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilio proceso kodeksas, 2002 m. spalio 28 d. Nr. IX-743, Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31.
10. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas 1999 m. kovo 23 d. Nr. VIII-1099, suvestinė redakcija nuo 2020-11-01.
11. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymas 1994 m. gruodžio 22 d. Nr. I-733, Suvestinė redakcija nuo 2020-04-01.
12. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas 1994 m. spalio 13 d. Nr. I-599, Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01.
13. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. 1998 m. gegužės 14 d. Nr. VIII-730, redakcija nuo 2019-07-02.
14. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas 1996 m. kovo 19 d., Nr. I-1240, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2022-12-31.
15. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas 1994 m. balandžio 26 d. Nr. I-446, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31.

16. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, 1995 m. gegužės 30 d. Nr. I-907, suvestinė redakcija 2019-01-02 iki 2021-06-30.
17. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas, 1994 m. gegužės 31 d. Nr. I-480, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31.
18. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. 1-218 „Dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“, TAR, 2018-06-27, Nr. 10552.
19. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. I-141 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2014 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. I-290 redakcija). Suvestinė redakcija nuo 2020-07-14.
20. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, 1995 m. gruodžio 12 d. Nr. I-1120, suvestinė redakcija nuo 2021-02-01 iki 2021-06-30.
21. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir valstybinės priežiūros įstatymas 2013 m. liepos 2 d. Nr. XII-459, suvestinė redakcija nuo 2017-01-01 iki 2021-06-30.
22. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas 2000 m. gegužės 25 d. Nr. VIII-1708, suvestinė redakcija nuo 2019-05-14.
23. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas 1994 m. lapkričio 10 d. Nr. I-657, suvestinė redakcija nuo 2021-01-01.
24. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. 1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234, suvestinė redakcija nuo 2020-11-02 iki 2021-06-30.
25. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo įstatymas, 1997 m. liepos 2 d. Nr. VIII-371, suvestinė redakcija nuo 2020-07-11.
26. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyva 2004/35/EB „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“.
27. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. rugsėjo 6 d. reglamentas Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams. [2006] OL L264/13.
28. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių paktas, Valstybės žinios, 2002-08-02, Nr. 77-3288.
29. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Valstybės žinios, 1995-05-16, Nr. 40-987.
30. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, OL C 202, 2016 6 7, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HU>.
31. Viešojo intereso gynimo Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos tvarkos aprašas, patvirtintas Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos

inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininko 2020 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V- 128 (nauja redakcija).
32. Lietuvos TSR Civilinis kodeksas 1964 m. liepos 7 d. Nr. 19-138. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.20466?jfwid=-8ynj5gk4o>.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

33. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 14 d. nutarimas.
34. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. gegužės 27 d. nutarimas.
35. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas.
36. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimas.
37. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. spalio 22 d. nutarimas.
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas.
40. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. vasario 18 d. nutarimas.
41. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. liepos 10 d. nutarimas.
42. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 1 d. nutarimas.
43. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. spalio 9 d. nutarimas.
44. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas.
45. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas.
46. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas.
47. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas.
48. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas.
49. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas.
50. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas.
51. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas.
52. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas.
53. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas.
54. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas.
55. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d. nutarimas.
56. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas.
57. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. lapkričio 17 d. nutarimas.
58. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimas.
59. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas.
60. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas.
61. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas.

62. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.
63. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas.
64. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas.
65. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 7 d. nutarimas.
66. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas.
67. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas.
68. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas.
69. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas.
70. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.
71. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. kovo 20 d. nutarimas.
72. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 7 d. nutarimas.
73. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas.
74. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas.
75. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas.
76. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 22 d. nutarimas.
77. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimas.
78. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas .
79. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gegužės 20 d. nutarimas.
80. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 29 d. nutarimas.
81. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. nutarimas.
82. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutarimas.
83. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas.
84. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutarimas.
85. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimas.
86. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimas.
87. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2018 m. kovo 2 d. nutarimas.

Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktika:

88. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3-11/2004.
89. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-11-511/2004.
90. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje AS-10-27/2005.

91. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A8-321/2005.
92. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-180-247/2005.
93. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. kovo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-10-67/2005.
94. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-2-162/2005.
95. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-7-585/2005.
96. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2005 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-13-1725/2005.
97. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2006 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-17-547/2006.
98. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-10-131/2007.
99. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. kovo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-6-80/2007.
100. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-535/2007.
101. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-8-660/2007.
102. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-773/2007.
103. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-11-379/2007.
104. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-742/2007.
105. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. sausio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-21-93/2008.
106. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335/2008.
107. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-438-475/2008.

108. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. rugsėjo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1576/2008.
109. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. spalio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-1622/2008.
110. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1790/2008.
111. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-782/2009.
112. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje A-822-65/2009.
113. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-88/2009.
114. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. kovo 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-382/2009.
115. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. Nr. A-525-781/2009.
116. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-1164/2009.
117. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-1251/2009.
118. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutartis administracinėje byloje A-261-1502/2009.
119. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-505-1504/2010.
120. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-361/2010.
121. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-372/2010.
122. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. kovo 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-662-639/2010.
123. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-608/2010.
124. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-384/2010.

125. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-908/2010.
126. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-525-575/2010.
127. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-590/2011.
128. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-2499/2011.
129. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. liepos 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-469/2011.
130. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-2281/2011.
131. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-525-72/2011.
132. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-858-62/2011.
133. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. lapkričio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-575-3527/2011.
134. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-442-669/2011.
135. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-948/2011.
136. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2012 m. sausio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-822-61/2012.
137. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2012 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-525-91/2012.
138. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-146-63/2012.
139. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2012 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-858-36/2012.
140. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-492-3/2013.
141. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-580/2013.

142. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-131/2013.
143. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-444-15/2013.
144. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-520-211/2013.
145. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje. Nr. A-525-1561/2013.
146. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-1978/2013.
147. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2014 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-602-923/2013.
148. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2014 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-1890/2013.
149. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2014 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-342/2014.
150. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2017 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-65-492/2017.
151. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-297-822/2018.
152. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1928-822/2020.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika:

153. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-578/2007.
154. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-555/2010.
155. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143/2010.
156. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-417/2010.
157. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2010.

158. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-518/2011.
159. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109/2012.
160. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-501/2012.
161. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291/2013.

Kitų teismų praktika:

162. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-462/2009.
163. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-86/2011.
164. Kauno apygardos teismo nutartis Nr. 2A-1490-601/2012.
165. Vilniaus apygardos teismo nutartis Nr. 2A-1298-232/2012.
166. Klaipėdos apygardos administracinio teismo nutartis Nr. I-76-386/2013.
167. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-245/2013.
168. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-1155/2014.
169. Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. eI-804-789/2018 (panaikinta).
170. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-3805-428/2018.
171. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-3509-554/2018.
172. Regionų apygardos administracinio teismo Šiaulių rūmų sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-3401-362/2018.
173. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-712-789/2019.

Specialioji literatūra:

174. Andruškevičius, A. Administracinės teisės principai ir normų ribos. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2004.
175. Andruškevičius, A. Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudencijos aspektai. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2008.

176. Beliūnienė L., Burnytė M., Kavoliūnaitė-Ragauskienė E., Krivka E., Lankauskas M., Latvelė R., Matulionytė R. „Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai". Monografija. Lietuvos teisės institutas, 2015.
177. Beliūnienė, L. Viešojo intereso pirmenybė prieš teisėtus lūkesčius konstitucinėje jurisprudencijoje. Teisės problemos. 2015. Nr. 1 (87), 107-109.
178. Deviatnikovaitė I. Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai, užduotys. Vilnius: Justitia, 2009.
179. Deviatnikovaitė, I. Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017.
180. Driukas A., Valančius V., Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas, Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
181. Gadeikytė S., Galentienė S. „Prokuroro sprendimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones". *Teisė*, 91 (2014): 119-134.
182. Gadeikytė S. „Asmenų teisėtų lūkesčių problema ginant viešąjį interesą". *Teisės problemos*, Nr. 87 (1) (2015): 127-128.
183. Jarašiūnas, E. „Jurisprudencinė konstitucija". *Jurisprudencija* Nr. 12 (90) (2006): 24-33.
184. Klimas E., Lankelis J. „Viešojo intereso nustatymas – objektyvieji kriterijai". *Jurisprudencija,* 21 (1) (2014): 115-140.
185. Klimas, E. Ar viešojo intereso gynimas ir nuosavybės teisių apsauga gali harmoningai derėti? Viešojo intereso veidai: Socialinė, teisinė ir ekonominė problematika. Rinktinė. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora Lawin, 2012.
186. Krivka, E. „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje". *Jurisprudencija*. 10 (100) (2007): 15-22.
187. Krivka, E. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Monografija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
188. Krivka, E. „Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės". *Teisės problemos*. Nr. 1 (87) (2015): 92-102.
189. Krivka, E. „Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse". *Jurisprudencija*. t. 37 (29) (2003): 26-34.
190. Krivka, E. Viešojo intereso gynimas Lietuvoje. Teisinis reglamentavimas: pasiekimai ir problemos. Pranešimas mokslinėje praktinėje konferencijoje „Teisinės galimybės sprendžiant vartotojų ginčus Lietuvoje". Vilnius, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008 m. kovo 21 d., http://vartotojuteises.lt/media/files/krivkos_pranesimas.
191. Kūris, E. Viešasis interesas: teisėkūra ir konstitucinė jurisprudencija. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, Notariatas 2012, Nr. 13.

192. Lapinskas, K. „Konstituciniai aplinkos apsaugos Lietuvoje pagrindai“. *Konstitucinė jurisprudencija* Nr. 3 (11), liepa–rugsėjis (2008).
193. Laužikas, E., Mikelėnas, V., Nekrošius, V. Civilinio proceso teisė. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003.
194. Leidinys „Dabarties iššūkiai teismams užtikrinant žmogaus teises“. R. Ragulskytė-Markovienė „Teisė į veiksmingą teisminę gynyba aplinkos apsaugos srityje“. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis teismas, 2018.
195. Mackonis, A. „Individualistinės viešojo intereso sąvokos turinio analizė“. *Teisės problemos*. 2 (64) (2009): 134-156.
196. Matkevičienė, R. ir Stonkienė, M. „Viešasis interesas žiniasklaidoje: asmens iškelta vartotojų teisių apsaugos problema kaip viešojo intereso atvejis Lietuvos interneto žiniasklaidoje“. *Informacijos Mokslai* 82 (2018), 36-49. https://doi.org/10.15388/Im.2018.82.3..
197. Mykolo Romerio universitetas, *Lietuvos Konstitucinė teisė*. Antroji laida, Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017.
198. Monkevičius E. „Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčuose“, *Socialinių mokslų studijos* 1 (1) (2009): 37-50.
199. Namavičius, Z., Stačiokas, S. Viešųjų ir privačių interesų derinimas – darnios civilinės visuomenės ir teisinės valstybės principas // Studia i materialy. T. XVII. Warszawa. Wyd. Trybunal Konstitucy, 2003.
200. Pranevičienė, B. Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje: Monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
201. Raižys, D. „Viešojo intereso gynimas planuojant teritorijas: perspektyvinės tendencijos“, *Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra. Mokslinių straipsnių rinkinys* 10 (2013): 221-237.
202. Urmonas, A. „Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje“. *Jurisprudencija* 5 (83) (2006): 37-47.
203. Urmonas, A., Pranevičienė, B. „Administracinės diskrecijos esmė ir diskrecijos kontrolės galimybės“. *Jurisprudencija* 32(24) (2002): 54-64.
204. Šlapkauskas, V., „Sociologinio požiūrio į teisę reikšmė jurisprudencijos raidai“. *Socialinių mokslų studijos* t. 4 (8) (2010): 167-181.
205. Trumpulis, U. „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“. Daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialiniai mokslai, teisė (01, S) 2011.
206. Trumpulis, U. „Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas“. *Socialinių mokslų studijos* 4(8) (2010): 217-231.

207. Vaišvila, A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009.
208. Veličkaitė D. „Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje“. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2019.
209. Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika. Vilnius : Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012.
210. Žiemelis, V. Prokuratūros raida Lietuvoje: nuo ordinarinio iki konstitucinio instituto. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
211. Aizikovich, A. Vaznaja socijologicheskaja problema. Voprosy filosofiji, 1965 (11).
212. Colm, G. In defense of the Public interest. Social research.1960, 27 (3).
213. Gumbis, J. Changes in Social Phenomena and Their Conceptualisation: International and National Contexts. *Social Sciences* 1 (51) (2006).
214. Krjazhkov, A. Publichnyj interes ponjatie vidy i zashita. Gosudarsto i pravo. 1999, 10.
215. Mohov, A. Sochetanie chastnych I publichnych interesov pri pravovom regulirovanii medicinskoj dejatelnosti. Sankt-Peterburg:Juridicheskij centr Press, 2003.
216. Мусаев Н. М. Понятие интереса, его виды и соотношение публичного и частного интереса. Вести. Нижегород. ун. Им. Н.И.Лобачевского. Серия: Право, 2000, (1).
217. Nersesjanc, V. filosofija I prava. Uchebnik dlja vuzpv. Moskva: Infra-m-Norma, 1998.
218. Urmonas, A. Kriminologicheskie problemy lichnosti prestupnikov. Dissertacija na soiskanie uchenoj stepeni kandidata juridicheskich nauk. Moskva: Vsesojuznyj institut po izucheniju prichin i razrabotke mer preduprezhdenija prestupnosti, 1978.
219. Subochev, V. Zakonnye interesy. Moskva: NORMA, 2008.

Kita medžiaga:

220. Gadliauskienė J., „Viešasis interesas ir jo gynimas“. Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga. Vilnius, 2011. <https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf>.
221. Markevičienė, J. Visuomenės teisės ir galimybės ginti viešąjį interesą aplinkos ir kultūros paveldo srityje ikiteismine ir teismine tvarka. Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga. Vilnius, 2011. <https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf>.
222. Nekrošius, V. Ar teismas yra viešąjį interesą ginantis subjektas? Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga. Vilnius, 2011. <https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf>.

223. Petravičienė, S. Viešojo intereso gynimo problemos. Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga. Vilnius, 2011. <https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf>.
224. Stauskienė, E. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga. Vilnius, 2011. <https://lzta.lt/wp-content/uploads/2016/02/Viesasis-interesas-ir-jo-gynimas-internetinis-psl..pdf>.
225. Zinkuvienė A. „Viešojo intereso gynimą tobulins Prezidentė“. Respublika, 2010 m. lapkričio 6 d. <https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/lietuvos_politika/viesojo_intereso_gynima_tobulins_prezidente>.
226. Black's Law Dictionary. https://thelawdictionary.org/public-interest/.
227. Lietuvos architektų rūmų statutas 2018 m. kovo 23 d., *įregistruotas Juridinių asmenų registre 2018-06-26, kodas 301111540*. https://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-Statutas-2018.pdf.
228. Lietuvių kalbos žodynas, Lietuvos kalbos išteklių informacinė sistema. < http://lkiis.lki.lt>
229. Lietuvių kalbos sinonimų žodynas, Lietuvos kalbos išteklių informacinė sistema. http://lkiis.lki.lt/sinonimu.
230. Valstybinė lietuvių kalbos komisija, http://www.vlkk.lt.
231. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos, nagrinėjant bylas aplinkos apsaugos srityje, apibendrinimas, LVAT biuletenis Nr. 28, 2015, 384-690. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletenis-nr.-28-apibendrinimas.pdf.
232. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 metų praktikos apžvalga. https://lvat.teismas.lt/data/public/uploads/2018/01/2013_metinis_pranesimas.pdf.
233. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. Administracinė jurisprudencija Nr. 23, 2012, p. 542-680. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/23_apibendrinimas.pdf.
234. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas. LVAT biuletenis Nr. 16, 2008 325-362. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/16_apibendrinimas.pdf.
235. Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2021 – 2023 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2021 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. I-42. https://prokuraturos.lt/data/public/uploads/2021/03/2021-2023-lrgp-svp-2021-03-01-nr.-i-42-red.pdf.
236. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 2 d. paskelbta išvada „Dėl korupcijos rizikos analizės VTPSI ginant viešąjį interesą ir nustatant jo pažeidimus teritorijų

planavimo ir statybos srityse“, https://vtpsi.lrv.lt/uploads/vtpsi/documents/files/išvada%20dėl%20viešojo%20intereso.pdf.

237. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. gruodžio 16 d. paskelbta išvada „Dėl korupcijos rizikos analizės kultūros paveldo departamentui ginant viešąjį interesą ir nustatant jo pažeidimus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje“. https://nntvasociacija.lt/wp-content/uploads/2020/03/Verslo-zinios-STT-analize-KRA_KPD.pdf.

238. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2020 m. birželio 22 d. paskelbta išvada „Dėl korupcijos rizikos analizės valstybinės žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo, pagrindinės valstybinės žemės sklypo naudojimo paskirties ir (ar) būdo keitimo, valstybinės žemės sklypų nuomos, taip pat viešojo intereso gynimo veiklos srityse“ https://www.stt.lt/doclib/woaykkkhrs3gerk3zhh1ragqvdwdk5c4.

239. Lietuvos Respublikos prokuratūros ilgalaikis 2013-2023 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. I-123 (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2019 vasario 1 d. įsakymo Nr. I-31 redakcija). <https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2019/02/ilgametis_2013-2023m_svp2018-02-01-nr-i-31-1.pdf>.

240. Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2019 metais ataskaita 2020-03-03 Nr. 17.9.-3260, <https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2020/03/prokuraturos-veiklos-2019-m.-ataskaita-2020-03-03-nr.-17.9.-3260.pdf>.

241. Valstybinio audito ataskaita Viešojo intereso gynimo organizavimas 2014 m. gegužės 23 d. Nr. VA-P-40-1-6. file:///C:/Users/eglea/Downloads/Santrauka-viesojo-intereso-gynimas.pdf.

242. Valstybės Kontrolės 2018 m. kovo 16 d. teisėkūros proceso valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2018-P-40-6-2. <https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=24464>.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Eglė Ardzevičienė. Viešojo administravimo subjektų veiklos ypatumai ginant viešąjį interesą. Administracinės teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas: Prof. dr. A. Novikovas. – Mykolo Romerio universitetas, Mykolo Romerio Teisės mokyklos Viešosios teisės institutas, 2021 m.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – atskleisti viešojo intereso sampratą, atlikti viešojo intereso gynimo subjektų dalyvavimo ginant pažeistą viešąjį interesą administraciniame procese ir teisinių priemonių taikymo praktikoje analizę ir identifikuoti problemas.

Moksliniame darbe nagrinėjamos viešojo intereso sampratos, jo apibrėžimo mokslinėje literatūroje ir teisės aktuose problemos, taip pat ir teismų praktikos suformuota doktrina. Analizuojama viešojo interesų gynimo subjektų sistema, jos teisinis reguliavimas, kompetencijos ginant viešąjį interesą, plačiau aptariama viešojo administravimo institucijų ir prokurorų veiklos teisinio reguliavimo nepakankamumas ir susijusios problemos.

Eglė Ardzevičienė. Peculiarities of activities of public administration entities in protecting the public interest. Master Thesis on administrative law. Thesis advisor: Prof. Dr. A. Novikovas- Mykolas Romeris University, Public Law Institute at Mykolas Romeris Law School, 2021.

Aim of Master Thesis – to reveal the concept of the public interest, to analyse the participation of the public interest subjects who protect broken public interest in the administrative process, the use of legal measures in case-law and to identify the problems.

This Thesis analyses the concept of the public interest itself, the problems of its definition in scientific literature and legislation as well as looks into the doctrine formed by case-law.

This Thesis examines the system of the public interest subject's protection, its legal adjustment and its competences in protecting the public interest. Also, this Thesis widely discusses the problems related to insufficient legal control in the activity of the prosecutor and public administration institutions.

SANTRAUKA

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SUBJEKTŲ VEIKLOS YPATUMAI GINANT VIEŠĄJĮ INTERESĄ

Magistro baigiamajame darbe analizuojama viešojo intereso sampratos neapibrėžtumo situacija Lietuvos teisės aktuose, viešojo intereso gynimo subjektų dalyvavimo ginant pažeistą viešąjį interesą administraciniame procese reglamentavimo ir teisinių priemonių taikymo praktikoje problemos, remiamasi teismų formuojama praktika.

Pirmoje mokslinio darbo dalyje apžvelgta viešojo intereso samprata mokslinėje literatūroje, Lietuvos teisės aktuose ir teismų praktikoje. Antroje dalyje analizuojama viešojo intereso gynimo subjektų – viešojo administravimo institucijų, suinteresuotos visuomenės ir prokuratūros veiklos pagrindai, kompetencijos. Daug dėmesio skirta problemų su kuriomis susiduria viešąjį interesą ginantys subjektai administraciniame procese problemų identifikavimui, teisės aktų ir teismų praktikos analizei. Darbo pabaigoje pateikiamos pagrindinės išvados ir pasiūlymai, kaip būtų galima spęsti aptartas problemas.

Reikšminiai žodžiai: viešasis interesas, viešojo intereso gynimas, privatus interesas, administracinis procesas, prokuroras, viešojo administravimo institucijos.

SUMMARY

PECULIARITIES OF ACTIVITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION ENTITIES IN PROTECTING THE PUBLIC INTEREST

The final Master Thesis analyses the situation when there is no clear public interest concept definition in Lithuanian legislation. This work investigates the regulation of the participation of the public interest subjects while protecting broken public interest in administrative process. It also looks into the problems related to the legal measures used in case-law practice.

The first part of this scientific work discusses the concept of the public interest itself which is given in scientific literature, Lithuanian legislation system and case-law. The second part of this work analyses fundamental activity and competences of the public interest protection subjects such as public administration institutions, interested society and public prosecutor‘s department. This work looks into the identification of the problems which occur when subjects protect the public interest in administrative process as well as looks into the analysis of case-law and legislation system. The final part of Master Thesis gives significant conclusions and suggestions how to solve the problems listed and discussed above.

Key words: public interest, protection of the public interest, private interest, administrative process, prosecutor, institutions of the public administration.